

MARIBORSKI KOLEDAR

1935

IZDALA IN ZALOŽILA NABAVLJALNA ZADRUGA
DRŽAV USLUŽBENCEV V MARIBORU R. Z. Z. O. Ź.

VJ.3.-34

KAJ STORITI!

Gosti napravijo
veselje —
pa tudi delo!

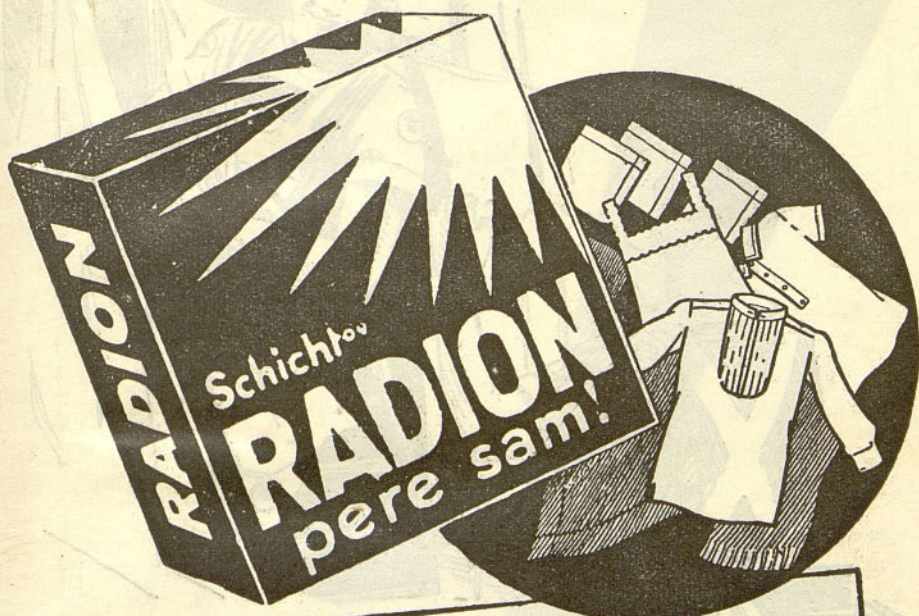
Gospodinja hoče
pokazati, kaj zmor-
e njena kuhar-
ska umetnost In
kadar gosti odi-
dejo? Potem ča-
kajo cele grma-
de posodja . . .

VIM

Malo Vima na
vlažno krpo, pa
malo podrgniti: in
vse se zopet svetil

ZA ČIŠČENJE BOLJŠIH IN NAVADNIH PREDMETOV

ČEMU BI SE MUČILI,
če se da drugače napraviti!

To je prednost Schichtovega Radiona. In v tem
tiči njegova skrivnost. Na milijone kisikovih me-
hurčkov, ki se jih razvije v raztopini Schichto-
vega Radiona, požene milno peno skozi tkanino,
ne da bi ji kaj škodovalo. Tako operete perilo
hitro, lepo in prizanesljivo, če redno uporabljate
Schichtov Radion.

Sve pere
SCHICHTov RADION sam

Stara resnica:

*Z Zlatorog terpentinovim milom
vedno snežnobelo perilo!*

Zlatorog

MENARD TEA

PRIPOROČAMO VAM FINE ČAJNE ME-
ŠANICE V SREBRNIH ZAVITKIH
IN PLOČEVINASTIH DOZAH

Menard Tea

DOBI SE V NAŠI TRGOVINI

Schmoll
Pasta

Pristna terpentinska krema za čevlje

daje obutvi lep in odličen lesk, jo konzervira
in ščiti usnje pred prezgodnjim razpadanjem.
Odtod izvira tudi njen svetovni sloves.

Za parkeina tla in linolej:

Schmoll

pasta za parkete.

Za sport in štrpac:

Schmoll

gumitrana maščoba za usnje.

*S tem
ni nobena
umetnost!*

Dr. Oetkerjev
vanilinov sladkor.

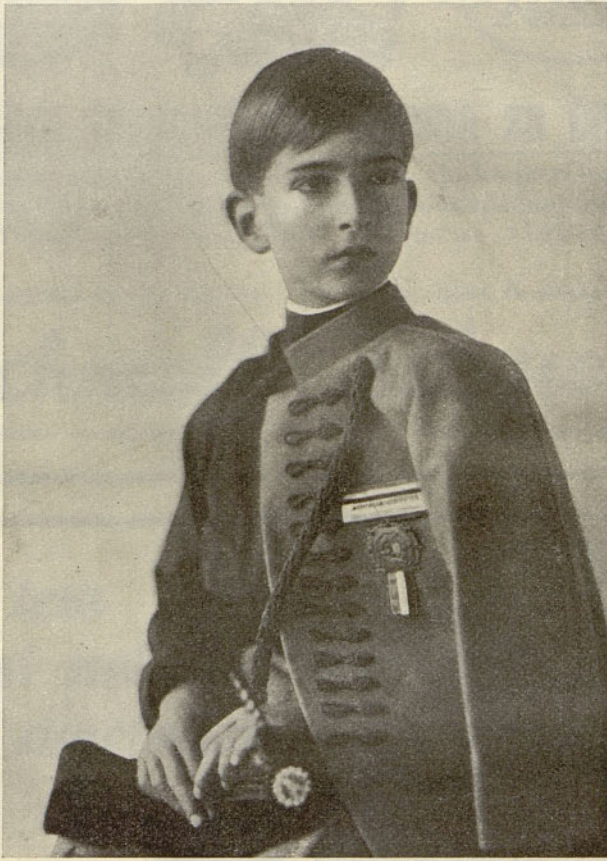
✓
ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

MARIBORSKI

Kralj Peter II.

Kralj Peter II.

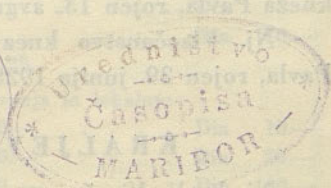
MARIBORSKI KOLEDAR

1935

IZDALA IN ZALOŽILA NABAVLJALNA ZADRUGA
DRŽ. USLUŽBENCEV V MARIBORU, R. Z. Z O. Z.

Q 420/1935

**ZA UREDNIŠKI ODBOR:
N. I. VRABL, MARIBOR**

g 10626

Rodovnik dinastije Karadjordjevićev.

KARADJORDJE, rojen 3. novembra 1752 v Viševcu, umrl 13. julija 1817 v Radovanju.

Knez **ALEKSANDER KARADJORDJEVIĆ**, rojen v Topoli 29. septembra 1806, umrl 3. maja 1885 v Temišvaru.

Kralj **PETER I. VELIKI OSVOBODITELJ**, rojen 29. junija 1844 v Beogradu, umrl 16. avgusta 1921 v Beogradu.

Viteški kralj **ALEKSANDER I. UJEDINITELJ**, rojen 17. decembra 1888 na Cetinju. Regent od 24. junija 1914; prestol je zasedel 17. avgusta 1921, umrl 9. oktobra 1934 v Marseilleu.

Njegovo Veličanstvo kralj **PETER II.**, rojen 6. septembra 1923 v Beogradu. Prestol je zasedel 9. oktobra 1934.

Njeno Veličanstvo kraljica-mati **MARIJA**, rojena 9. januarja 1900 v Goti, poročena 8. junija 1922 v Beogradu.

Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič **TOMISLAV**, rojen 19. januarja 1928 v Beogradu.

Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič **ANDREJ**, rojen 28. junija 1929 na Bledu.

Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič **JURIJ**, rojen 8. septembra 1887 na Cetinju.

Nj. kralj. Visočanstvo kneginja **JELENA**, rojena 4. novembra 1884 na Reki, vdova Nj. V. kneza Ivana Konstantinovića Romanova.

Nj. kralj. Visočanstvo knez **ARZEN KARADJORDJEVIĆ**, rojen 16. aprila 1859 v Temišvaru.

Nj. kralj. Visočanstvo knez-namestnik **PAVLE**, sin kneza Arzena, rojen 27. aprila 1893 v Petrogradu, poročen z

Nj. kralj. Visočanstvom kneginjo **OLGO**, hčerko grškega princa Nikole, rojeno 29. maja 1903 v Tatoju.

Nj. Visočanstvo knez **ALEKSANDER**, sin Nj. Visočanstva kneza Pavla, rojen 13. avgusta 1924 v White Lodge Richmond.

Nj. Visočanstvo knez **NIKOLA**, sin Nj. Visočanstva kneza Pavla, rojen 29. junija 1928 istotam.

KRALJEVSKI NAMESTNIKI:

Nj. kralj. Visočanstvo knez-namestnik **PAVLE**,
gospod Dr. **RADENKO STANKOVIĆ**,
gospod Dr. **IVO PEROVIĆ**.

Razne takse in pristojbine.

Vsaka pismena vloga ali prošnja	Din	5.—
če se zahteva tudi odgovor še	Din	20.—
vsaka priloga mora biti kolekovana (dokolekovana)	Din	2.—
za pritožbo (priziv) na višje oblastvo	Din	20.—
trgovski računi: od 20 do 100 Din: 0.50, nad 100 Din	Din	1.—
pooblastilo generalno	Din	20.—
pooblastilo specialno	Din	10.—
vsak plakat ali objava, ki se prilepi na vidnem mestu	Din	1.—

ŠOLSKA SPRIČEVALA:

za osnovne šole	Din	5.—
za nižje razrede srednjih šol	Din	10.—
za višje razrede srednjih in strokovnih šol, o dovršeni specialni kmetijski, rudarski in občji obrtno-trgovski šoli	Din	20.—
o dovršeni meščanski, strokovno obrtni, srednji in nižji kmetijski in gozdarski šoli	Din	50.—
o nižjem tečajnem izpitu srednjih šol, o dovršeni trgovski šoli	Din	100.—
o višjem tečajnem izpitu srednjih šol, diplomskem izpitu na srednjih strokovnih šolah, o dovršeni vojni akademiji, železniški prometni šoli, učiteljišču in bogoslovju	Din	250.—
za potrdila o času, prebitem na univerzi	Din	20.—
za potrdila o izpiti	Din	30.—
za diplomu univerze, visoke ekonomsko-komercialne šole, višje pedagoške šole	Din	600.—
za doktorsko diplomu	Din	1000.—
za nostrifikacijo diplome univerze v inozemstvu	Din	2000.—
za duplikat spričevala in diplome: polovica takse.		

ZA VPIS v višji razred:

v srednjih šolah	Din	50.—
v meščanskih in strokovnih šolah	Din	5.—
na univerzah in drugih šolah iste veljave za vsak semeter	Din	100.—

Novo predpise o ŠOLNINI glej v Službenem listu z dne 28. IV. 1934, št. 272/34, stran 405.

ZA POTRDLILA O PREJETI NAJEMNINI za stanovanja in lokale:

do Din 500.—	Din	1.—
od Din 500.— do Din 1000.—	Din	2.—
od Din 1000.— do Din 2000.—	Din	5.—
od Din 2000.— do Din 3000.—	Din	10.—
nad Din 3000.— za vsakih Din 10.— še Din —25.		

ZA POGODBE O NAJEMU zgradbe, stanovanja in lokalov:

nad Din 2.400.— letne najemnine do Din 3.600.—	Din	10.—
nad Din 3.600.— letne najemnine do Din 6.000.—	Din	20.—
nad Din 6.000.— letne najemnine do Din 10.000.—	Din	30.—
nad Din 10.000.— letne najemnine do Din 20.000.—	Din	50.—

NOVE SODNE TAKSE glej v Službenem listu z dne 23. VIII. 1930, številka 113/20 in razpredelnico v našem koledarju za 1931.

Za zimo = kratki, Tivar' plašči Din 720' -

Katoliki	Januar	Pravoslavni
1 T NOVO LETO	19 dec. Bonifacije	
2 S Makarij	20 Danilo	
3 Č Genovefa	21 Julijana muč.	
4 P Tit, Angela	22 Anastazija	
5 S Telesfor ☉	23 Tucin dan	
6 N SV. 3 KRALJI	24 BADNJI DAN	
7 P Valentin	25 RODJ. KRISTOVO	
8 T Severin	26 SABOR PN. B.	
9 S Rojst. Nj. V. kraljice	27 SV. STEVAN	
10 Č Pavel	28 20.000 muč.	
11 P Higin ☽	29 14.000 nev. dece	
12 S Ernst	30 Anisija m.	
13 N 1. PO RAZGL. G.	31 NEDJ. PO R. KR.	
14 P Feliks	1 jan. OBR. GOSP.	
15 T Maver	2 Silvestar	
16 S Marcel	3 Malakija	
17 Č Anton	4 70 apostola	
18 P Petra stol	5 Polinik	
19 S Kanut ☽	6 BOGOJAVLJ.	
20 N 2. PO RAZGL. G.	7 1. PO BOGOJAV.	
21 P Neža	8 Georgij	
22 T Vinko	9 Polijektvo muč.	
23 S Zar. M. D.	10 Gregor	
24 Č Timotej	11 Teodosije	
25 P Sp. Pavla	12 Tatjana	
26 S Polikarp	13 Jermil	
27 N 3. PO RAZGL. G. €	14 2. PO BOGOJAV.	
28 P Roger	15 Pavao	
29 T Frančišek	16 Petar	
30 S Martina	17 Antonije	
31 Č Peter N.	18 Atanas	
☉ Mlaj 5. ob 6.20.	☽ Ščip 19. ob 16.44.	
☽ Prvi krajec 11. ob 21.55.	€ Zadnji krajec 27. ob 20.59.	

Beleške

Kategorija	Februarij	Kategorija
10 Makarije	10	1 P. Ignacij
20 Jelminje	20	2 S. SVEVNICA
21 3. PO BOGOLAV.	21	3 M. 1. PO RAZGL. G. 3
22 Timošaj op.	22	4 P. Andrej K.
23 Kiment op.	23	5 T. Agata
24 Kecarija dj.	24	6 S. Doroceja
25 Glasarje	25	7 Č. Romanuš
26 Kendolaj	26	8 T. Janez od M.
27 Fr. m. a. J. XI.	27	9 S. Apolonia
28 4. PO BOGOLAV.	28	10 M. 2. PO RAZGL. G. 3
29 Ignacij	29	11 P. Adol.
30 SV. TRI HER.	30	12 T. Evlalija
31 Kir. i Jov.	31	13 S. Katarina
1 lebr. Viliam	1	14 Č. Valentin
2 SRETEN. GOSP.	2	15 P. Fostin
3 Simon	3	16 S. Julijana
4 N. M. I. E.	4	17 M. 1. PREDPOSTNA
5 Agatija m.	5	18 P. Simon
6 Vahol	6	19 T. Konrah
7 Fostanija	7	20 S. Elesterij
8 Sv. Sava	8	21 Č. Mikolava
9 Nikilaj	9	22 P. Sv. Petra et.
10 Herslaj m.	10	23 S. Peter Dam.
11 N. Bl. 2.	11	24 M. 2. PREDPOSTNA
12 Melanija m.	12	25 P. Valburga
13 Simon	13	26 T. Matilda
14 Akvencija	14	27 S. Gabriel
15 Quim	15	28 Č. Roman
16 17. 18. ob 12.17.	16	19. 20. ob 10.25.
17 18. 19. ob 11.14.	17	20. 21. ob 10.25.

Za ženine = 'Iivar' obleke Din 290'-

Katoliki	Februar	Pravoslavni
1 P Ignacij 2 S SVEČNICA	19 20	Makarije Jeftimije
3 N 4. PO RAZGL. G. ☉ 4 P Andrej K. 5 T Agata 6 S Doroteja 7 Č Romuald 8 P Janez od M. 9 S Apolonija	21 22 23 24 25 26 27	3. PO BOGOJAV. Timotej op. Kliment op. Ksenija dj. Gligorije Ksenofot Pr. m. s. J. Zl.
10 N 5. PO RAZGL. G. ☽ 11 P Adolf 12 T Evlalija 13 S Katarina 14 Č Valentin 15 P Favstin 16 S Julijana	28 29 30 31 1 febr. 2 3	4. PO BOGOJAV. Ignatije SV. TRI JER. Kir. i Jov. Trifun SRETEN. GOSP. Simeon
17 N 1. PREDPOSTNA 18 P Simeon ☽ 19 T Konrad 20 S Elevterij 21 Č Miroslava 22 P Sv. Petra st. 23 S Peter Dam.	4 5 6 7 8 9 10	N. M. I F. Agatije m. Vukol Partenije Sv. Sava Nikifor Haralamp m.
24 N 2. PREDPOSTNA 25 P Valburga 26 T Matilda ☽ 27 S Gabrijel 28 Č Roman	11 12 13 14 15	N. BL. S. Melentije m. Simeon Avksentije Onisim
☉ Mlaj 3. ob 17.27. ☽ Prvi krajec 10. ob 10.25.		☽ Ščip 18. ob 12.17. ☽ Zadnji krajec 26. ob 11.14.

Beležke

Kategorija	Marec	Priloge
1 P. Albin	16	Leon
2 S. Šimčič	17	Pavli
3 N. 3. PREDPOSTVA	18	MESOPUSTVA
4 P. Kanihar	19	Arhiva
5 T. Pust	20	Lav. ep.
6 S. Pevčič	21	Timotej
7 C. Tomaz Arv.	22	Kyriak
8 P. Janca B.	23	Poliharp
9 S. Franciška B.	24	Tarsije
10 N. 1. POSTVA	25	SIHOPIJNA
11 P. Šolc	26	Postilj
12 T. Grojec	27	Prokopje
13 S. Teodor	28	Vasilje
14 C. Matilda	1 mart	Evdok
15 P. Kleman	2	Teodor
16 S. Hilarij	3	Cerin
17 N. 2. POSTVA	4	1. MED. V. POSTA
18 P. Gini Jar.	5	Konrad
19 T. JOSEF	6	42 mučenik
20 S. Janca P.	7	Vasilj
21 C. Benedikt	8	Teofil
22 P. Jan. Katar.	9	40 mučenik
23 S. Oton	10	Šolc
24 N. 3. POSTVA	11	2. MED. V. POSTA
25 P. MARINO GYM.	12	Teodor
26 T. Emanuel	13	Philoz
27 S. Rupert	14	Benedikt
28 C. Janca K.	15	Arhiva
29 P. Gini	16	Savije
30 S. Janca Kl.	17	Kiril A.
31 N. 4. POSTVA	18	3. MED. V. POSTA

© 25 p. 28. ob. 6.31.
 © 26 p. 27. ob. 21.51.

© 27 p. 12. ob. 1.50.
 © 28 p. 12. ob. 3.40.

Za delo = ,Tivar' obleke od Din 140'-

Katoliki	Marec	Pravoslavni
1 P Albin 2 S Simplicij		16 Leon 17 Pamfil
3 N 3. PREDPOSTNA 4 P Kazimir 5 T Pust ☉ 6 S Pepelnica 7 Č Tomaž Akv. 8 P Janez B. 9 S Franciška R.		18 MESOPUSTNA 19 Arhipa 20 Lav ep. 21 Timotej 22 Evgenij 23 Polikarpo 24 Tarasije
10 N 1. POSTNA 11 P Sofronij 12 T Gregor ☽ 13 S Teodora 14 Č Matilda 15 P Klemen 16 S Hilarij		25 SIROPUSNA 26 Porifir 27 Prokopije 28 Vasilije 1 mart Evdok 2 Teodot 3 Gerasim
17 N 2. POSTNA 18 P Ciril Jer. 19 T JOŽEF 20 S Janez P. ☽ 21 Č Benedikt 22 P Lea, Katar. 23 S Oton		4 1. NED. V. POSTA 5 Konrad 6 42 mučenika 7 Vasilij 8 Teofil 9 40 mučenika 10 Sofronije
24 N 3. POSTNA 25 P MARIJINO OZN. 26 T Emanuel 27 S Rupert ☽ 28 Č Janez K 29 P Ciril 30 S Janez Kl.		11 2. NED. V. POSTA 12 Teofan 13 Nikifor 14 Benedikt 15 Agapije 16 Savnije 17 Kiril b.
31 N 4. POSTNA		18 3. NED. V. POSTA
☉ Mlaj 5. ob 3.40. ☽ Prvi krajec 12. ob 1.30.		☽ Ščip 20. ob 6.31. ☽ Zadnji krajec 27. ob 21.51.

Beležke

Kategorija	April	Prevoznik
1 P. Hago, Šk.	19	Hizmat
2 T. Frančišek	20	Orl n. m.
3 S. Ribard	21	Jakov
4 Č. Isidor Šev.	22	Yanji
5 P. Visko, Irena	23	Nikola
6 S. Kircenarija	24	Vesna
7 N. E. POSTNA (TINA)	25	4. MED. V. POSTA
8 P. Albert	26	E. A. G.
9 T. Marija Kl.	27	Maron
10 S. Boštjan	28	Hilarij
11 Č. Jean Vel.	29	Marko
12 P. Julij Šev.	30	Jovan X.
13 S. Hermenegild	31	Žolina
14 N. E. POSTNA (CVET)	1	1. april 8. MED. V. POSTA
15 P. Teodor	2	Tito 5.
16 T. Benedikt	3	Nikola
17 S. Rudolf Št.	4	Joni
18 Č. Vel. četrtek	5	Teodni
19 P. Vel. petek	6	Idunija
20 S. Vel. sobota	7	Yanji
21 N. VELIKA NOČ	8	CVETNA NEDELJA
22 P. VELIKONOČNI P.	9	Aron
23 T. Vajšek	10	Tevantje
24 S. Jozij	11	Antipa
25 Č. Marko	12	Vel. četrtek
26 P. M. H. 4. sr.	13	VEL. PETEK
27 S. Pavlina	14	Vel. sobota
28 N. I. POVELIK (BELA)	15	USKRS
29 P. Peter, m.	16	USKRS PONOVI
30 T. Katarina	17	USKRSNI TUDAN
31		

© Št. 18. ob. 2210.
 © Kaduži kateč. 26. ob. 521.

© Mij. 3. ob. 1311.
 © Prvi tiskar 10. ob. 1842.

Za deževne dneve = ,Tivar' hubertusi D 320'-

Katoliki	April	Pravoslavni
1 P Hugo, šk.	19	Hrisant
2 T Francišek	20	Oci u m.
3 S Rihard	21	Jakov
4 Č Izidor Sev.	22	Vasilij
5 P Vinko, Irena	23	Nikon
6 S Krescencija	24	Zakarija
7 N 5. POSTNA (TIHA)	25	4. NED. V. POSTA
8 P Albert	26	Z. A. G.
9 T Marija Kl.	27	Matron
10 S Ecehijel	28	Hilarij
11 Č Leon Vel.	29	Marko
12 P Julij, Sava	30	Jovan Z.
13 S Hermenegild	31	Sabina
14 N 6. POSTNA (CVET.)	1 april	5. NED. V. POSTA
15 P Teodor	2	Tito č.
16 T Benedikt	3	Nikola
17 S Rudolf Št.	4	Josif
18 Č Vel. četrtek	5	Teodul
19 P Vel. petek	6	Jeftimije
20 S Vel. sobota	7	Vasilije
21 N VELIKA NOČ	8	CVETNA NEDELJA
22 P VELIKONOČNI P.	9	Artem.
23 T Vojteh	10	Terentije
24 S Juriij	11	Antipa
25 Č Marko	12	Vel. Četvrtak
26 P M. B. d. sv.	13	VEL. PETAK
27 S Peregrin	14	Vel. Subota
28 N 1. POVELIK. (BELA)	15	USKRS
29 P Peter, m.	16	USKRS. PONED.
30 T Katarina	17	USKRSNI UTORAK
⊗ Mlaj 3. ob 13.11.	⊗ Ščip 18. ob 22.10.	
⊕ Prvi krajec 10. ob 18.42.	⊕ Zadnji krajec 26. ob 5.21.	

Beleške

Kategorija	Maj	Prevozništvo
1 S Filip	18	Jovan D.
2 C Almasij	19	Pafanije
3 P Najdb. sv. kr.	20	Teodor
4 S Florijan	21	Teopat
5 N S POVELJK.	22	NED. TOM.
6 P Janes Ev.	23	DURDEV DAN
7 T Stanislav	24	Sava
8 S Michael	25	Marko
9 C Gregor M.	26	Irbije
10 P Anton	27	Simon
11 S Mamer	28	Janon
12 N S POVELJK.	29	NED. S. M.
13 P Serevrij	30	Jakob
14 T Bonifacij	1 maj	Jeremije
15 S Kofija	2	Kranjsje
16 C Janes Nep.	3	Tinotaj
17 P Bronon	4	Pelagija
18 S Erik	5	Irinc
19 N S POVELJK.	6	NED. O. P.
20 P Bernard	7	Aladije
21 T Srečko	8	Jovan
22 S Milan	9	Ivanje
23 C Janes Kr.	10	Simon
24 P Mac D. p.	11	GIRN. I METOD
25 S Urban	12	Metodije
26 N S POVELJK.	13	N. O. S.
27 P Janes P.	14	Izidor
28 T Arkančin	15	Fahom
29 S Marije M.	16	VOZ GOSP.
30 C VNEBOHOB	17	Andron
31 P Anzola	18	Teodor
© Prvi izdajec 10. ob 1874. © Miti S. ob 2236.	© 2517 18. ob 1937. © Zadnji izdajec 25. ob 1944.	

Za pomlad = ženski 'Tivar' povešniki

Kotoliki	Maj	Pravoslavni
1 S Filip 2 Č Atanzij 3 P Najdb. sv. kr. 4 S Florijan	18 19 20 21	Jovan D. Pafnucije Teodor Teopat
5 N 2. POVELIK. 6 P Janez Ev. 7 T Stanislav 8 S Mihael 9 Č Gregor N. 10 P Anton 11 S Mamert	22 23 24 25 26 27 28	NED. TOM. ĐURDEV DAN Sava Marko Iribije Simeon Jason
12 N 3. POVELIK. 13 P Servacij 14 T Bonifacij 15 S Zofija 16 Č Janez Nep. 17 P Brunon 18 S Erik	29 30 1 maj 2 3 4 5	NED. Ž. M. Jakob Jeremije Atanasije Timotej Pelagija Irina
19 N 4. POVELIK. 20 P Bernard 21 T Srečko 22 S Milan 23 Č Janez Kr. 24 P Mar. D. p. 25 S Urban	6 7 8 9 10 11 12	NED. O. P. Akadije Jovan Izaija Simon ĆIRIL I METOD Metodije
26 N 5. POVELIK. 27 P Janez P. 28 T Avguštin 29 S Marija M. 30 Č VNEBOHOD 31 P Angela	13 14 15 16 17 18	N. O. S. Izidor Pahom VOZ. GOSP. Andron Teodor
☉ Mlaj 2. ob 22.36. ☽ Prvi krajec 10. ob 12.54.		☽ Šcip 18. ob 10.57. ☾ Zadnji krajec 25. ob 10.44.

Beleške

Kategorija	Junij	Prejeto
1 S Fortuna 2 N E POVELIK 3 P Klottida 4 T Frančiček 5 S Komarščak 6 C Kerber 7 P Robert 8 S Medarh	19 20 21 22 23 24 25 26	Pafif MED. O. SI. Konstantin Vasilja Mihalja SEASOVO M. & I. K. Karpo Ap.
9 N BINKOŠTI 10 P BINKOŠTNI FOND. 11 T Barabca 12 S Janca F. 13 C Anton Fab. 14 P Bazilij 15 S Vid in ter.	27 28 29 30 31 1 Junij 2	MED. O. N. Nikita Teodorija Jaskija Jecunij 1 Junij 2 Nikitor
16 N J. POBINK. 17 P Adolt. Šk. 18 T Ercem 19 S Julijana 20 C SV. RES. TILO. 21 P Alojzij 22 S Pavlin M.	3 4 5 6 7 8 9	DUHOVI DUHOVSKI FON. DUHOVSKI UT. Vasiljan Teodor Kir. sv. Al. Teodor
23 N S. POBINK. 24 P Janca Kras. 25 T Viljam 26 S Pavel 27 C Helosa 28 P VIDGY DAN 29 S PETER IN PAVEL	10 11 12 13 14 15 16	I. MED. PO DUH. Bartolomej Gavrila Albin Jelenj Amos Jecunij
30 N S. POBINK.	17	2. MED. PO DUH.
3 Prvi krajec 2. ob 6.49. 4 Mislj. I. ob 8.52.	18 19 20	30 Mislj. I. ob 21.30. 4 Nad. krajec 23. ob 15.31. 30 Mislj. 30. ob 20.25.

Ženski 'Tivac' povčšniki od Din 190-

Katoliki	Junij	Pravoslavni
1 S Fortunat	☉	19 Patrik
2 N 6. POVELIK.		20 NED. O. SL.
3 P Klotilda		21 Konstantin
4 T Frančšek		22 Vasilis.
5 S Bonifacij		23 Mihajlo
6 Č Norbert		24 SPASOVO
7 P Robert		25 N. g. I. K.
8 S Medard		26 Karpo Ap.
9 N BINKOŠTI	☽	27 NED. O. N.
10 P BINKOŠTNI POND.		28 Nikita
11 T Barnaba		29 Teodosije
12 S Janez F.		30 Izakije
13 Č Anton Pad.		31 Jeremij
14 P Bazilij		1 juni Justin
15 S Vid in tov.		2 Nikifor
16 N 1. POBINK.	☼	3 DUHOVI
17 P Adolf, šk.		4 DUHOVSKI PON.
18 T Efrein		5 DUHOVSKI UT.
19 S Julijana		6 Visarijen
20 Č SV. REŠ. TELO		7 Teodor
21 P Alojzij		8 Kir. sv. Al.
22 S Pavlin N.		9 Teodor
23 N 2. POBINK.	☾	10 1. NED. PO DUH.
24 P Janez Krst.		11 Bartolomej
25 T Viljem		12 Onufrije
26 S Pavel		13 Akilina
27 Č Helma		14 Jelisej
28 P VIDOVI DAN		15 Amos
29 S PETER IN PAVEL		16 Leontij
30 N 3. POBINK.	☉	17 2. NED. PO DUH.
☉ Mlaj 1. ob 8.52.		☽ Ščip 16. ob 21.20.
☽ Prvi krajec 9. ob 6.49.		☾ Zad. krajec 23. ob 15.21.
		☉ Mlaj 30. ob 20.25.

Beleške

Kalendar	Julij	Poznavanje
1 P. Teodald	18 Leonij	18
2 T. Obisk M. D.	19 Juba sp.	19
3 S. Leon II.	20 Metod	20
4 C. Ulrik Bern	21 Julijan	21
5 P. Ciril in Metod	22 Evsedij	22
6 S. Mikolaj	23 Avgustin	23
7 N. A. POBINK.	24 3. NED. PO DUH.	24
8 P. Elizabeta	25 Fevronija	25
9 T. Nikolaj in J.	26 David	26
10 S. Amalija	27 Samson	27
11 C. Fij I.	28 Pr. M. K. I. J.	28
12 P. Mohor in F.	29 SV. PET. I. PAV.	29
13 S. Frančišek S.	30 Zbor 12 sp.	30
14 N. S. POBINK.	1 julij 4. NED. PO DUH.	1
15 P. Henrik	2 Halj. B.	2
16 T. M. D. Karm.	3 Jakim	3
17 S. Alojz	4 Andrija	4
18 C. Kamil. M.	5 Ananasje	5
19 P. Vinko, XI.	6 Štefje sv.	6
20 S. Marijeta	7 Tomaž Akv.	7
21 N. S. POBINK.	8 5. NED. PO DUH.	8
22 P. Marija Magd.	9 Frančišje	9
23 T. Agolinarj	10 6. M. v. NIK.	10
24 S. Kristina	11 Eufimija	11
25 C. Jakob	12 Proklo	12
26 P. Ann	13 Šarh. Gabr.	13
27 S. Rudolf	14 Aklia	14
28 N. T. POBINK.	15 6. NED. PO DUH.	15
29 P. Marija	16 Alnožen	16
30 T. Abd. in S.	17 Marija om.	17
31 S. Ignacij	18 Emil	18
1 Prvi krstec 8. ob 23.28. 2 Štip 16. ob 6.08.	3 Zadnji krstec 22. ob 15.31. 4 Maja 30. ob 16.32.	

Za sport = 'Tivar' obleke od Din 340-

Katoliki	Julij	Pravoslavni
1 P Teobald	18	Leontij
2 T Obisk M. D.	19	Juda ap.
3 S Leon II.	20	Metod
4 Č Ulrik, Berta	21	Julijan
5 P Ciril in Metod	22	Evsebij
6 S Miroljub	23	Agripija
7 N 4. POBINK.	24	3. NED. PO DUH.
8 P Elizabeta	25	Fevronija
9 T Nikolaj in t.	26	David
10 S Amalija	27	Samson
11 Č Pij I.	28	Pr. M. K. i J.
12 P Mohor in F.	29	SV. PET. I PAV.
13 S Francišek S.	30	Sabor 12 ap.
14 N 5. POBINK.	1 juli	4. NED. PO DUH.
15 P Henrik	2	Halj. B.
16 T M. D. Karm.	3	Jakint
17 S Aleš	4	Andrija
18 Č Kamil, M.	5	Atanasije
19 P Vinko, Zl.	6	Sisoje sv.
20 S Marjeta	7	Toma Akv.
21 N 6. POBINK.	8	5. NED. PO DUH.
22 P Marija Magd.	9	Pankratije
23 T Apolinarij	10	45 M. v Nik.
24 S Kristina	11	Eufimija
25 Č Jakob	12	Proklo
26 P Ana	13	Sarh. Gabr.
27 S Rudolf	14	Akila
28 N 7. POBINK.	15	6. NED. PO DUH.
29 P Marta	16	Atinogen
30 T Abd. in S.	17	Marina om.
31 S Ignacij	18	Emil.
☽ Prvi krajec 8. ob 23.28.	☾ Zadnji krajec 22. ob 15.21.	
☼ Ščip 16. ob 6.08.	☼ Mlaj 30. ob 10.32.	

Beleške

Avgust		Katalisti
19	Maksim	1 Č Vasi sv. Petra
20	ILIJAN DAN	2 P Porcijankula
21	Simon	3 S Vajda sv. St.
22	7. NEĐ. PO DUH.	4 N 8. POBINK.
23	Teofil	5 P Marija Štefan
24	Boža	6 T Šp. Gosp.
25	Ana	7 S Kojčan
26	Jermol	8 Č Grčak
27	Pantaleon	9 P Janca V.
28	Prohorij	10 S Lavrencij
29	8. NEĐ. PO DUH.	11 N 9. POBINK.
30	Sila	12 P Kizica
31	Jerdok	13 T Janca H.
1 avg.	N. Sr. Kr.	14 S Evehij
2	Stjepan	15 Č VIER. MAR. DEV.
3	Kraljic	16 P Rok Janin
4	7 d. u. El.	17 S Hlacin
5	9. NEĐ. PO DUH.	18 N 10. POBINK.
6	PREĐ. GOSP.	19 P Ladvik K.
7	Dimit	20 T Bernard
8	Grčak	21 S Ivana T.
9	Marija	22 Č Timotej
10	Lavrencij	23 P Filip, Zdenka
11	Ephraim	24 S Jozef
12	10. NEĐ. PO DUH.	25 N 11. POBINK.
13	Maksim	26 P Ladvik
14	Milica	27 T Jozef Kalas
15	VIE. GOSPOJINA	28 S Avrađin
16	P. u. H.	29 Č Ođb. Jan. Krst.
17	Miron	30 P Roza Jan.
18	Kl. i Lavr.	31 S Rajko
4. Nadnji krajec 21. ob. 4.17. © Mladj 29. ob. 2.6.		3. Prvi krajec 7. ob. 14.23. © 25p. 16. ob. 13.44.

Za lepo vreme = ,Tivar' hlače Din 80'-

Katoliki	August	Pravoslavni
1 Č Vezi sv. Petra 2 P Porcijunkula 3 S Najdba sv. St.	19 20 21	Makrina ILIJIN DAN Simeon
4 N 8. POBINK. 5 P Marija Snežna 6 T Spr. Gosp. 7 S Kajetan ☽ 8 Č Cirijak 9 P Janez V. 10 S Lavrencij	22 23 24 25 26 27 28	7. NED. PO DUH. Trofim Boris Ana Jermol Pantaleon Prohorije
11 N 9. POBINK. 12 P Klara 13 T Janez B. 14 S Evzebij ☽ 15 Č VNEB. MAR. DEV. 16 P Rok, Joahim 17 S Hiacint	29 30 31 1 avg. 2 3 4	8. NED. PO DUH. Sila Jevdok N. Sv. Kr. Stjepan Izakije 7 d. u Ef.
18 N 10. POBINK. 19 P Ludovik K. 20 T Bernard 21 S Ivana Fr. ☽ 22 Č Timotej 23 P Filip, Zdenka 24 S Jernej	5 6 7 8 9 10 11	9. NED. PO DUH. PREOB. GOSP. Domet Cirjak Matija Lavrencij Evplo muč.
25 N 11. POBINK. 26 P Ludvik 27 T Jožef Kalas 28 S Avguštin 29 Č Obgl. Jan. Krst. ☽ 30 P Roža Lim. 31 S Rajko	12 13 14 15 16 17 18	10. NED. PO DUH. Maksim Miheja VEL. GOSPOJINA P. u H. Miron Fl. i Lavr.
☽ Prvi krajec 7. ob 14.23. ☽ Ščip 14. ob 13.44.		☽ Zadnji krajec 21. ob 4.17. ☽ Mlaj 29. ob 2.0.

Beleške

Kategorija	September	Povzročitelj
1 N 12. PORINK. 2 P Stefan S. 3 T Doroteja 4 S Ida, Rozalija 5 C Lavronc, J. 6 P ROJ. NJ. V. KR. 2 7 S Bronislava	19 20 21 22 23 24 25	11. NED. PO DUH. Samski Tabaj. al. Agatonik Ljup. mud. ROJ. NJ. V. KR. Var. i Tit
8 N 13. PORINK. 9 P Kardinijan 10 T Miklavž T. 11 S Prot. in H. 12 C Inc Marjano 13 P Frančišek K. 14 S Fovik sv. Kr.	26 27 28 29 30 31	12. NED. PO DUH. Pimen v. Meljije USLEK SV. JOV. S. S. p. u. nč. Pol. i pa. J. sept. Simon
15 N 14. PORINK. 16 P Ljudmila 17 T Rane sv. F. 18 S Sofija 19 C Januvarij 20 P Evstahij 21 S Marij	2 3 4 5 6 7 8	13. NED. PO DUH. Jovankije Var. i M. Nakanija Jevdokije Sozon M. GOSPOJINA
22 N 15. PORINK. 23 T Tokla 24 T Rupert G. 25 S Kamil 26 C Ciprijan 27 P Rozma in Dan. 28 S Venčeslav	9 10 11 12 13 14 15	14. NED. PO DUH. Mindora Teodora Avtonom Kornelije KRSTOV DAN Nikita
29 N 16. PORINK. 30 P Jeronim	16 17	15. NED. PO DUH. Sofija
3 Prvi krstec 6. ob 3.30. 32q 12. ob 21.18.	18 19	16. Ned. Krstec 19. ob 15.23. 33q 21. ob 18.23.

Za šolske otroke = ,Tivar' obleke Din 60'-

Katoliki

September

Pravoslavni

1 N 12. POBINK.	19	11. NED. PO DUH.
2 P Štefan S.	20	Samuel
3 T Doroteja	21	Tadej al.
4 S Ida, Rozalija	22	Agatonik
5 Č Lavrenc., J.	23	Lup. muč.
6 P ROJ. NJ. V. KR. ☽	24	ROĐ. NJ. V. KR.
7 S Bronislava	25	Var. i Tit.
8 N 13. POBINK.	26	12. NED. PO DUH.
9 P Korbinijan	27	Pimen v.
10 T Miklavž T.	28	Mojsije
11 S Prot. in H.	29	USJEK SV. JOV.
12 Č Ime Marijino ☽	30	S. S. p. u uč.
13 P Frančišek K.	31	Pol. i ps.
14 S Poviš. sv. Kr.	1 sept.	Simeon
15 N 14. POBINK.	2	13. NED. PO DUH.
16 P Ljudmila	3	Joanikije
17 T Rane sv. F.	4	Vav. i M.
18 S Zofija	5	Zakarija
19 Č Januarij ☽	6	Jevdokije
20 P Evstahij	7	Sozon
21 S Matej	8	M. GOSPOJINA
22 N 15. POBINK.	9	14 NED. PO DUH.
23 P Tekla	10	Minodora
24 T Rupert G.	11	Teodora
25 S Kamil	12	Avtonom
26 Č Ciprijan	13	Kornelije
27 P Kozma in Dam. ☽	14	KRSTOV DAN
28 S Venčeslav	15	Nikita
29 N 16. POBINK.	16	15. NED. PO DUH.
30 P Jeronim	17	Sofija
☽ Prvi krajec 6. ob 3.26.	☽ Zadnji krajec 19. ob 15.23.	
☽ Ščip 12. ob 21.18.	☽ Mlaj 27. ob 18.23.	

Beleške

Katalisti	Oktober	Poročevalci
1 T Rencigij	18	Klemenče
2 S Anžel var.	19	Teodan
3 C Kambid	20	Jevstahija
4 P Frančiček S.	21	Korhat
5 S Placid in tov.	22	Foka muč.
6 N 17. POBINK.	23	16. NEB. PO DUH.
7 P Justian	24	Stevan pr.
8 T Brigita	25	Kvrosian
9 S Dionizij	26	Sm. Jov. cv.
10 C Frančiček R.	27	Kalistrat
11 P Aleksander	28	Hariton
12 S Maksimilijan	29	Mikolj-dan
13 N 18. POBINK.	30	17. NEB. PO DUH.
14 P Kalist. pap.	1 okt.	Petrov. D. D. M.
15 T Terenzija	2	Justin i Kijr.
16 S Gal. Klor.	3	Dionizije
17 C Jadriza	4	Stevan S.
18 P Luka	5	Hariton
19 S Peter Ab.	6	Toma sp.
20 N 19. POBINK.	7	18. NEB. PO DUH.
21 P Uršula	8	Polazija
22 T Kordula	9	Stevan N.
23 S Klodilja	10	Evdančija
24 C Rafael	11	Filip sp.
25 P Križant	12	P. Tor. i A.
26 S Evrist	13	Karho M.
27 N 20. POBINK.	14	19. NEB. PO DUH.
28 P Simon in Juda	15	Jak. i Luk.
29 T Narcis	16	Božija
30 S Altonz B.	17	Ostja pr.
31 C Vobont	18	Luka sp.
3 Prvi krajec S. ob 14.40.	6	Kadašji krajec 19. ob 6.36.
384 12. ob 5.39.	37.	Maj 37. ob 11.15

Za slabo vreme, Tivac' hubectusi Din 320'-

Katoliki	Oktober	Pravoslavni
1 T Remigij 2 S Angeli var. 3 Č Kandid 4 P Frančišek S. 5 S Placid in tov. ☽	18 19 20 21 22	Evmenije Trofin Jevstahije Kordat Foka muč.
6 N 17. POBINK. 7 P Justina 8 T Brigita 9 S Dionizij 10 Č Frančišek B. 11 P Aleksander 12 S Maksimilijan ☽	23 24 25 26 27 28 29	16. NED. PO DUH. Stevan pr. Evrosina Sm. Jov. ev. Kalistrat Hariton Miholj-dan
13 N 18. POBINK. 14 P Kalist, pap. 15 T Terezija 16 S Gal, Flor. 17 Č Jadviga 18 P Luka 19 S Peter Alk. €	30 1 okt. 2 3 4 5 6	17. NED. PO DUH. Pokrov. D. D. M. Justa i Kipr. Dionisije Stevan Š. Haritina Toma ap.
20 N 19. POBINK. 21 P Uršula 22 T Kordula 23 S Klotilda 24 Č Rafael 25 P Krizant 26 S Evarist	7 8 9 10 11 12 13	18. NED. PO DUH. Pelagija Stevan N. Evlampije Filip ap. Pr. Tar. i A. Karlo M.
27 N 20. POBINK. ☽ 28 P Simon in Juda 29 T Narcis 30 S Alfonz R. 31 Č Volbenk	14 15 16 17 18	19. NED. PO DUH. Jeft. i Luk. Longin Osija pr. Luka ap.
☽ Prvi krajec 5. ob 14.40. ☽ Ščip 12. ob 5.39.	€ Zadnji krajec 19. ob 6.36. ☽ Mlaj 27. ob 11.15	

Beleške

Kategorija	November	Pravoslavni
1 P VSI SVETI	19	Ilarion
2 S Vreme dana	20	Avtamije
3 N 21. POBINK.	21	20. NEĐ. PO DUH
4 P Karol Bor.	22	Averkiye b.
5 T Ceharija	23	Jakov ap.
6 S Jevart	24	Arctin muc.
7 C Engelbert	25	Mucijian
8 P Bogomir	26	Paraskava
9 S Teodor	27	Vestor muc.
10 N 22. POBINK.	28	21. NEĐ. PO DUH
11 P Martin	29	Annastazija
12 T Martin Avr.	30	Vin. op. muc.
13 S Stanislav, Novoska	31	Stahij ap.
14 C Jordan	1 nov.	Kozma i D.
15 P Leopold	2	Jovanikij m.
16 S Giman	3	Alepein
17 N 23. POBINK.	4	22. NEĐ. PO DUH
18 P Odon	5	Galaktion
19 T Ertzabeta	6	Pavno b.
20 S Feliks	7	LAZAR PUST.
21 C Dar. M. D.	8	Sob. arh. Milt.
22 P Cecilija	9	Teof. Stud.
23 S Klemen	10	Er. i dr. pat.
24 N 24. POBINK.	11	23. NEĐ. PO DUH
25 P Katarina	12	Jordan b. i m.
26 T Konrad	13	Jovan Xrist.
27 S Vasilij	14	Filij ap.
28 C Gregor	15	Gerije muc.
29 P Saturnin	16	Pat. E. Rom.
30 S Andrej	17	Grigorije
3 Prvi krstec 4. ob 6.12.	18	4. Kralji krstec 18. ob 1.36.
4 Krst 10. ob 12.42.	19	4. Maj 28. ob 3.36.

Za zimo = ženski ,Tivar' plašči Din 290'-

Katoliki	November	Pravoslavni
1 P VSI SVETI 2 S Verne duše	19 20	Ilarijon Artemije
3 N 21. POBINK. 4 P Karel Bor. ☽ 5 T Caharija 6 S Lenart 7 Č Engelbert 8 P Bogomir 9 S Teodor	21 22 23 24 25 26 27	20. NED. PO DUH. Averkije b. Jakov ap. Areta muč. Marcijan Paraskeva Nestor muč.
10 N 22. POBINK. ☽ 11 P Martin 12 T Martin Avr. 13 S Stanislav, Nevenka 14 Č Jozafat 15 P Leopold 16 S Otmar	28 29 30 31 1 nov. 2 3	21. NED. PO DUH. Anastazija Zin. op. muč. Stahij ap. Kuzma i D. Joanikij m. Akepsin
17 N 23. POBINK. 18 P Odon ☽ 19 T Elizabeta 20 S Feliks 21 Č Dar. M. D. 22 P Cecilija 23 S Klemen	4 5 6 7 8 9 10	22. NED. PO DUH. Galaktion Pavao b. LAZAR PUST. Sab. arh. Mih. Teod. Stud. Er. i dr. pst.
24 N 24. POBINK. 25 P Katarina 26 T Konrad ☽ 27 S Virgilij 28 Č Gregor 29 P Saturnin 30 S Andrej	11 12 13 14 15 16 17	23. NED. PO DUH. Josafat b. i m. Jovan Zlat. Filip ap. Gurije muč. Plat. i Rom. Grigorije
☽ Prvi krajec 4. ob 0.12. ☽ Ščip 10. ob 15.42.		☽ Zadnji krajec 18. ob 1.36. ☽ Mlaj 26. ob 3.36.

Beleške

Kategorija	December	Priloga
<p>1 N. I. ADV. UJEDINI. 2 P. Pavlin 3 T. Frenčiček 4 S. Bachar 5 C. Saba 6 P. Miklavž 7 S. Ambrožič</p>	<p>18 UJEDINJENJE 19 Avdija pr. 20 Galgocija Dek. 21 UJ. M. U. HR. 22 Elinson 23 Amfilob 24 Katarina</p>	<p>1 N. I. ADV. UJEDINI. 2 P. Pavlin 3 T. Frenčiček 4 S. Bachar 5 C. Saba 6 P. Miklavž 7 S. Ambrožič</p>
<p>8 N. S. ADVENTNA 9 P. Peter Fort. 10 T. Lavr. M. B. 11 S. Doman 12 C. Sinčič 13 F. Lucija 14 S. Spiridon</p>	<p>25 26. NED. PO DUH. 26 Ašičje pnat. 27 Jakob Pavr. 28 Štepan muš. 29 Parnon 30 Habakuk pr. 1 dec. Nema pr.</p>	<p>8 N. S. ADVENTNA 9 P. Peter Fort. 10 T. Lavr. M. B. 11 S. Doman 12 C. Sinčič 13 F. Lucija 14 S. Spiridon</p>
<p>15 N. S. ADVENTNA 16 P. Adela 17 T. Lazar 18 S. Grceljčan 19 C. Urban 20 T. Rjencič 21 S. Toman</p>	<p>2 30. NED. PO DUH. 3 Solonije pr. 4 R. KN. ALIKS. I. 5 Sava 6 SV. NIKOLA 7 Kliment p. 8 Patajice</p>	<p>15 N. S. ADVENTNA 16 P. Adela 17 T. Lazar 18 S. Grceljčan 19 C. Urban 20 T. Rjencič 21 S. Toman</p>
<p>22 N. S. ADVENTNA 23 P. Viktorija 24 T. Adam in Eva 25 S. BOŽIC 26 C. ŠTEFAN 27 P. Janez Kravc. 28 S. Ned. otrošči</p>	<p>9 27. NED. PO DUH. 10 Minc i dr. 11 Danjel M. 12 Spiridon b. 13 Evaristje m. 14 Ašič pr. 15 Eleostrije m.</p>	<p>22 N. S. ADVENTNA 23 P. Viktorija 24 T. Adam in Eva 25 S. BOŽIC 26 C. ŠTEFAN 27 P. Janez Kravc. 28 S. Ned. otrošči</p>
<p>29 N. POROČNA NED. 30 F. David, kr. 31 T. Silvester</p>	<p>16 N. SV. PRAOT. 17 Danjel m. 18 Sebastijan M.</p>	<p>29 N. POROČNA NED. 30 F. David, kr. 31 T. Silvester</p>
<p>1 Prvi krajec 3. ob. 8.38. 2 Slep. 10. ob. 1.10.</p>	<p>1 Zadnji krajec 17. ob. 23.37. 2 Mislj. 25. ob. 18.49.</p>	<p>1 Prvi krajec 3. ob. 8.38. 2 Slep. 10. ob. 1.10.</p>

Za Božič = 'Tivac' obleke.

Katoliki

December

Pravoslavni

<p>1 N 1. ADV. UJEDINJ. 2 P Pavlina 3 T Frančišek ☽ 4 S Barbara 5 Č Saba 6 P Miklavž 7 S Ambrozij</p>	<p>18 UJEDINJENJE 19 Avdija pr. 20 Grigorije Dek. 21 UV. B. U HR. 22 Filimon 23 Amfiloh 24 Katarina</p>
<p>8 N 2. ADVENTNA 9 P Peter Fort. 10 T Lavr. M. B. ☽ 11 S Damaz 12 Č Sinezij 13 P Lucija 14 S Spiridion</p>	<p>25 25. NED. PO DUH. 26 Alipije pust. 27 Jakov Perz. 28 Stjepan muč. 29 Paramon 30 Habakuk pr. 1 dec. Naum pr.</p>
<p>15 N 3. ADVENTNA 16 P Adela 17 T Lazar ☽ 18 S Gracijan 19 Č Urban 20 P Evgenij 21 S Tomaž</p>	<p>2 26. NED. PO DUH. 3 Sofonije pr. 4 R. KR. ALEKS. I. 5 Sava 6 SV. NIKOLA 7 Kliment p. 8 Patapije</p>
<p>22 N 4. ADVENTNA 23 P Viktorija 24 T Adam in Eva 25 S BOŽIČ ☽ 26 Č ŠTEFAN 27 P Janez Evang. 28 S Ned. otročiči</p>	<p>9 27. NED. PO DUH. 10 Mino i dr. 11 Danijel M. 12 Spiridion b. 13 Evstratije m. 14 Aiep pror. 15 Elevation m.</p>
<p>29 N POBOŽIČNA NED. 30 P David, kr. 31 T Silvester</p>	<p>16 N. SV. PRAOT. 17 Danijel m. 18 Sebastijan M.</p>
<p>☽ Prvi krajec 3. ob 8.28. ☽ Ščip 10. ob 4.10.</p>	<p>☽ Zadnji krajec 17. ob 22.57. ☽ Mlaj 25. ob 18.49.</p>

Beleške

Pijte zdravje!
Pijte „Kathreiner Kneip“!

MARIBORSKA

TISKARNA

JURČIČEVA ULICA 4
TELEFON 20 24

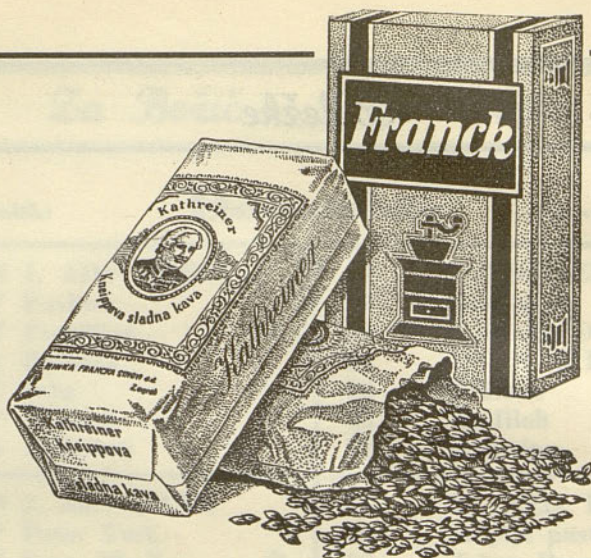
JUGOŠKESKA

JUGOSLOVENSKEŠKA TEKSTILNA INDUSTRIJA D. D.

KRANJ

PROIZVAJA: delovno in
tekstilno blago iz domačih
vline in umelne satne

ZAHTEVAJTE SAMO IZDELKE TE DOMAČE TOVARNE!

**Pijte zdravje !
Pijte „Kathreiner Kneipp“ !**

MARIBORSKA TISKARNA

JURČIČEVA ULICA 4
TELEFON 20-24

TISKARNA, LITOGRAFIJA,
KNJIGOVEZNICA, TISK O-
VOJNEGA PAPIRJA, PLA-
KATIRANJE IN REKLAMA

JUGOČESKA

JUGOSLOVENSKO-ČEŠKA TEKSTILNA INDUSTRIJA D. D.

PROIZVAJA: barvano in
tiskano blago iz bombaže-
vine in umejne svile

KIRANJ

ZAHTEVAJTE SAMO IZDELKE TE DOMAČE TOVARNE!

Težkim in tragičnim dnem v zgodovini našega naroda se je kot eden najtežjih in najbolj tragičnih pridružil 9. oktober 1934. Kot žrtev atentata je sredi uspešnega dela za dobrobit domovine, za mir na Balkanu in za mir v Evropi padel naš vladar, viteški kralj

Aleksander I. Ujedinitelj.

Ko je tako nenadoma iz življenja stopil v zgodovino, vstaja pred nami njegov lik v tragični veličini.

Bil je postavljen pred najtežjo nalogo, ki more čakati moža na vodilnem mestu: doseženemu idealu najti in ustvariti življenjske možnosti, omogočiti mu obstoj in razvoj v dani resničnosti. Ta resničnost, s katero je moral vladar in politični voditelj novo ustanovljene države pri svojem delu računati, je bila trda in nepri- zanesljiva: težkoče na zunaj, v nič manjši meri pa težkoče tudi doma, kjer nas je stoletna razkosanost od- tujila ter oslabila našo zavest skup- nosti, in kjer je celo tisti ideal, ki nas je družil — ideal svobode —,

vzniknil iz prejšnje politične podrejenosti raznolik in v veliki meri imaginaren; kaotičnost trenutka, v katerem smo svobodo končno dosegli, vseobča neurejenost in razmajanost povojne dobe, duh zanikanja, gospodarski, socialni in duhovni pretresi, — vse to je delo na izgradnji nove države napravilo še težje in še bolj odgovorno.

Proti tolikim razdvajajočim silam je z uspehom bilo mogoče voditi borbo samo v znamenju stvarnosti, ki ve, da danih dejstev ne sme puščati neupoštevanih, v znamenju nesebičnosti, ki ve, da se brez žrtev in delnih odpovedi noben ideal ne da uresničiti, obenem pa tudi v znamenju odločnosti, ki jasno ve, kaj hoče, in ima pogum, za svoje delo tudi nositi odgovornost.

Te temeljne moške in vojaške lastnosti je Aleksander Ujeditelj, v življenju in v vojni trdo preizkušeni mož-vojak, imel v obilni meri. Z njimi mu je uspelo, da je kljub vsem nasprotstvom položil Jugoslaviji temelje, ki bodo kljubovali vekovom.

Slava njegovemu spominu!

Viteški kralj
Aleksander I. Ujeditelj.

Slava mogočemu i
Viteški družini
Aleksander I. Ujedinitelj.

Vladarji v Mariboru.

Franjo Baš.

Ni nam znano, da bi bil kdaj posetil mariborsko ozemlje kateri rimski cesar; izključiti te možnosti sicer ne smemo, vendar pa manjkajo tozadevni podatki*). Isto je z vladarji v dobi preseljevanja narodov in v zgodnjem srednjem veku.

Prvi vladar, o katerem nam poroča pripovedka, da je posetil Maribor, bi bil cesar Friderik I. Barbarossa leta 1171. Legenda sicer pravi, da je prišel v Maribor v zvezi s križarskim pohodom, kar je zgodovinsko vsled časovne razlike nemogoče (3. križarska vojna je bila 1198); vendar pa ni izključeno, da se je Barbarossa podal v našo deželo, katero so vladali njegovi sorodniki Traungavci, ki so v njegovi borbi s papeštvom nihali med cesarsko in papeško stranko, z namenom, da jih osebno pridobi za svojo politiko.

Za Friderikom Barbarosso ni dolga stoletja posetil Maribora vladar svetovnega političnega pomena, kakor je bil Friderik, pač pa so ga toliko pogosteje obiskovali domači deželni knezi. Leta 1181. srečamo v Mariboru štajerskega vojvodo Otokarja VI. Babenberžana, ki v tedanji obdravski vasi poravnava spor med svojim komornikom in admontskim samostanom.

V trg povzdignjeni Maribor je sprejel v svoji sredi leta 1209. vojvodo Leopolda, poročenega s Teodoro, hčerko bizantinskega cesarja Manuela Komnena, ki ustanovi v Mariboru kartuzijo Jurklošter. Leta 1224. izda Leopold zopet v Mariboru svoboščine za novi zidani most čez Savinjo, za Zidani most; tri leta pozneje po-

*) Viri: Za starejšo dobo je prvenstveno važen R. G. Puff in za njim J. A. Janisch; za drugo polovico XIX. stoletja J. Apih, F. Kovačič in sodobno mariborsko časopisje. Obisk Aleksandra I. v Mariboru omenja J. Dimnik; kot viri za povojno dobo pa pridejo v poštev tozadevni uradni spisi (v Banovinskem arhivu v Mariboru in sodobni časopisi.

trdi isti vladar v Mariboru jurkloštarske svoboščine. Zadnji Babenberžan Friderik II. je bival v Mariboru 1235 in snoval z voditelji plemstva vojni pohod proti Madjarom.

Barbarossov obisk Maribora je mogel biti diplomatskega značaja, obiski Babenberžanov pa imajo notranjepolitični pomen. Vladarjeve prestolice so v teh časih sicer že obstojale, vendar je vladar izvajal sodstvo in vodil upravo še vedno v veliki meri na ta način, da je na potu iz kraja v kraj reševal krajevne, pa tudi deželne zadeve in tako vzdrževal stik s svojimi političnimi pristaši, z vazali in podložniki, ki so bili tudi dolžni vzdrževati njega in njegovo spremstvo.

V letih 1257—58 je stoloval v mestu Mariboru Štefan Zagrebški, namestnik ogrskega kralja Bele IV. in tako za kratek čas napravil iz Maribora prestolico Štajerske. V nadaljnjih letih najdemo v Mariboru pogosto vladarjeve namestnike v isti lastnosti kakor nekoč Babenberžane. Vladarji sami pa so prihajali izza dobe Rudolfa I. Habsburškega k poklonitvi stanov v Gradec ter so se zadrževali vse bolj v svoji dunajski prestolici. Z Dunaja so vodili svoje notranjeavstrijske dežele, ki so obsegale poleg nekdanjih babenberških dežel Avstrije in Štajerske od 1335 tudi Kranjsko in Koroško, odkoder so stremeli k Jadranu in v Severno Italijo, kjer jim je bil na poti oglejski patrijarh. Da poseže osebno v habsburško-oglejsko borbo na Krasu in na Kranjskem, potuje preko Maribora na jug Rudolf IV., ki stopi kot prvi Habsburžan leta 1360. na mariborska tla.

Ali je bil vojvoda Albreht III. leta 1372. v Mariboru, kakor nam poroča R. G. Puff (II, 61), je radi sodobnega položaja v celjski grofiji in pa vsled dinastičnih habsburških razmer, radi katerih so Habsburžani v tej dobi le redko prihajali na Štajersko, zelo dvomljivo. Pač pa je gotovo potoval skozi Maribor leta 1402. vojvoda Viljem po svojo nevesto Ivano Sicilsko.

Pota Rudolfa IV. in Viljema kažejo nastajajoči prometni položaj Maribora. Dočim prihaja v prejšnjih časih vladar v Maribor v upravnih, sodnih ali diplomatskih poslih, ga vidimo sedaj na potovanju skozi Maribor. To nam kaže, da pridobiva koncem srednjega veka prometna črta, na kateri leži naše mesto, vedno bolj na svojem pomenu kot črta daljnjega prometa. Pomen prometne črte Gradec—Maribor—Celje je še porastel s pridobitvijo celjske grofije po Frideriku III., kateri je radi njene pridobitve leta 1457. osebno

potoval preko Maribora v Celje. Nevarnost, katero je doživel na celjskem gradu pred J. Vitovcem, je ustvarila v naših krajih vrsto pripovedk; mariborska pripovedka trdi, da bi bil Friderik ujet od Vitovca v stari mariborski hiši št. 54 (na prostoru današnjega prvega severnega oboka pri državnem mostu), če bi ga sanje ne pripravile do bega. Da ukroti opozicijo v dinastiji, je sklical Friderik leta 1462. v Maribor deželni zbor, ki je proglasil mobilizacijo viteštva. Za našo preteklost važnejši pa je zbor notranjeavstrijskih dežel, katerega je sklical Friderik III. v Maribor leta 1475.; ta zbor je začel organizirati obrambo proti Turkom in je vpeljal za to potrebni splošni davek, turški pfenig.

Starejši mariborski kronisti pripisujejo obleganje Maribora po Madjarih v letih 1480. in 1481. kralju Matjažu; v istini pa je obe leti oblegal Maribor Jakob Szekely, sin Matjaževe sestre, Matija Korvin sam pa ni bil nikdar pred Mariborom.

Zato pa je videl Maribor pred svojim obzidjem nevarnejšega nasprotnika, največjega turškega sultana Sulejmana Veličastnega (14.—19. septembra 1532), ki je zažgal grad na Piramidi, prehoda preko mariborskega mostu pa ni mogel izvojevati. Radi tega je moral kreniti proti domu po ladijskem mostu pri Bresternici. Vladarski obiski v Mariboru za časa Friderika III. in Sulejmana Veličastnega nam pričajo o težkih časih propadanja stanovske moči in o višku turške nevarnosti.

Kljub temu, da je postal Gradec po smrti Ferdinanda I. z nadvojvodo Karlom II. prestolica Notranje Avstrije in je to ostal tudi v začetku vlade Ferdinanda II., ne vemo ničesar o kakem vladarju v Mariboru do leta 1660., ko je prišel po poklonitvi stanov v Gradcu v Maribor cesar Leopold I. in sprejel v gradu pri grofu Khislu izraze udanosti mariborskega meščanstva. Za Leopoldom I. molči zopet zgodovina o vladarjih v Mariboru. Habsburžani so imeli v tej dobi pred očmi svetovno politične cilje, kakor dovesti do zmage protireformacije ter borbe s Francijo in Turčijo, ki naj uveljavijo njih težnje po nadvladi v Evropi; zapostavljali so domače krajevne in pokrajinske zadeve, katere so reševali razvijajoči se uradi sami.

V XVIII. stoletju nam številni vladarski obiski v Mariboru kažejo, da je mesto že utrdilo svoj položaj na prometni cesti Dunaj—Trst. V zvezi z izgraditvijo te prometne črte je posetil Maribor cesar Karl VI., ki je prenočil v gradu. Pripovedka je nje-

govo mariborsko bivanje povezala s pripovedko Friderika III. v Celju in v Mariboru. Temna slutnja je dvignila cesarja iz postelje v viteški dvorani mariborskega gradu, da je vstal in odpotoval sredi noči proti Gradcu; komaj je odšel, že se je vdrl strop grajske viteške dvorane. 1763 je potovalo skozi Maribor poslanstvo maroškega sultana, katero kaže primer poizkusov habsburške kolonijalne politike, obenem pa tudi protišpanske usmerjenosti. Ko postane v drugi polovici XVIII. stoletja Dravsko polje važno manevrsko vežbališče avstrijske armade, je ob priliki inspekcije manevrov potovala skozi Maribor tudi cesarica Marija Terezija in v istem poslu je obiskal Maribor leta 1786. cesar Jožef II., ki je na steno spalnice gostilne »Pri jelenu« zapisal: Počivaj mirno, trudni potnik! Jožefova cerkvena politika je prisilila papeža Pija VI., da se je podal osebno k Jožefu II. Potoval je skozi Maribor skupno z ruskim prestolonaslednikom, poznejšim carjem Pavlom I., ki se je vračal z italijanskega potovanja. 1782 sta bila Pij VI. in Pavel gosta grofa Brandisa; Pij VI. je čital mašo v lorentanski kapeli, spomin na Pavla pa hrani istotam njegova slika na platnu.

Habsburška italijanska politika, ki je temeljila na sorodstvenih zvezah Dunaja z italijanskimi dvori ter koalicijske vojne koncem XVIII. in začetkom XIX. stoletja, so poživile politične in dinastične stike med dunajskim in italijanskimi dvori. Tako vidimo 1784 na potu skozi Maribor velikega vojvodo toskanskega Leopolda, poznejšega cesarja Leopolda II., ki je kot cesar obiskal Maribor 1791. Istega leta je bival v Mariboru tudi kralj Leopold Sicilski; pred njim je — zadnjič, kmalu nato je bila razpuščena — defilirala garda mariborskih meščanskih strelcev in mu postavila častno stražo pred hotelom »Pri jelenu« (v Jurčičevi ulici, na mestu današnje Lotzove hiše).

V težkih časih po bratislavskem miru je poizkusil moralno in psihološko vplivati na svoje pokrajine cesar Franc I. in je med drugim 1807 posetil tudi Maribor, kjer so ga meščani prosili za novo poslopje normalke in za premestitev sedeža lavantinske škofije iz Št. Andraža v Maribor.

Po premirju v Leobnu je potoval Napoleon v Italijo skozi Maribor 27. aprila 1797. Sicer je Maribor proslavil Napoleonov god med francosko okupacijo 1809 z razsvetljavo. Po schönbrunnskem miru 1809 in po francoski evakuaciji 1810 je cesar Franc I.

obiskal z istim namenom kakor 1807 svoje, po vojnah udarjene pokrajine in tako dospel zopet v Maribor. Z njim je potoval tudi Napoleonov brat, holandski kralj Ludovik Bonaparte, ki je 13. oktobra v Mariboru težko obolel in dalje časa ležal v gostilni »Pri levu« na Koroški cesti (kjer je danes požarna bramba).

Razmere v Italiji so v zvezi z ljubljanskim kongresom dovele v Maribor januarja 1821 cesarja Franca I. in ruskega carja Aleksandra I., decembra pa kralja obeh Sicilij Ferdinanda. Zadnjič je videl Maribor Franca I. na poti v Italijo 1832.

Obisk cesarja Ferdinanda I. leta 1844. je Maribor pozdravil z razsvetljavo in s povorkami; to je bil obisk, katerega pozna slovenska zgodovina kot povod za Koseskega pesem Slovenija Ferdinandu Prvemu, romarska cerkev v Petrovčah pa kot izhodišče novega slovesa, povzročenega po cesarjevem obisku.

Leta 1848. se je peljal z Dunaja preko Maribora v Poljčane in od tam v Zagreb knez Miloš Obrenović, da iz Zagreba politično izrabi revolucijsko gibanje 48tega leta.

Po ustalitvi notranjepolitičnih razmer je posetil Franc Jožef I. Maribor leta 1850. v spremstvu ministrskega predsednika Schwarzenberga in notranjega ministra Bacha. Bil je to službeni obisk deželam po nastopu vlade, a je narodnostno malo pomemben. Drugačen pa je bil obisk Franca Jožefa v Mariboru 9. in 10. julija leta 1883., ko je Štajerska praznovala 600letnico habsburške vlade. Sprejem cesarja od Št. Ilja dalje je bil manifestacija za slovenstvo ali nemštvo Podravja. V Št. Ilju, kjer je žandarmerija prepovedala slovenske zastave, so domačini manifestirali svojo narodnost z lipovimi venci in girlandami. V Mariboru je pri sprejemu in pri prevozu prevladalo slovenstvo. Slovenski poslanci so privabili v Maribor okoliško kmetско ljudstvo, ki je s svojimi gromkimi živio-klici preglasilo hoch-klice tako, da so celo nemški dunajski listi priznali nenemški značaj cesarjevega sprejema v Mariboru. Pač pa je imelo odkritje spomenika W. Tegetthofu, katero je izvršil cesar, avstrijsko-nemški značaj. Narodnostno pomembna je leta 1883. tudi duhovniška deputacija pri cesarju, ki sliči znanemu sprejemu Strossmayerja pri Francu Jožefu. Informiran od oblasti o narodnem zadržanju lavantinske duhovščine, je pohvalil škofa Stepischnegga, nato pa zamahnil z roko rekoč: »Aber ich kenne den Klerus von Lavant«.

Leta 1891., ko se je Franc Jožef vozil v Celje na inspekcijo

manevrov, so ga v jutranjih urah pozdravili na mariborskem kolodvoru knezoškof dr. Napotnik, okrajni glavar in mestni župan. Maribor tako ni imel niti sedaj niti na poznejšem cesarjevem potu leta 1895. v po potresu porušeno Ljubljano prilike, da pred njim narodno manifestira. Sicer pa bi bilo to tudi nemogoče. Obisk cesarja v Celju leta 1891. kaže, da so se pač mogli pred njim pokazati Nemci, ne pa tudi Slovenci. Bil je to viden znak narodnostnega prebujenja Slovenske Štajerske, ko je domačin na svoji zemlji demonstrativno izražal svoje narodnostno čustvo tudi pred vrhovnim predstavnikom države, kar pa mu je začela braniti politična uprava. In to narodnostno prebujenje je vodilo iz dinastične habsburške države v novo narodno državo, v Jugoslavijo.

Z zgodovinskimi novemberskimi dogodki leta 1918. in z mirom v Saint Germainu obstoj nove Jugoslavije še ni bil rešen v mišljenju mnogih inozemskih krogov. Naziranje, da bodo notranji spori med Srbi, Hrvati in Slovenci zrušili novo državno zgradbo, je naraščalo po Giolittijevem prevzemu vlade v Italiji z dneva v dan. Nemcem prijazni kurz nove italijanske vlade je podprl to nemško-avstrijsko, zlasti graško, celovško in dunajsko mišljenje, kar je bilo za nas opasno, posebno vsled bližajočega se koroškega plebiscita in predstoječih pogajanj z Italijo radi Primorske. Bilo je potrebno, manifestirati pred vsemi sosedi na severu in na zapadu neomajno voljo naših krajev za Jugoslavijo in za ujedinjenje. Notranjepolitično je bilo zopet važno za Slovence, opozoriti predstavitelja države na odprto primorsko in koroško vprašanje, kar so mogli najučinkovitejše storiti številni emigranti. S splošnonarodnega stališča pa je koncentracijska vlada M. Vesniča z ministroma dr. A. Korošcem in dr. V. Kukovcem mogla izključiti odioznost pretiranih strankarskih bojev tako, da je bila mogoča enotnost narodne manifestacije slovenske zemlje pred r e g e n t o m Aleksandrom na Vidov dan leta 1920.

Tako se je dogodilo prvič v zgodovini, da je prispel v Maribor narodni vladar ljudstva, ki kot deloven narod poseljuje bregove deroče Drave. Pred ujedinjenjem so prihajali v Maribor nosilci krone samo kot predstavitelji dinastičnih zvez, predvsem pa kot predstavitelji privilegiranih fevdalnih stanov, predstavljajočih nemštvo.

Prvotno je bil po dispozicijah maršalata dvora obisk regenta Aleksandra namenjen predvsem Ljubljani. Pod vplivom obeh ime-

novanih ministrov iz Podravja pa je ljubljanska pokrajinska vlada vključila v program regentovega obiska Slovenije tudi njegov izlet iz Ljubljane v Podravje. Dne 20. junija je obvestil predsednik deželne vlade za Slovenijo dr. Janko Brejc vladnega komisarja mesta Maribora dr. Josipa Leskovarja, da bo prestolonaslednik-regent obiskal Maribor dne 29. junija. Za 22. junija je nato dr. Leskovar sklical sejo članov mestnega sosveta, zastopnikov uradov in društev, da v podrobnostih pripravijo sprejem. V to svrho sta bila izvoljena dva odbora: odbor za razdelitev občinstva, društev in šolske mladine na posamezne kraje s predsednikom dr. Vladimирjem Serneceem, in odbor za okrašenje mesta s predsednikom Viktorjem Cotičem, ki je napravil načrte za svečano opremo ulic in meščanskih hiš. Eksekutivno delo obeh odborov so vršila deloma društva, predvsem pa mestni gradbeni urad.

Pri izvršitvi odborovih namer se je pojavila cela vrsta težkoč, ki si jih danes ne moremo več prav predstavljati, ki so pa bile v poprevratni dobi same ob sebi umljive. Tekom svetovne vojne in v prvih povojnih letih ni nikdo vzdrževal estetske in arhitektonske zunanosti hiš; ceste so bile od vojaških transportov razorane, v slabem stanju so bili tudi pločniki. Aktuelno je bilo vprašanje zastav. Mariborsko mesto je v zadnjih petdesetih letih visoko nosilo simbol nemškega nacionalizma. Slovenske zastave so bile v Mariboru pred svetovno vojno prepovedane, vsled česar so bili redki narodnjaki, ki so jih imeli. Medvojno in povojno pomanjkanje blaga ter prevladujoči gmotni interesi posameznika so povzročili, da je tudi po vojni nabavil narodne zastave samo razborit narodnjak. Ker ni bilo potrebnega blaga dovolj na razpolago, je bilo potrebno, dobiti narodne zastave na posodo od okoliških društev, nekaj pa iz Zagreba. Okoliško prebivalstvo pa bi mogle zadržati od manifestacije pred regentom uime, ki so pred regentovim prihodom uničile kulture v zahodnih Slovenskih goricah, zlasti na severu od Maribora in na Dravskem polju med Račami in Sv. Lovrencem.

Vendar je krepka volja mesta Maribora ter okolice, manifestirati v narodnostnih bojih preizkušena čustva pred najvišjim predstaviteljem države, obvladala v izredno kratkem času, ki je bil na razpolago, vse te težkoče. Olepševalni odbor je otvoril pisarno v prostorih današnje Študijske knjižnice, določil potek regentovega obhoda po Mariboru, izdelal načrte za okrasitev hiš ter

ga razstavil po trgovinah. Mesto se je po tem načrtu odelo v zelenje, v pritličju in prvem nadstropju z zastavicami, katere sta za to priliko priredila Tiskarna sv. Cirila in V. Weixl, in z velikimi zastavami na mlajih in raz hiš, ki so zlasti veličastno plapolale po ulicah regentovega obhoda. Med javnimi poslopji so bili najlepše okrašeni magistrat, glavna pošta, klasična gimnazija in moško učiteljišče, med trgovinami pa so se odlikovale Ellinger na Kralja Petra trgu, Majer na Glavnem trgu, Turad in Koradžija na Aleksandrovi cesti.

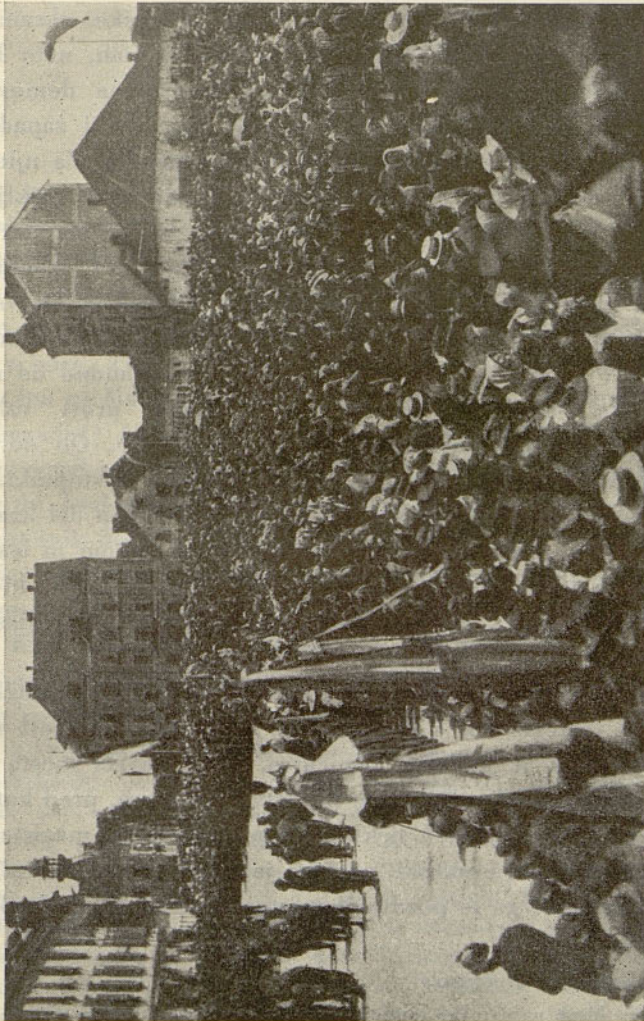
V Mariboru je sprejelo regenta vse Podravje od Prekmurja do Koroškega. Najmanj petindvajsettisoč ljudi je prišlo v Maribor iz vsega Podravja, da tako manifestira svojo narodno zavest in da tvorijo zaledje deputacijam, katere je prestolonaslednik-regent sprejel na magistratu. Številni obisk je bil tembolj razveseljav, če upoštevamo še neurejeno takratno prehrano, ki ni bila zasigurana vsakemu posetniku; za deputacijo sto Prekmurcev n. pr. je mogel magistrat osigurati hrano samo za polovico (pri Gambrinu) itd.

Na predvečer 28. junija, ko so se pomikale v Maribor ogromne množice, se je pripeljal v Maribor oddelek kraljeve garde (12 častnikov, 200 mož in 70 konj), katero je sprejela na kolodvoru godba s pesmijo Slovenec-Srb-Hrvat.

29. junija v jutro je bilo na nogah vse mesto in v duhu z njim vse Podravje. Na Tržaški cesti ob železniškem tiru je postavila Zveza jugoslovanskih železničarjev slavlolik z napisom: Živel naš osvoboditelj! in postavila nad napis iz zelenja spleteni železničarski grb. Južno od tega slavoloka je čakala na regenta in njegovo spremstvo (24 avtomobilov) kraljeva garda.

Ob 12. uri 15 minut je 21 topovskih strelav naznanilo, da prihaja regent. Po programu pokrajinske vlade bi se regent ustavil šele na Glavnem trgu. Ko pa je videl železničarski slavlolik, je sam ustavil avtomobil, nakar ga je pozdravil v imenu železničarjev železniški uradnik Franjo Jarh. Nato sta stopili k regentu dve ženski, Korošica in Medžimurka; Korošica mu je poklonila šopek ciklam, Medžimurka pa krasen venec. Med špalirjem šolske mladine iz Studencev, Radvanja, Tezna, Pobrežja, za katero je stalo občinstvo iz navedenih krajev, je prihajal prestolonaslednik-regent proti državnemu mostu, kjer ga je pozdravljala ogromna slavlolik in ob straneh šolska deca iz Ptuja, Središča in od Sv. Bolfenka na Kogu, ki je prišla v Maribor s posebnim vlakom.

Med vrstami belo oblečenih deklic, gojenk šolskih sester v Mari-
boru, je prispel regent preko mostu, pred njim gardna godba in
eskadron gardne konjenice. V avtomobilu ga je spremljal ministr-
ski predsednik Milenko Vesnić. Pred Veliko kavarno je regent

Množice na Glavnem trgu pričakujejo regenta Aleksandra.

med navdušenimi ovacijami in živio-klici izstopil iz avtomobila ter
sprejel raport poveljnika mesta, polkovnika Todorovića.

Glavni trg je bil napolnjen ljudstva. Nasproti današnji avto-
postaji je stala na novem Glavnem trgu častna četa, na vogalu

proti Veliki kavarni vojaška godba in od vogla dalje proti Gosposki ulici kraljeva garda in bataljon mariborske posadke s častniki. Zadaž za tem trikotom so bile strnjene množice občinstva deloma tudi na okrašenih vozovih. Na drugi strani, to je od Velike kavarne v smeri proti Gosposki ulici, so bile tik ob kavarni skupine Korošcev (okoli 600 iz vseh krajev Koroške, zbrani pod napisom »Jugoslovanski Korotan«) v narodnih nošah, nato Prekmurci in Primorci z velikim napisom »Neodrešena domovina«. Ob Primorcih so stali Sokoli in Sokolice, dalje proti zapadu pa Orlice in Orli, ki so segali do Marijinega spomenika. Za njimi so stale krščanskosocijalne organizacije in za temi že v priključku na Korošče župani iz Mislinjske doline pod vodstvom starešine Rotovnika, ter uniformirani rudarji iz Velenja. Na vzhodu od Marijinega spomenika so stale narodne noše iz Prlekije, Dravskega polja, Pohorja in Dravske doline. Med Marijinim spomenikom in vhodom v magistrat je stal sprejemni oder, vzhodno od njega knezoškof dr. Napotnik s spremstvom, v ozadju proti vzhodni strani magistrata pa občinski sosvet in uradništvo. Ob odru so stali politični in javni funkcionarji ter narodni zastopniki. Ob vhodu v magistrat so bili razvrščeni člani deputacij in del kraljeve garde. Na zapadu od odra med Marijinim spomenikom in lekarno »pri orlu« so bila gasilska društva in za njimi Korošci, ki niso bili v narodnih nošah. Na Marijinem spomeniku je stala Glasbena matica.

Ko je prestolonaslednik-regent sprejel poročilo mestnega poveljnika, je izpregovoril s častniki ter se podal peš proti magistratu; sledil mu je oddelek konjenice, ki je zavzel mesto med Sokoli in magistratom, tako da je bil ostvarjen carré, pred katerim je bila vrsta belo oblečenih deklic. Po prihodu pred magistrat so mu bili predstavljeni uradniki, nato pa je odšel pod baldahin sprejemnega odra, kjer ga je pozdravil mestni komisar dr. J. Leskovar z besedami:

Kraljevo Visočanstvo!

Maribor, biser naše težko pridobljene in sedaj trdne severne meje, prekipeva danes radosti, ko sme iskreno pozdraviti in se klanjati vladarju ujedinjenega našega kraljestva.

Srečen, ponosen sem, ko v tem trenutku zagotavljam Vašemu Visočanstvu, da so srca mariborskega prebivalstva hvaležnosti polna, ker jim je mila usoda dodelila srečo, videti Vaše Visočanstvo, da prisegajo sedaj vsi sem došli nebrojni Slovenci iz okrožja mariborskega, iz kmalu svobodne Koroške in bo-

gatega Prekmurja trajno in trdno zvestobo Njegovemu Veličanstvu kralju Petru in Vašemu Visočanstvu.

Severni Slovenci pa hočemo ne samo v besedah, temveč v dejanjih izkazati našo neomejeno hvaležnost visoki dinastiji Karagjorgjevičev, ki je osvobodila naš rod in izpolnila preroške besede našega pesnika Gregorčiča:

Ne bo nas več tujčin teptal,
ne tlačil nas krvavo;
naš rod bo tu gospodoval,
naš jezik, naše pravo!
Pod streho našo tuji rod
naj gost nam bo, a ne gospod;
mi tu smo gospodarji
in Bog in naši kralji!

V tem imenu kličem v svetem, globokem navdušenju: Živio kralj Peter! Živio Vaše kraljevsko Visočanstvo!

Regent se je komisarju za pozdrav zahvalil, mu krepko stisnil roko in obljubil, da bo še večkrat obiskal Maribor; nato se je podal z odra, kjer ga je na stopnicah pozdravila v imenu mariborskih žen ga Marija Maistrova in mu izročila z besedami »Ti naš si, Aleksander« šopek; ustavil se je pri duhovščini in se dal časa razgovarjal s knezoškofom dr. M. Napotnikom. Potem je v spremstvu dr. Leskovarja odšel v sejno magistratno dvorano, kjer mu je predsednik deželne vlade dr. J. Brejce predstavil nastopajoče deputacije, od katerih so ga nekatere pozdravile z nagovorom, druge pa so se mu samo poklonile.

Ker predstavljajo deputacije predstavnike našega javnega življenja leta 1920. v Podravju, jih kratko vse navedemo v vrstnem redu sprejema:

1. Predstojniki političnih oblastev: v Mariboru (dr. S. Lajnšič in dr. I. Senekovič), v Celju (J. Žužek), v Ptujju (dr. O. Pirkmajer), v Konjicah (K. Trstenjak), v Ljutomeru (dr. P. Vaupotič), v Prekmurju (G. Lipovšek), v Velikovecu (J. Kakelj), v Špilju (dr. R. Brenčič); 2. Knezoškof dr. M. Napotnik z duhovščino (dr. I. Tomažič, dr. M. Matek, R. Janežič, A. Arzenšek, dr. M. Vraber, F. Ogradi, M. Jurkovič, A. Stergar, p. K. Heric); 3. Poslanci narodnega predstavništva iz Podravja; 4. Mariborski mestni svet (H. Misera, M. Obrán, D. Kobi, F. Starčič, F. Veronik, A. Krepek, F. Veber, J. Golec, F. Leskovar). 5. Magistratno uradništvo v Mariboru (E. Gerbac, inž. D. Tomšič, R. Sedevčič); 6. Finančno ravnateljstvo (dr. J. Povalej, dr. L. Valjavec, E. Kocuvan); 7. Okrožno sodišče (T. Cajnkar, dr. J. Toplak, J. Krašovec); 8. Državno pravdnštvo (dr. M. Grasselli, dr. I. Jančič, M. Trojner); 9. Okrajno sodišče (dr. A. Mulej, dr. D. Senjor, F. Križanec); 10. Ravnateljstva srednjih šol (dr. J. Tominšek, J. Zupančič, J. Vreže, M. Dolenc); 11. Društvo profesorjev v Mariboru (dr. A. Pečovnik, J. Pirnat); 12. Šolske sestre (M. Purgaj, S. Voh); 13. Vinarska in sadjarska šola ter vinarsko nadzorništvo (J. Žni-

darič, A. Puklavec); 14. Učiteljsko društvo za Maribor in okolico (M. Šijanec D. Humeč, A. Stupica); 15. Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj (M. Lichtenwallner, M. Gobec, D. Lesjak); 16. Moška kaznilnica (J. Fischer, R. Sertič, M. Falatov); 17. Davčno okrajno oblastvo (dr. K. Novotny, F. Gril, I. Ozvatič); 18. Obča javna bolnica (dr. M. Černič, dr. J. Dernovšek); 19. Glavna carinarnica (D. Mitrovič, S. Subotič, D. Pavlovič); 20. Glavni poštni urad (L. Josek, L. Kramer, M. Bernard); 21. Kolcedvorski poštni urad (J. Novak, J. Novotny, P. Maroh); 22. Okrajno gozdarsko nadzorništvo (J. Urbas, I. Felban, A. Antonac); 23. Okrožni gradbeni urad (inž. A. Dolenc, inž. J. Kukovec); 24. Davčni urad (I. Knop, A. Stepic, F. Donaj); 25. Kmetijsko kemično preizkuševališče (inž. J. Mohorčič); 26. Vzdrževalni odsek za telefon (J. Bračko, D. Poka); 27. Društvo jugoslovanskih državnih uslužbencev (dr. F. Peitler, J. Kocarevič); 28. Posojilnica v Mariboru (dr. Rosina, dr. V. Kac); 29. Mestna hranilnica v Mariboru (F. Fink, F. Vincetič, R. Vodeb); 30. Spodnještajerska ljudska posojilnica (J. Somrek, P. Vreča); 31. Zadrudna zveza (Vl. Pušenjak, J. Trafenik); 32. Katoliško tiskovno društvo (dr. A. Jerovšek, M. Kranjc, L. Brože); 33. Mariborska tiskarna (H. Pogačnik, dr. F. Lipold, S. Detela); 34. Zgodovinsko društvo v Mariboru (dr. P. Turner, dr. Kovačič, dr. Strmšek); 35. Glasbena Matica v Mariboru (O. Dev, R. Repič, J. Zorko); 36. Mestno gledališče in združenje gledaliških igralcev (H. Nučič, V. Bratina, B. Bukšek); 37. Slovenska čitalnica v Mariboru (dr. A. Medved, I. Košan, dr. M. Heric); 38. Dramatično društvo v Mariboru (M. Pirc, I. Mravljak); 39. Slovenska krščansko socialna zveza, moški odsek (dr. Juvan, J. Jeraj); 40. Žensko društvo v Mariboru (M. Maister, J. Majcen, I. Lipold); 41. Slovenska krščansko socialna zveza, ženski odsek (A. Leskovar, C. Horvat, Z. Verstovšek); 42. Jugoslovanska strokovna zveza, ženski odsek (R. Kupljen, J. Jančič, M. Poplatnik); 44. Krščansko žensko društvo (B. Jankovič, M. Žebot); 45. Usmiljene sestre v Mariboru (P. Pardeler, D. Sadek); 46. Marijanska kongregacija v Mariboru (M. Cajnkar, M. Lebar); 47. Katoliško pomočniško društvo (J. Papež, R. Muravs); 48. Katoliško mojstersko društvo (J. Zoratti, J. Stern); 49. Ciril-Methodova družba, podružnica Maribor (F. Pišek, K. Tribnik, G. Jager); 50. Zveza jugoslovanskih železničarjev (J. Mohorko, L. Verle, F. Selišek); 51. Zveza vojaških upokojenih gazistov v Mariboru (V. Škribe, A. Lebar); 52. Okrožni klub mariborskih dobrovoljcev (R. Lenart, L. Pucelj, J. Žagar); 53. Društvo jugoslovanskih poštnih uslužbencev (H. Šiško, F. Volavšek, A. Bavcon); 54. Slovensko trgovsko in obrtno društvo v Mariboru (dr. R. Pipuš, M. Šepeč, I. Kejžar); 55. Trgovski gremij v Mariboru (V. Weixl, K. Worsche, J. Šerec); 56. Društvo hišnih posestnikov (V. Murko, A. Božič, A. Lončar); 57. Obrtniki (S. Ulčar, F. Horvat, I. Sojč); 58. Kmetijska podružnica za Maribor in okolico (G. Majcen, F. Rudl); 59. Mariborski časniki (R. Pohar, R. Rehar, J. Golec); 60. Mariborska sokolska župa (J. Rajh, I. Fermevc, M. Škrjančeva); 61. Sokol Maribor-matica (dr. V. Sernec, dr. F. Irgolič, Nabergoj); 62. Telovadno društvo Orel (D. Tratnik, J. Stamberger, D. Novak); 63. Telovadno društvo Orlica (M. Filipič, A. Mlakar, M. Brencič); 64. Dijaško orlovsko okrožje (A. Zalar, J. Leskovar); 65. SLS v Mariboru (dr. K. Capuder, F. Žebot); 66. JDS v Mariboru (dr. K. Koderman, I. Božič); 67. JDS v Ptujju (F. Skuhala, dr. T. Gosak); 68. NSS v Mariboru (F. Dobravec, I. Majcen, R. Podlesnik); 69. Nemci iz Maribora (dr. I.

Schmiderer, J. Pfrimer); 70. Evangelischer Bund (E. Eylert, M. Dadiou, H. K. Taferner); 71. SKS; 72. Podružnica Jugoslovanske matice v Mariboru (dr. L. Lenard, dr. F. Müller, D. Roglič); 73. Okrajni odbor narodnega sveta za neodrešeno domovino v Mariboru (J. Ribarič, V. Cotič, I. Dekleva, B. Ribař); 74. Korošci (I. Krajger, B. Kajdiš); 75. Okrajni zastop Maribor (S. Robič, L. Sapanič); 76. Okrajni zastop Sv. Lenart v Sl. g. (F. Roškar, M. Šuman); 77. Občinski predstojniki mariborskega okraja (V. Glaser, A. Inkret, S. Vokač, A. Vodošek); 78. Obmejne občine (I. Majcen, E. Vračko, J. Frajhan, J. Hlade); 79. Občinsko predstojništvo okraja Sv. Lenart v Sl. g. (dr. A. Veble, J. Rojs); 80. Okrajni zastop okraja Slovenjgradec (A. Cizel, F. Pahernik, F. Majer); 81. Občinski predstojniki okraja Slovenjgradec (dr. A. Bratkovič, F. Pečolar, O. Golob, F. Mravljak, P. Hešman, R. Zalar, F. Oštir); 82. Učiteljstvo okraja Slovenjgradec (M. Germovšek, A. Sel, A. Viher, A. Trobej); 83. Premogovnik v Škalah (V. Sinkovec, F. Valenčak, I. Zalesnik); 84. Prekmurski uradniki in občinski predstojniki (F. Puš, Breininger, J. Klekl, B. Sever, J. Škafar, M. Slavič); 85. Konjrejski odsek Slov. kmetijske družbe (L. Petovar, I. Kreft, I. Kolarič); 86. Ciril-Methodova družba, podružnica Ptuj (V. Horvat, M. Senčar, E. Gosak); 87. Mestni zastop Ptuj (M. Senčar, A. Stuhec, I. Steudte); 88. Čitalnica v Ptuj (dr. J. Komljanec); 89. Žensko društvo v Ptuj (J. Šalomon, N. Flere); 90. Gimnazija in Muzejsko društvo v Ptuj (F. Vajda, A. Kolarič); 91. Okrajni zastop v Ptuj (M. Brenčič, J. Kovačec); 92. Okrajni zastop v Ormožu (F. Hanželič, J. Zadravec, A. Meško); 93. Okrajni zastop v Rogatcu (F. Šalomon, F. Potočnik); 94. Občina in zdravilišče Rogaška Slatina (I. Glinšek, F. Herg); 95. Občina Ormož (F. Lašič, L. Kuharič); 96. Občina Rogatec (J. Čenčič); 97. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem (J. Rajh, I. Tomažič); 98. Zastopniki ostalih občin ptujskega okraja (A. Planinc, M. Masten, F. Mikuš); 99. Pevsko društvo v Ptuj (I. Forčesin, V. Šerona); 100. Banke (C. Toman, Klobučar, R. Haas); 101. Učiteljsko društvo za ptujski okraj (I. Klemenčič, J. Gorup, I. Šeligo); 102. Okrajni zastop Ljutomer (V. Kukovec); 103. Okrajni zastop Gornja Radgona (A. Kocbek); 104. Trška občina Ljutomer (A. Misja); 105. Trška občina Gornja Radgona (K. Mavrič).

Posebno se je zanimal regent pri sprejemu za deputacije Prekmurcev, Primorcev in Rušanov; zadnjim se je zahvalil za med vojno prestano trpljenje in njihovo darilo, umetno košaro z rododendronom je obdržal pred seboj na mizi tudi pri kosilu.

Po sprejemu deputacij je stopil regent v spremstvu dr. Leskovarja in dr. A. Korošca na magistratni balkon, kjer ga je pozdravljalo dolgotrajno navdušenje, za katerega se je zahvalil z besedami: »Hvala Vam, bračo Slovenci! Živelil!« Nato se je odpeljal z ministrskim predsednikom M. Vesničem in ostalim spremstvom po Koroški cesti*), Strossmajerjevi in Orožnovi ulici v stolno cer-

*) Na Koroški cesti je bil opozorjen na hišo št. 12, kjer bi naj prebival njegov praded. Mi smo v tem koledarju že govorili, zakaj ni verjetno, da bi bil Karadjordje sploh v Mariboru in da ga Puff zamenjava z vojvodo Tomom.

kev, kjer ga je knezoškof dr. Napotnik sprejel s stolnim kapitljem. Pri vratih je sprejel od stolnega župnika blagoslovljeno vodo, se podal med slovesnim orgljanjem k velikemu oltarju, kjer je na klečalniku opravil kratko molitev, medtem ko je stolni župnik intoniral predpisano molitev. Iz stolnice je sprevod krenil po Gledališki, Koroščevi in Vrazovi ulici na Jugoslovanski trg in na Trg svobode, odtod pa po Aleksandrovi cesti, Sodni in Tattenbachovi ulici h kosilu v Narodni dom. Pri vsej vožnji po mestu so mu množice dostojanstveno aklamirale; od Glavnega do Trga svobode je tvorila špalir mariborska šolska mladina, kateri se je ob parku pridružila šola iz Kamnice, pred okrajnim glavarstvom pa iz Krčevine. Na Trgu svobode so stali v špalirju jugoslovanski železničarji, za njimi pa vozovi s skupinami v narodnih nošah.

Obed v Narodnem domu je bil neoficijelen prijateljski sestanek, na katerem so odpadli vsi govori; svirala je godba, Glasbena Matica pa je pela narodne pesmi in pred Narodnim domom so držali častno stražo Sokoli. Udeležilo se ga je stodeset oseb iz Koroške, Štajerske in Prekmurja. Za spomin na poset Narodnega doma se je regent vpisal v zapisnik Posojilnice ter vzel s seboj servisno mapo, delo V. Cotiča.

Točno ob 15. uri se je odpeljal med ponovnimi manifestacijami ljudstva iz Narodnega doma na glavni kolodvor, kjer ga je pričakovala častna četa in oficirski zbor. Pred kolodvorom so tvorili špalir jugoslovanski železničarji, skozi kolodvorsko poslopje pa Orli. Na peronu je bila poleg častne čete zbrana pokraj. vlada, duhovščina, predstavniki vseh uradov, Glasbena Matica, ki je zapela in emigranti. V njih imenu je nagovorila regenta pred odhodom Zora Ribaričeva ter ga prosila, da sprejme šopek z umetno vezanim napisom »Celovec, Goriško, Trst, Istra« kot znak ljubezni naroda ob Soči in Zili, na Krasu in ob Jadranu; šopek sta mu po teh besedah predala deček R. Cotič in deklica J. Vacac. Regent se je zahvalil gospe Ribaričevi za njene besede, sprejel šopek, poljubil oba otroka ter se podal v vlak. Ob en četrtna 16. uro je dal prometni minister znak za odhod vlaka; zaigrala je godba in zaorili so navdušeni klici v slovo regentu, ki je veselo in živahno odzdravljajal.

Na Zidanem mostu se je v izjavi zastopniku Ljubljanskega dopisnega urada spomnil regent tudi Maribora in mariborskih manifestacij za njega in za državo.

Aleksandrov obisk na Vidov dan leta 1920. je imel oficijelni značaj. Drugič — in tudi zadnjič — pa je obiskal Aleksander I. Maribor neoficijelno kot kralj Jugoslavije v poletju leta 1923.

Povojni razvoj mariborske obrti in industrije je rodil mariborske obrtne razstave, od katerih je tretja leta 1923. bila prava industrijsko-obrtna izložba vzorcev, organizirana v prostorih uni-onske dvorane, na južni Prešernovi ulici, na vrtu Dijaškega doma

Predsednik razstavnega odbora pozdravlja kralja Aleksandra.

ter v meščanski in dekliški šoli v Cankarjevi ulici. Razstava je dokumentirala trdno voljo obrti in industrije naših krajev do življenja in napredka, proti kateremu so pa nastopili vsled bližine državne meje mnogi važni beograjski in baš ob priliki razstave leta 1923. tudi zagrebški krogi. Razstava sama je bila na višku tako, da je mogel razstavni odbor prositi za pokroviteljstvo kralja Aleksandra I. in na ta način dokumentirati svoj položaj proti na-

sprotnikom v obeh prestolicah. Potrebne korake za pridobitev kraljevega pokroviteljstva je izvršil Gj. Džamonja.

15. avgusta je zastopal kralja pri otvoritvi razstave poveljnik mesta, polkovnik Miladinović, ki je razstavo tudi otvoril. Z otvoritve je bil poslan kralju v poletno prestolico na Bled zahvalni brzojav in prošnja, da blagovoli posetiti razstavo tudi osebno. Ker je bilo v času razstave do 25. avgusta nemogoče kralju priti v Maribor, je bila na njegovo željo podaljšana za dva dni (ponedeljek, torek, 27. in 28. avgusta).

Dva dni pred prihodom je javil župan Viktor Grčar mestu obisk visokega gosta. Mesto se je odelo v zastave.

Dne 28. avgusta, kmalu po 14. uri se je pripeljal kralj v spremstvu kneza Arzena in adjutanta Pogačnika. Ulice so bile polne občinstva, ki ga je oduševljeno pozdravljalo od Tržaške ceste preko državnega mosta, Tattenbachove in Sodne ulice, koder se je kralj peljal, proti Prešernovi ulici, kjer je bil vhod na razstavo, zgrajen v obliki srednjeveških grajskih vrat. Začet je padati dež, a množice so vztrajale v slavnostnem razpoloženju.

Pred vhodom so pričakovali vladarja zastopniki vojaških, državnih in samoupravnih oblasti, do njih in do vhoda pa so postavili na obeh straneh Prešernove ulice špalir Sokoli. Med živio-klici je izstopil kralj iz avtomobila in sprejel po doigrani državni himni »Drave« raport poveljnika mesta. Nato ga je pozdravil župan V. Grčar, ga opozoril na industrijski in obmejni pomen Maribora ter ga prosil z zagotovitvijo vdanosti prebivalstva za naklonjenost Mariboru v bodoče. Zaključil je z vzklikom: Živel naš kralj!, kateremu je enodušno sledilo občinstvo. Kralj se je županu zahvalil za pozdrav, se pozdravil z dr. V. Kukovcem, narkar so mu bili predstavljeni občinski zastopniki in predstavitelji oblastev. Pri vhodu so stale narodne dame, za vhodom pa je pričakoval kralja razstavni odbor, v imenu katerega ga je pozdravil A. Križnič, se mu zahvalil za pokroviteljstvo in za obisk ter ga povabil na ogled razstave; nato so bili kralju predstavljeni člani razstavnega odbora.

V spremstvu odbora si je ogledal kralj najprej razstavo v unionski dvorani, kjer se je zanimal za tipografske, kovinarske in vozarske izdelke. Na vrtu Dijaškega doma ga je zanimala vrtnarska razstava, nato pa je pokusil vino v paviljonu kavarne »Jadransko«. V šolskem poslopju je obiskal vse razstavne prostore; v

razstavi kluba »Grohar« mu je izročil A. Gvaje album P. Petelnovih lesorezov »Stari Maribor«. Po vrnitvi iz šole mu je bila servirana črna kava v že imenovanem kavarniškem paviljonu, okoli katerega so napravile kolo ženske v narodnih nošah in od katerega do avtomobilov so postavili špalir Sokoli. Po desetminutnem odmoru pri črni kavi je kralj odšel v gradbeni oddelek razstave. Med obiskom razstave je naročil za »Suvobor« pleteno garnituro (od Antloge), tapetniške (Jagodič), knjigoveške (Vahar), pekarske (Schober) in čokoladne (Mirim) izdelke. Po razgovoru s poveljnikom mesta in z županom, proti katerima je še ponovno izrazil svoje zadovoljstvo z razstavo, jo je zapustil ob 16. uri 35 minut ter se med ovacijami meščanstva vrnil na Bled.

Kralju Aleksandru I. ni bilo dano, da poseti Maribor še večkrat. V poletju leta 1920. je videl Maribor prvič, v poletju leta 1923. zadnjič. Prvega oficijelnega obiska se spominja Maribor s skromnim spomenikom v parku, postavljenim ob desetletnici jugoslovskega Maribora od Olepševalnega društva. Na drugi obisk spominjajo mnoge slike razstavnega odbora, s katerim se je dal kralj Aleksander fotografirati na razstavi, v številnih mariborskih hišah.

Manifestacije navdušenja in vernosti, katere je doživel kralj Aleksander I. v Mariboru v letih 1920. in 1923., pa so nadkrilile po moči svojega izražanja manifestacije žalosti po njegovi smrti dne 11. in 13. oktobra ter pogrebne svečanosti v Mariboru 18. oktobra 1934. Z njimi je Maribor pokazal globoko zasidrano državno misel in tako ob smrti kraljevi povdaril duha, ki je vladal in živel v Mariboru v novemberskih dneh v letih 1918., 29. junija 1920. in 28. avgusta 1923.

Lt

Knjige, koledarje, trgovske in uradne
tiskovine tiska lepo in poceni

LJUDSKA TISKARNA D.D.
V MARIBORU

† General Maister.

Dr. Ivan Jančič.

Umrli je mož...

Zaman bodo letos iskali čitatelji Mariborskega koledarja med sotrudniki odličnega in zavednega člana naše Nabavljalne zadruga, generala Maistra, ki je iz svojih spominov prispeval za naše koledarje najpomembnejše in najzanimivejše članke*), članke vzete iz našega življenja, trpljenja in osvobojenja.

Naš general Maister ni več med nami. Na svojem mirnem in tihem domu na Uncu pri Rakeku je umrl 26. julija 1934. Nepričakovano nam ga je iztrgala smrt, v sredi njegovega organizatorično-nacionalnega in literarnega dela.

Obstali smo nemi sredi dela, ko smo izvedeli to vest; klonili glave, jedka žalost je stisnila naša srca in proseče smo spraševali prijatelje in znance in javne funkcionarje, da-li je to strašna resnica. Prosili smo jih: Recite, da ni res; vsaj iskricco upanja nam dajte! Nemo so nas zrli in molče odšli. Razumeli smo; zgodilo se je najhujše. —

Rodil se je Rudolf Maister 29. marca 1874 v Kamniku na Gorenjskem. Rodil se je na naš največji praznik Vstajenja, naš verski praznik Odrešenja. In postal nam je on v resnici naš nacionalni Odrešenik. Rodil se je v času, ko se prebujata narava k novemu življenju, ko se odeva v bajno krasoto cvetja, kateri sledi doba obilnih sadov.

Čudno naključje. — Ne; ni naključje! Rodil se je Slovencem,

*) Pokojni general Maister je objavil v našem koledarju za 1929: Tik pred prevratom. Iz rokopisa »Naš Maribor«; za 1931: Vojaški transporti in naše Podravje ob prevratu l. 1918; za 1932: Stavke (štrajki) železničarjev ob prevratu v območju Maribora; za 1933: Marburger Schutzwehr — Mariborska varnostna straža.

da izpolni poslanstvo narodnega odrešenja in osvoboditve, da za-
sije Slovencem nova doba nacionalnega prerojenja, svobodnega
nacionalnega, kulturnega in gospodarskega razmaha, ki je že ro-
dilo obilne sadove.

Maistrova zunanost je kazala, da ni bil navaden človek. Visok, vitek, markantnih potez, visokega čela in živih tajinstvenih oči. Čudna, obvladujoča moč je bila v njegovih očeh in v njegovi pojavi. Njegova odločnost, nesebičnost in požrtvovalnost so mu pridobile zveste in neustrašene sotrudnike in prijatelje, njegova neustrašenos in smelost sta presenetili in porazili premoč neprijateljev.

Samo če poznamo te njegove duševne lastnosti, lahko razu-

memo njegove uspehe in lahko razumemo neomajno in brezmejno zaupanje njegovih borcev v njega. Postavil je vsakogar na pravo mesto, kajti že ob prvih razgovorih je spoznal človeka in njegove sposobnosti. Po pravici lahko rečemo, da je videl ljudem v dušo in srce.

S to svojo sugestivno močjo je zbiral že kot dijak krog sebe najboljše in najnadarjenejše tovariše in z njimi izdajal svoje dijaško glasilo. Imel je radi tega neprilike, a to je spadalo k njegovemu bistvu. Zato si je tudi izvolil vojaški stan, ker se je hotel boriti proti okostenelim avstrijskim predpisom, da bi ostal zvest svojemu bistvu.

Kjerkoli je bival, pa je bilo to v Ljubljani ali Celovcu, v Celju ali Mariboru, je bil središče in žarišče nacionalnega in literarnega dela. Bil je vzor in buditelj mladine, bil je vodja starejših.

Njegova duševna plemenitost, njegova odkritosrčnost, iskrenost, ljubeznivost in dostojanstvo so obvladale vsakogar.

Med našimi ljudmi se je našel ovaduh. Med svetovno vojno, leta 1917., ko je bilo v naših krajih vse polno opazovalcev, ki so poročali neresnične in pretirane vesti, je bila večina naših vidnih ljudi označenih za politično nezanesljive. Vsaka prijava je našla dostopna in voljna ušesa. Takratna mentaliteta je videla s svojimi velikimi, boleznimi očmi vsepovsod in v vsakomur protivnike in škodljivce.

Prišel je pred vojaško sodišče in ko ga je to oprostilo, pred častno razsodišče. In tudi to ga je oprostilo.

Zgodovina in sedanost uči, da se je preganjanje in zasledovanje kruto maščevalo nad preganjalci in nasilniki. Naravni zakoni se ne dajo obračati in zvižati kakor pisani §§. Zmeljejo prej ali slej vsakogar, ki se pregreši zoper nje.

Maister je vztrajal na rehabilitaciji, to je, da se namesti zopet v Mariboru, odkoder so ga spravili in hoteli spraviti za vedno njegovi neprijatelji.

S še večjo vnemo kot dotlej se je pripravljajl na dan, ko je moralo priti odrešenje, da ga ta dan ne zaloti nepripravljenega. Na svojem zemljevidu si je načrtal narodnostno mejo, ki jo mora zasedeti, ko pride dan.

In ko je prišel ta dan, je našel Maistra pripravljenega, pripravljenega tvegati vse, tudi življenje. V dneh polnih zmede in pomislekov, dvomov in negotovosti, se je pojavil junaški narodni borec

in vodnik s svojim ženijalno in dobro premišljenim načrtom, ki je imel pred seboj samo dve poti: zmago ali pogin.

Sreča je naklonjena j u n a k o m. Zmagal je!

Ko ni našel razumevanja za svoje velike načrte pri takratnih odločujočih možeh, je na svojo pest, kakor pravi vodnik izdal mobilizacijsko povelje. V dr. Rosini, odvetniku in takratnem predsedniku Posojilnice v Narodnem domu, je našel iskrenega pomočnika, ki je razumel Maistra in njegove načrte ter pravilno pojmoval politično razpoloženje in mednarodni položaj. Na svojo odgovornost je dr. Rosina financiral Maistrovo mobilizacijo.

Z majhnim a tem zvestejšim in hrabrim številom svojih borcev je zasedel Maister Maribor in našo severno mejo. Krivda drugih je, da nam ni ostalo vse, kar je zasedel Maister. Zavedajmo se, da smo dobili Maribor in severni pas nad Mariborom samo radi tega, ker smo ga imeli zasedenega, ker smo si ga vzeli sami, in dobili bi tudi Koroško, če ne bi naši takrat odločujoči preprečili Maistru te zasedbe. Zgubili smo jo, ker si je nismo vzeli.

Če bi ne bilo Maistra, bi ne bilo slovenskega Maribora, ne Slovenskih goric in bogve, kje bi bili postavljeni državni mejniki.

Tudi po svoji upokojitvi general Maister ni miroval.

Bil je vodja narodno-obrambnega pokreta in budno je čuval nad zemljo, ki jo je osvobodil.

Bil je zaščitnik trpečih, po nedolžnem preganjanih, ponižanih, užaljenih in zapostavljenih.

Bil je vnet pobornik narodnega edinstva, narodne sprave in medsebojnega razumevanja.

In v tihih nočeh, ko je zamrl dnevni šum, ko so bile končane seje in sestanki, ko niso več prihajali k njemu oni, ki so iskali pomoči, ko ga niso posečali prijatelji, znanci, pisatelji in pesniki, visoki državni funkcionarji in državniki, da bi mu izkazali svoje spoštovanje ali se z njim posvetovali, je spesnil svoje najlepše pesmi »Kitica mojih« in je pisal svoje spomine, svojo zgodovino Maribora in severne meje.

Nikdo ne ljubi otroka tako kakor starši, in nikdo ne ljubi in ni mogel ljubiti naše severne meje bolj ko general Maister, ki jo je osvobodil. Bila je njegov otrok. Zato je mogel samo on s tako globoko občuteno ljubeznijo, kakor doslej še nikdo, opevati svoje Slovenske gorice. Dal jim je svojo dušo in del svojega življenja.

Bistveno pomanjkljiv bi bil ta spis, če bi ne omenil Maistrovega družinskega življenja.

Kdor ne pozna njegovega družinskega življenja, ne more verjeti, da se je pod vojaško suknjo skrivalo najboljše, najnežnejše in najblažje srce. Rahločuten, ljubeč in ljubezniv mož napram svoji blagi, skrbni, skrajno požrtvovalni in visoko inteligentni soprogi, je bil ravno tako skrben in nežen oče svojima sinoma. Njima je zapustil svojo moško postavo, svojo visoko inteligenco, svojo skromnost, iskrenost in delavnost; v njih živi in se nadaljuje Maistrovo življenje.

28. julija 1934 popoldne smo položili generala Maistra v zemljo, ki jo je osvobodil on. Maribor in Slovenija še nista videla takega pogreba. Ogromna udeležba je bila znak, kako globoko je bila Maistrova osebnost vkoreninjena v srcih in duši slovenskega ljudstva. Še enkrat in zadnjikrat je prepotoval na svoji poslednji poti vso Slovenijo od Unca do Maribora, poslavljajoč se od mogočnih velikanov Gorenjske, od svojih dragih krajev, kjer je preživel svoja mlada leta in kjer je deloval ter se vrnil v Maribor, ki mu je bil najdražji, da ga čuva še v grobu.

Toda Maistrov duh ni umrl. Maister nam je simbol naše državne moči, našega zaupanja v lastno moč v najhujših časih; glasnik nam je boljše bodočnosti in vere v pravico in svobodo.

Ene velike žalosti in nesreče pa je bil general Maister obvarovan. Vsaj to mu je naklonila ne vedno naklonjena usoda, da je umrl prej ko njegov visoki viteški Gospodar, kojega častni adjutant je bil.

Večna slava obema!

Zaman!

Vinko Žitnik.

*Ko kamenje v tolmunu — v dnu srca
ležijo mi sodobnosti problemi
in mladega duha polet težé mi,
da se ne more vzpeti do nebá.*

*Zaman pod njim krvi zaprti brizg
se muči, vreči jih na površino
pod žarke misli in duhá jasnino
in me oteti dvomov črnih stisk!*

Maister — Gregorčič.

Iz svojega dnevnika povzel I v a n V r h o v n i k, Ljubljana.

1.

Pred dobrimi tridesetimi leti se je razvnel lov na stare slovenske knjige.¹⁾ Drug pred drugim smo se skušali, kdo si jih več in različnih pridobi za svojo knjižnico. Najobilnejša je bila zbirka poglavarja nabiralcev, blagopokojnega generala, tedaj nadporočnika Rudolfa Maistra Vojanova. Marsikaj mu je dal starinarski trg na sedanjem Gallusovem nabrežju, največ pa so doprinesle njegovemu književnemu bogastvu zveze s prijatelji, ki so mu pomagali pri zbiranju knjižnih redkosti. In prijateljev Maistru ni manjkalo.

Kakor da bi slutil pogubo, ki je zadela čez nekaj let v svetovni vojni slovensko knjigo ob naši južnozapadni meji, je Maister posvetil posebno pozornost oni nesrečni pokrajini in rešil mnogo, kar bi bilo sicer izgubljeno za vselej.

Pri zbiranju redkih knjig se mu je zgodaj pridružil Fran Podkrajšek, znan po psevdonimu Harambaša (umrl 31. avgusta 1918). Njegovo nabirališče je bilo zlasti krog Doba pri Domžalah. Večkrat me je razveselil z obiskom, najbolj pa na večer 3. maja 1905, ko je privedel v trnovsko župnišče slovečega pesnika in knjigoljuba Rudolfa Maistra. V živahnem razgovoru je našla ljubezen do slovenske knjižne starine nov podžig.

Na Štefanovo je sledilo povabilo Maistrovo, naj ga obiščemo. Odzvali smo se z Masljem in Podkrajškom popoldne 24. januarja 1906. Pozneje se je pridružil štajerski rojak poročnik, zdaj podpolkovnik v p. Cvirn. Maister je stanoval na Sv. Petra cesti 93, nasproti šentpeterskega župnišča, v hiši, ki jo je postavilo škofijstvo po potresu na svojem svetu. Sprejemna soba, okusno opravljena,

¹⁾ A. Beg, Spomini na generala Maistra. Jutro, 3. VII. 1934, številka 173.

nas je iznenadila z lepimi oljnatimi slikami Bleda, Miramara, Vezuva i. t. d., dokazi, da njihov izgotovitelj ni samo vojak in pesnik, ampak tudi spreten slikar.

Pobratima Harambašo sem ukoril, ker je povedal Maistru, kdaj pridemo. Posledica te neprevidnosti je bila množica okusnih dobrot, ki nas je z njimi obsula gostoljubna gospodinja ljubezniva g o s p a M a r y, hčerka drja Strgarja, prijatelja Simonu Gregorčiču, zelo navdušena za slovensko bogoslužje. V tem oziru je kot učenka višje dekliške šole prišla za besedo kateheta drja S., ki je strastno pobijal Ciril-Methodovo dediščino in se potegoval za latinščino.

Največje zanimanje je vzbujala knjižnica in njene dragocenosti, n. pr. rokopis Ciglerjevega molitvenika »Duhovni Iudénez«, Vodnikove »Pefmi sa Brambovze«, Glagolski misale iz l. 1606., ki mu ga je odstopil Jakob Bajec, ekspozit v Orehku, Schönlebnovi »Evangelia inu Lyftuvi«, nekaj Kastelcev, mnogo Pohlina; z Goriškega je pričakoval Trubarjev pasion; v starini je kupil za 20 vinarjev slovenski rokopis iz l. 1551.;²⁾ Janeza Kriškega mu je dala »Katoliška bukvarna« za nagrado, ker ji je uredil prvi seznam antikvaričnih knjig.

V pogovoru sem omenil pesniku, da je gotovo njegov »V r b a n o v k r e s« dal povod Aškerčevemu »Trubarju«. Maister mi je malone pritrtil, rekoč, da je izročil Aškercu nekaj pesmi iz svojega »Trubarjevega cikla« za »Ljubljanski zvon«. Ko jih ni bilo na svetlo, je dobil odgovor, da se Aškerc sam bavi z enakim delom.

Obiski so se nadaljevali. Dne 15. aprila 1906 me je obiskal Maister z gospo, naslednjega dne pa v družbi Podlimbarskega in Harambaše. Na ogled mi je prinesel dve stari evangeljski knjigi. Zatopili smo se v našo staro književnost. Mnogo smeha so povzročile rokopisne pripovedke, povzete iz cerkvenih očetov iz konca 18. stoletja.

Na obisku dne 26. maja je obljubil Maister nekaj prispevkov k moji zbirki, ko sem mu podaril evangeljski knjigi 1716 in 1787 ter drugi zvezek Ravnikarjevih »Zgodb«. Povedal mi je, da je zasledil Dalmatina, seveda okrnjenega, v Rovtah. Lastnik mu je nastavil ceno 100 kron.

²⁾ Opisal ga je dr. Ilešič v ZMS 1908, str. 222—224, dr. Kidrič, Zgod. 2. izd., str. 58.

Maistrova obljuba ni delala dolga. Dne 3. junija mi je prinesel obilno v z d a r j e: Repeževo »Nebeshku Blagu«, dve izvestji ljubljanske gimnazije 1821 in 1829; v prvem je neki Prešeren, a ne pesnik. Ob tej priliki sem prejel tudi odlomek Rogerija, ki sem ga odstopil Harambaši, potem ko sem bil prejel od stolnega dekana Andreja Zamejca v dar oba celotna zvezka Rogerijevih pridig. Dne 7. junija je pomnožil mojo zbirko Maistrov dar, knjižica »Pesem od Sazhetka Sute Prehke Martre« 1774. Maister mi je hkrati povedal, da namerava iti na knjižno bero na Vipavsko, kjer je zasačil Basarja, a se ni mogel pogoditi zanj; bil je predrag, 20 kron. Dne 20. junija zvečer me je obiskal Maister z novico, da je dobil nekaj knjig iz zapuščine Lovra Tomana. Svetcu je posvetil pesem, ki jo je oddal »Ljubljanskemu zvonu«; objavljena je bila tamkaj v 8. številki na prvem mestu pod naslovom »K osemdesetletnici notarja L. Svetca« s šifro R. M.

Dne 23. junija kresni večer; planine zavite v oblake; kresovi ni videti. Prijatelji Maister, Maselj, Podkrajšek, Letnar so mi bili prijetna družba. Z njimi sem poslušal tamburaše iz »Ljubljane«. Na kresno nedeljo smo pisali Gregorčiču razglednico, ki ji je odgovoril z naslednjo radostno napovedjo: »Prihodnji teden se najbrže vidiva: nameravam iti v Ribnico k notarju Gruntarju«. Tudi temu je naznanil prihod: »Srčna hvala gospej in Tebi za toliko prijazno vabilo. Vaju ljubeznivost je odpravila moje pomisleke in premagala mojo trmo. Pridem prihodnji teden. Dan naznanim. Vstavim se čez noč v Ljubljani kot gost predragega mi župnika Vrhovnika (v Trnovem)«. ³⁾

2.

Dne 3. julija 1906 je prišel Gregorčič v Ljubljano. Ko sem popoldne sedel na dvorišču svoje nove hišice v Kopališki ulici št. 10, se pripelje pred njo kočija in v njej ob županu Ivanu Hribarju in njegovi vnuki Tatjani prijatelj Simon Gregorčič. Oba sta stopila v domek. »Tu se naselim, kadar stopim v pokoj.« Ta moja izjava ni bila po godu Hribarju. Dejal je, da moram vztrajati, vsaj dokler bo on županoval. Gregorčiču je ugajalo moje gnezdece. V Ljubljano je došel s poštnim vlakom. Na Marijinem trgu ga je prestregel župan, ga vzel k sebi na voz in ga pripeljal v Trnovo. Iz

³⁾ Tega Gregorčičevega dopisa Gruntarju z dne 26. VI. 1906 ni objavil Izidor Cankar v DS 1916.

Kopališke ulice ga je spremil do župnišča, kjer si je pesnik malo počil.

Potem je izrazil željo, da bi si rad ogledal Ljubljano. Spremil sem ga. Preden sva šla preko Gradaščice, je prišel proti nama po Cerkveni ulici prijatelj Podkrajšek, ki do zdaj ni bil osebno znan s pesnikom. Ko sta se spoznala, smo krenili v mesto. Na Emonski cesti je zanimal Gregorčiča napis Gostilna pri koscu. »Glejte, tu ima kosec gostilno, na Goriškem je Kosec⁴⁾ abstinent,« je pripomnil. Počasi smo korakali preko Valvasorjevega (zdaj Napoleonovega) trga, Vegovih ulic in Bleiweisove ceste do Valvasorjevega spomenika. Grede k Prešernovemu spomeniku sem opozoril pesnika na poslopje Narodne tiskarne in Mestne hranilnice. Dalje časa je stal Gregorčič ob Prešernu. Podkrajšek se je hotel posloviti, češ, da gre iskat Maslja, ki zahaja v gostilno k Zupanu. Gregorčič pa si je zaželel piva. Obe nameri sta se prav lahko združili, ko sem predlagal, da stopimo vsi trije k Zupanu na Stari trg. Šli smo res tja, a Maslja nismo našli, pač pa dobro Aurovo pivo in pristen cviček. Ob šentjakobskem mostu se je nato Podkrajšek poklonil pesniku. Z njim pa sva krenila v Trnovo. Ednajsta ura je odbila, ko sva še sedela skupaj.

Dne 4. julija je Gregorčič o poldnevu maševal v trnovski cerkvi. Krog 9. ure je prišel ponj njegov prijatelj notar Gruntar. Z njim se je odpeljal v Ribnico, odkoder sta bila namenjena iti v Toplice. Opozoril sem Gregorčiča, naj pazi, ali je on za vročo kopal. Obljubil mi je, da se da preiskati zdravniku. Od meseca junija 1905, ko sva se zadnjikrat videla, je precej opešal. Noge so mu težke. Težavo mu dela hoja nizdol po stopnicah. Oči mu niso zdrave. Zvečer ne čita.

Notar Gruntar je povabil Maistra in podpisane na obisk v Ribnico. V nedeljo 15. julija sva se dogovorila zaradi izleta in ga določila za torek. S popoldanskim vlakom sva krenila v Ribnico, kjer naju je vradostil v novi, z vsemi udobnostmi opremljeni vili prijazen sprejem. Pesnika sva pričakala v obednici in ga našla pri najboljši volji. Notarjevo gostoljubnost je z njim vred užival župnik Mijo Horvat. Gruntar in njegova soproga sta vse storila, da osladita pesniku bivanje na Dolenjskem. Vidno je bilo, da mu je Ribnica jako ugajala.

⁴⁾ Gl. SBL I, 530.

Dve uri sta naglo minuli in treba je bilo hiteti na kolodvor. Pesnik naju je spremil nekaj korakov, notar prav do kolodvora.

Iz Ribnice je delal Gregorčič daljše in krajše izlete. Dne 24. julija je bil v Novem mestu, kjer ga je iznenadila prav taka vročina, kakršna je bila v Gorici. Vesel je bil, ker ga ni nihče spoznal. Ko si je bil ogledal mesto, je šel v Kandijo k usmiljenim bratom. Prior, tržaški okoličan, ga je prijazno sprejel. Gregorčič se mu ni predstavil; le toliko je omenil, da je tudi on Primorec. Odhajaje pa je povedal, kdo je, in da tembolj ceni prijazni sprejem, ker je veljal neznancu. Nato je stopil k »alligatorju« na Kamen. S Šukljeto sta si bila znanca in se tikala izza Jurčičeve slavnosti na Muljavi.

Iz Novega mesta se je vrnil Gregorčič v Ribnico, odkoder je obiskal 25. julija Kočevje. Pred odhodom iz Ribnice v četrtek 26. julija se je zbralo na ondotnem kolodvoru mnogo pesnikovih čestilcev. V slovo so zapeli pevci pesniku »Lepa naša domovina«.

Proti 4. uri popoldne istega dne je prišel Gregorčič v Trnovo. Po kratkem odmoru sva šla k Virantu, kjer je čakala postrežnica Cilika s prtljago. Izza 16. julija je bila tudi ona v Ribnici.

Nato so sledili obiski; prvi mestnemu županu H r i b a r j u. Na rotovžu so povedali, da pride vsak čas na sejo izvrševalnega odbora narodno-napredne stranke. Ko se je kmalu pripeljal, se je razveselil Gregorčiča in objubil, da pride ob devetih v Trnovo.

S tramvajem sva potem drknila proti Sv. Petru k nadporočniku M a i s t r u. Doma je bila le njegova mati, gospe in njega ni bilo. S posetnico sem ga povabil v Trnovo.

Pesnik je obiskal tudi nekatere ljubljanske cerkve. V šentpeterski so ga zanimale stare freske, takisto v stolnici, kjer so vzbujali pozornost kipi emonskih škofov, zlasti pa Robbova keruba na stranskem oltarju. Po kratkem odpočitku na vrtu hotela »Union«, kjer so pripravljali za veselico na čast Anicam, smo se s Ciliko napotili na pot v Trnovo.

Krog devetih smo sedli v trnovskem župnišču za mizo: Gregorčič, Hribar, Maister, Cilika in podpisani. Prva dva sta bila posebno dobre volje. Gregorčiču so se vsipali iz ust verzi s krepkimi rimami. Lepo mu je napil Maister, češ, da šteje med največje praznike današnji dan, ker je stopil v njegovo stanovanje pesnik Gregorčič. Krog tričetrt na 11. sta se ločila Hribar in Maister, prvi

s povabilom na obed v petek opoldne. Z Gregorčičem in Ciliko smo še kramljali do polnoči.

Dne 27. julija o poldne je maševal Gregorčič pri velikem oltarju. Po zajtrku je šel gledat Ljubljano. Nisem ga utegnil spremljati. Pozneje je pravil, da je stal dolgo časa pred Prešernovim kipom in se mu naposled okril. To sta zapazili dve gospodični, ki sta pristopili in se poklonili pesniku. Poznali sta ga iz Gorice, kjer sta se šolali na učiteljski. O Prešernovem kipu je sodil Gregorčič, da nima na sebi nič pesniškega; zdel se mu je kakor kak Blücher, manjka mu le vojvodska palčica in sablja. On obsoja postavljanje spomenikov; opravičen je le Prešernov; za nobenega drugega noče več prispevati. Namesto spomenikov naj se rajši napravljajo ustanove in podpirajo šole.

Ob 11. sva se sešla z Gregorčičem pred cerkvijo sv. Jakoba. Stopila sva v ondotno župnišče, kjer je pesnik čestital zlatomašniku župniku prelatu Ivanu Rozmanu na 50letnici in dobil podobico v spomin.

Vihar se je znašal nad Ljubljano, ko sva se nato peljala s tramvajem k nadporočniku Maistru. Njegovo gospo Marico je poznal pesnik kot majhno deklico, ko je bival nekaj časa pri notarju Gruntarju v Logatcu. S starim pikolitom je nazdravil jako razveseljeni nadporočnik Gregorčiču, ki je položil svojo blago roko na njegovega sedemmesečnega sinčka Hrvoja. Ob pol eni smo se vsi trije odpeljali k mestnemu županu v »Slavijo«.

Obed je pretrgal krog pol dveh dvakratni strel z Grada. Strela je udarila v municijsko skladišče na ljubljanskem polju. Silen vzriv je pretresel Ljubljano. Mestni župan in kmalu za njim nadporočnik Maister sta odhitela na kraj nezgode. Ko sta se vrnila, je vzkipeł šampanjec na slavo Gregorčiču. Ob štirih je odšel župan na sejo, mi trije pa uro pozneje v Trnovo. Krog osme ure se nam je tu pridružil tedanji tajnik Družbe sv. Cirila in Metoda Bradaška. Ostali smo skupaj do 10., ko sta se poslovila Maister in Bradaška.

V soboto 28. julija je vstal Gregorčič čvrst in mi smehljuje podal list, ki je ležal slučajno na oknu njegove spalnice. Gregorčič je zapisal nanj:

Prejasen sinoč večér,
a danes oblačen dan, —
tegá pa je vsega kriv
ljubljski župan!

Po sv. maši je užil pesnik malo kave. Nato se je po toplem poslovilu odpeljal na kolodvor z županom, ki je bil prišel ponj z izvozčkom. Na kranjskem kolodvoru jih je čakala župana Hribarja kočija, ki je pesnika in Ciliko zanesla v Cerklje. Mimogrede so obiskali Prešernov in Jenkov grob. Iz Cerkljan je izletel 29. julija na Skaručino, potem na Dovje k Aljažu. Z njim je obiskal Bohinjsko jezero. Dne 1. avgusta je Gregorčič dospel v Gorico.

3.

Iz pogovorov z Gregorčičem.

Poezija. »Jaz ne lovim poezije, me mora ona loviti.« Pesnik je vedno v tem; mnogo nosi v glavi, a na papir ne pride. Vsaka pesem ima svoj izvor.

»Vinske duhove« je zložil pri vinu.

»Moj črni plašč« je apoteoza duhovskega stanu, a tudi to so mu očitali. Mladenič vidi krog sebe propalost; boli ga, ker se tolikrat tepta čednost. Zato se odtegne razuzdanemu svetu in postane duhovnik.

»Samostanski vratar« je zložen po Salomonovih besedah, ki se bero v brevirju na sv. Ivana Nep. dan.

Pohvalil sem mu »Domovino«. Pesnik je dejal, da izprva ni bil zadovoljen z njo, pozneje mu je jela bolj ugajati.

Iz Rihemberka je hodil poučevat v ekskurendno šolo v Brju tričetrti ure daleč. Nekoč je tja in nazaj grede zložil pesem »V pepelnični noči«.

Ko so izhajale njegove vojaške pesmi v »Zvonu«, je pravil nekdo, da jih zлага neki častnik v Bosni, Gregorčič se je na tihem smejal.

»Zimski dan« ima svojo lepoto.

Pokojni nakelski župnik Anton Zarnik je trdil, da je Gregorčičeva najlepša pesem »Trilipe«. Pesnik se je smejal, ko sem mu to pravil, a pristavil, da veljajo končne besede: »Za rakev naj lipa še čaka« takemu, ki le prerad govori o smrti.

»Olkiki« je zložil Gregorčič v Rihemberku pod oljkami v sosednem vinogradu. Izprva je nameraval napisati to pesem v obširnejšem obsegu, a se je premislil in jo skrčil, kar ji ni na kvar. Sosed je opazil pesnika v vinogradu in je vesel prišel povedat Ciliki: »Vaš gospod bo zopet nekaj napisal.«

»Biser« je ostal odlomek. Tega je kriv Mahnič. Gregorčič je imel že zasnovano v glavi lirsko-epsko pesem tolikega obsega, kakor je Baumbachov »Zlatorog«, toda prišel je Mahničev napad in Gregorčič je ustavil pesniško delo. Za »Biser« si je kupil krasno Kanitzovo knjigo »Donaubulgarien und der Balkan« (podaril jo je podpisanemu). Pol tega epa ima še nekje in tudi nekega drugega speva je še nekaj ohranjenega. Prosil sem pesnika, naj bi se znova lotil »Bisera«, ali odmajal je obžalovaje, da je pod Mahničevim vplivom izgubil deset let, dobo, ko je bil v najboljši moči. Hvalil sem krepke rime v »Biseru«. Gregorčič je pripomnil, da je malokateri jezik tako prikladen za pesništvo, kakor slovenski, ki je gibčen, poln in mu je naglas neprisiljen. V tem kraju naglašajo tako, drugod drugače. Pesnik lahko izbira naglas, ne da bi delal sile jeziku. Kako drugačen je nemški jezik. Ženske rime so plitve, vse na gluhi »en«; to so res neme rime. Izjema je n. pr. Goethejeva »Der Fischer«, ki ima krepke moške rime.

»Njega ni« je zapel v narodnem tonu. Po Erjavčevi sodbi je najšibkejša Gregorčičeva pesem »N m r t v a š k e m o d r u«. Erjavec je izgubil sina; iskal je tolažbe, a je ni našel. Tudi Gregorčičeva pesem mu je ni mogla dati; pričakoval je več od nje.

»S a m o t a r j a« je zapel Gregorčič v semenišču. Dolgo ga je valjal.

Takisto je napisal »G o s l a r j a« (»Moje gosli«, II. zv. 3) v semenišču med poukom pod klopjo. Poleg njega sta sedela na semeniški klopi dva hrusta. Oba sta že mrtva, on slabotnej, »jetičnik«, kakor se je izrazil, še živi. Soseda je imel vedno naprošenega, naj ga sune, kadar bi bil vprašan. Hkrati mu je pošepnil kako besedo in Gregorčič je moško odgovarjal dalje. Konec leta mu je neki Vlaše Meže (?) posodil scripta — sam ni pisal predavanj —; prebravši jih je dobil Gregorčič na izpitu veliko eminenco, a siromak, ki mu je bil posodil scripta, le malo primo.

Pri »S v a r i l u« je dejal pesnik, da bi lahko imenoval ono posvarjeno dekle v Kobaridu. Pripomnil sem, da bi v zadnji kitici moralo stati »duhovnika«, ne »cerkovnika«; pesnik se je nekoliko upiral, a naposled molče pritrnil.

»M o j e n a d e« (»Domorodne iskrice«? IV 1869) je zložil kot 17letni mladenič.

V »O b r a m b i« imajo pesniško vrednost odgovori na »P a

stirja«, »Človeka nikar« in »Izgubljeni cvet«. Tedaj, ko je to zapel, so bili žalostni časi, a lepi. Knjižice »V obrambo« nima Gregorčič nobenega izvoda več.

»Človeka nikar« je spesnil mnogo prej, preden je izšla pesem v »Zvonu«. Gregorčič je tožil, da mnogi ne umejo njegovih pesmi, tudi »Novih bogov« niso umeli. Zadnje o »črvu« se je spominjal z zadovoljstvom, češ, težko, da bi bil kdo opeval ta mrčes.

Pismo mi je javil pesnik, da prevaja oddelek sv. pisma, a ni povedal, katerega. Radovednost mi je potolažil z odgovorom: »E saj veš, da nič drugega kakor — lamentacije«. Na prigovarjanje nadškofa Sedēja se je lotil Jeremija. Kakor Jobu, mu spiše nadškof predgovor. Do zdaj je prevedel tri poglavja v jambičnem merilu; zdaj je v delu 4. poglavje, ki ga ima s seboj in ga utegne nadaljevati v Ribnici. Opomnil sem, da je Medved prevedel lamentacije v »Domu in svetu«. Gregorčič je bral le prvi dve kitici tega prevoda pri župniku Kokošarju v Gorici, a dalje ni hotel brati. Knjižico izda v goriški »Narodni tiskarni« v prid »Narodni šoli«. Prosil sem ga, da bi dodal še spokorne psalme znova metrično poslovenjene, a tega nasveta ni sprejel, češ, stvar bi bila preenolična. Opozoril sem pesnika na laskavo priznanje, ki mu ga je dala naj-novejša »Slaw. Literaturgeschichte« drja Karáseka.

Zvečer pred odhodom smo listali prvi »Zvon« in »Zoro«. Nekaj tamkajšnjih Gregorčičevih pesmi še ni zbranih. Bral sem glasno klasično »Novimost«, a pesnik je zmajal z glavo, nezadovoljen z mojim branjem, vzel v roke »Zvon« in čital svojo šaljivko ter šegavo razlagal.

Čudil se je Stritarju, da je prišel v Ljubljano na proslavo sedemdesetletnice. Na pripombo: Kadar jo dosežeš Ti, Te bodo enako slavili, je odgovoril: Ne maram.

Gregorčič je jako hvalil Levstikovih pesmi »Senčnica« in »Poročilo«; z njima je prekosil Prešerna.

O Svetcu je dejal Gregorčič, da je škoda, ker je ostavil pesniško polje. Iz njegovih pesmi se vidi, da ima pesniškega duha.

Referat o Romi« Silvina Sardenka je bral v »Slovencu«; o takih prilikah se citira, kar je najboljšega v zbirki; to pa, kar je navedel »Slovenec«, ni nič posebnega, kvečjemu pesmi, ki bi Nemec rekel o njih: »dass sie mitlaufen können«.

Pred odhodom v Ribnico me je vprašal Gregorčič, ali

imam Webrov ep »Dreizehnlinden«; rad bi ga bral na počitnicah, pa ga je pozabil vtekniti v kovčeg. Žal, da mu nisem mogel postreči s to knjigo, ki so jo uživali pred leti.

Politika. Gregorčič bere oba ljubljanska dnevnik, »Slovenca« menda v Čitalnici, »Slovenski Narod« mu pošiljajo zastonj. Na »Ljubljanski zvon« ni več naročen.

Glede na domačo goriško politiko je pesnik na strani svojega soimenika dr. A. Gregorčiča. Hvali njegovo požrtvovalnost, za »Narodno šolo« je dal iz svojega krog 30.000 kron. To društvo in njegovi obširni zavodi so njegovo delo. Gabršček je po materi pesniku v rodu . . . Tuma je fantast. V Trstu je govoril socialistom o Darwinovi teoriji. Gregorčič ga je hotel pčiti s sršenom o opicah, toda dr. Sedej mu je svetoval, naj ne objavi te satire.

Za nadškofa se boji pesnik, da bi ne prišel v roke Italijanom. Izpraznjena sta bila dva kanonikata. Enega je dobil neki Pavletič, pristaš poitalijančenega Fajduttija, ki je slovenstvu zelo nevaren človek. Nadškof je prezrl zaslužnega in značajnega ločniškega dekana Ivana Filipiča⁵⁾, pesnikovega sošolca. Ako še drugo izpraznjeno mesto zasede Faiduttovec, postane kapitelj italijanski.

Nadškof dr. Fr. Sedej je čistilec ljubljanskega škofa dr. Jegliča. Na prvi vizitaciji je bil zelo strog.

Goriška duhovščina se loči od kranjske, dasi je med njo nekaj fanatikov, posebno med tistimi, ki so prišli s Kranjskega. Eden najhujših je bil pok. Drmastija, ki je nekoč očital Gregorčiču, da Primorci nimajo talentov. »Razmeroma več kakor Kranjci,« ga je pesnik zavrnil. »Na Kranjskem so bogati kmetje, ki lažje šolajo sinove kakor siromaški Primorci. Kranjcem je na razpolago mnogo ustanov, ki jih nedostaja na Goriškem.«

4.

Gregorčič — Maister Vojanov! V neminljivem spominu vaju ohranim. Oba pesnika sta mi ostala zvesto naklonjena do zadnjega. Nekaj mesecev po opisanem sestanku v Ljubljani sem stal ob smrtni postelji Gregorčičevi in iz njegovih onemoglih ust ujel besede, ki sem sklepal iz njih, da mu je draga moja navzočnost.

In general Maister Vojanov! Ko je bil dovršil na severu veliko

⁵⁾ U. 26. VI. 1917 v Ljubljani kot begunec v Kopalniški ulici št. 10 (gl. Vrhovnik, Trnovo 400).

delo, ki mu zagotavlja nevenljivo slavo v slovenski zgodovini, kmalu po prevratu je prišel kot general pozdravit podpisanega. Spominjal se je tudi pozneje nekdanjega sonabiralca slovenskih knjig, tako leta 1927. Malo tednov pred smrtjo o kresu 1934 ga je počastil z brzojavko iz Maribora: »V globokem spoštovanju iskreno čestitam želeč mnogo zdravja. General Maister.« Omenil sem prejetih knjižnih darov. Izmed mnogih pa mi je najdražja Staničeva knjižica (32 str. 8°) »Pesme sa kmete ino mlade ljudi« z dedikacijo: »Velečastitemu g. župniku Ivanu Vrhovniku v spomin hvaležnosti, ker je blagovolil pripeljati na moj dom g. Simona Gregorčiča, pesnika. Ljubljana, 27. julija 1906. Rudolf Maister.«

Pravica in resnica.

Groteska.

M a k s o Š n u d e r l.

Peter in Marjana sta živela nekaj let v srečnem zakónu, poročena po katoliškem obredu, in sta imela sina Peterčka.

Martin in Pepina sta tudi bila srečna katoliška zakónca.

Zato sta se oba para čez nekaj let ločila, prestopila v drugo vero in, kakor se včasih zgodi, se križem vzela. Peter je namreč vzel Pepino, Martin pa Marjano. Peter je imel s svojo drugo ženo hčerko Pepico, Martin pa s svojo novo Marjano sina Martinčka. Martinu je prišlo na misel, da bi častital svoji nekdanji ženi h krstu Pepice, pa je zato tudi Peter častital Marjani h krstu Martinčka. Potem se pa dvajset let niso več videli.

*

Dvajset let je baš dosti, da fant postane falot. Martinček je nekje vlomil in prignali so ga orožniki. Izpraševali so ga o vsem, posebno pa, če in katere starše ima. Povedal je po pravici, da je zakonski sin Martina in Marjane rojene tako itd. Na svoje veliko začudenje pa je slabo naletel. Povedali so mu namreč v brk, da ni sin Martina in Marjane, ampak sin Petra in Marjane, zakaj Peter je mož Marjane. Martinček je izprva ugovarjal, potem pa se je udal v prepričanju, da je prišel na sled mladostnemu grehu staršev in prepustil domačim odločiti, kdo mu je oče. Ko pa je oče Martin

čul sinovo, malo posmehljivo poročilo, da je njegov oče Peter in očitek, zakaj ga imajo zastran očeta za norca, je poskočil in uvo- doma prisilil sinu zaušnico.

»Lump! Kaj si upaš očitati svoji materi!«

Pa zaušnica ni bila prepričevalna dovolj, zakaj sin je trdil in trdil, da so mu pokazali od župnije črno na belem.

Martin je bil človek, ki si ni dal nič reči. Zato se je kar od- pravil v župnijski urad in v svojo grozo izvedel, da je res vpisan Martinčku za očeta Peter.

»Prečastiti, Peter je prvi mož moje žene Marjane. Njun sin je bil Peterček. Natančno devet mesecev potem, ko sem jaz Martin vzel Marjano, se je pa narôdil Martinček. In dvajset let Petra ni bilo blizu!«

Toda drug za drugim v župnišču so majali z glavo. Poročena žena Marjana je rodila Martinčka, njen mož je pa za svoj živ dan samo Peter. Oče otroka, ki ga porodi omožena žena, je po zakonu njen mož!

»Larifari, dandanes!« se je upiral Martin. »Lepo vas prosim, ko se pa vse meša na svetu!«

»Nič. Zakon je tak, cerkveni in posvetni! Kar ste vi potem mešali, to je vse od muh!«

»Ampak —«

»Nič ampak. Dokažite, da je otrok vaš, pa bo,« so mu dejali in ga odpravili. —

Martin je šel nad sodnika in naletel še slabše. Ta je bil od mnovega dela nervozen, že postaran in slabo plačan. Imel je plešo in več en nahod.

»Kdo ste pa vi? Kaj, kaj vas pa bodejo tuji otroci? Martinček je stvar matere Marjane in njenega moža Petra!«

»Jaz sem njen mož —«

»Peter je!« je zakričal nahodni sodnik, »sakrament, saj ta za- kon še vedno drži, le ločen je, ne pa razvezan!«

»Ampak otrok je moj —«

»Ven!« je trobental sodnik in postavil bednega Martina na cesto. —

Ta pa ni odnehal. Pobasal je svojo staro Marjano in jo gnal v župnišče. Žena je pri živem Bogu prisegala, da ima od Petra sa- mo Peterčka, Martinček pa je prišel natančno devet mesecev po ločitvi s Petrom na svet od Martina. Končalo je s tem, da ju je

stari pater začel oštevati, da živita z Martinom v koruzi, zakaj oni zakon, ki sta ga po drugi cerkvi sklenila, je za nič, in da bodeta pred božjim stolom račun dajala.

Martin in Marjana sta jo zato brž odkurila in se obrnila z združenimi močmi spet naravnost na sodnika. Ta je sicer od jeze zavoljo nadlegovanja kar zaripel, a preden je spravil besedo iz sebe, ga je že poplavela Marjana:

»— da je bila ločena od Petra, šla v drugo vero, pa se tam poročila z Martinom, da je Martinček natančno devet mesecev potem luč sveta ugledal, naj tisto cerkev uščipnejo, če ni bilo prav, da so ju poročili, ampak je Martinček Martinov sin, je pomota v župnikovih bukvah in je spet Martinček Martinov, če je tudi stokrat drugače zapisano in pa tisoč postav, da je, pa če se na glavo postavijo, prečastiti, da je, je in je, pa konec in amen, če jo kar na vse štiri dele dajo, zakaj resnica je resnica — —«

Zdaj je sodnik prišel k sebi, zatulil, zgrabil za zvonec in zvonil, da je preglušil žensko.

»Nič mar, s kom se ona flajdrá, oče Martinčkov je njen mož, pa amen. Ta bi bila pa lepa, ko bi otroci zakonskih žen tako morali iskati očete, ko eksekutor dolžnika ali pa žandar falota. Oče je mož, pa čeprav se je še deset drugih dedcev vsajalo pri materi! Dokler pa prvi mož živi, ne more biti kdo drugi njen mož, ker to je pa postava, to je pa tako, kakor je dan in kakor je noč in solnce in luna in sama večnost!« —

Ko sta Martin in Marjana klavrno krevsala iz sodišča, se je Martin spomnil Petra, na policiji uganil njegov naslov in jo jadrno ubral k njemu. Peter je še nekaj časa napenjal možgane, preden se je domislil Marjane. Ko mu je pa Martin dejal, da je Martinček, ki ga ima on z Marjano, njegov, to je Petrov sin, je pa brž poskočil na noge.

»Le počasi,« ga je prestregel Martin. »Napisano je tako in ne data si dopovedati ne cerkveni ne posvetni zakon!« in mu je povedal vso bridko zgodbo, ki jo je bil doživel.

Peter je zgrabil za klobuk in palico ter odločno odšel z Martinom nad župnika.

»Kaj?« je zavpil nad njim v sveti in pravični jezi. »Ali ste znoreli, prečastiti? Boga sem hvalil, da sem se Marjane otresel, pa da bi se še — Bog mi grehe odpusti! Saj sem imel Pepino, pre-

častiti! Jaz nisem oče Martinčka! Ven z mojim imenom iz matrike, če ne, bom tožil in še do papeža pojdem!»

Pater pa je bil kar nekam gluh in začel Petra oštevati zavoljo Pepine, češ da je zvestobo bil dolžan Marjani, ker je zakon svet, čeprav je ločen od mize in postelje. Slikati mu je začel večno kaznen na onem in hudo trpljenje na tem svetu. Peter je jezno zaloputnil z vrati, zapretivši župniku še enkrat s tožbo in s papežem.

Potem sta Peter in Martin obiskala sodnika. Ko je ta že tretjič zagledal Martina, je omahnil. Vedel je, da se spet začne stara muka, ampak Petra, ki je bil prvič pri njem, le ni mogel že kar spočetka postaviti ven. Le nad Martinom je kar skraja zarjul:

»Vi, še eno besedo in postavim vam kuratorja zavoljo slaboumnosti!»

Peter pa je začel:

»Na župnišču imajo mene, Petra, vpisanega za očeta Martinčka. Oče pa je tale mož. Priče imam, njega, ženo Marjano in samega sebe. Hudiča, ali mislite, da sem Turk, da bi imel kar takole otroke na obe roké?»

Sodnik si je nataknil očala.

»Koliko pa je star Martinček?»

»Dvajset let,« je odgovoril Martin, »saj je bil takrat rojen, ko njegova Pepica!»

»Kajpada, saj smo si še voščili drug drugemu!» se je zasmel Peter. »Ker veste, moja žena je bila poprej Martinova žena.«

»A voščili ste si? Takrat ste si voščili, po dvajsetih letih bi se pa tožili, da bi jaz miru ne imel, kajne? Mar mislite, da smo mi za take lumparije? Takrat —« je tulil, »takrat bi tožili in sedaj si voščili!»

Odprl je vrata, poklical slugo in oba nesrečnika vrgel ven.

Zdaj sta oba stala na cesti.

Počasi, kakor črn maček izza ogla, pa se je priplazila Martinu črna misel v zavest.

»Gospod Peter, če je pa tako,« je zategnil premišljeno, »potem je pa vaša Pepica moja hči!»

Peter, ki je bil vroče krvi, je izbulil oči. Pustil je Martina sredi ceste in odbrzel zopet v župnišče nazaj. In tam se je začelo prav isto kakor z Martinom. Pepica je bila res vpisana za hčerko Martina in Petrove žene Pepine. Župnik je dejal, da je otrokov oče po zakonu materin mož. Sodnik ga je zavrnil, da nima pravice vtikati

se med tuje starše in otroke. Potem je vlekel Pepino k župniku, ki jo je pa spet ošteval zavoljo koruze in zakona na levo plat. Oba sta spet pri sodniku dopovedovala in dokazovala, dokler ni ta začel metati tintnika po mizi. Navsezadnje sta šla po Martina in čeprav je ta možko izpričal pri župniku in sodniku, da ni in da ni, pa čega kar obesijo, ni Peter prišel niti za korak naprej.

In kakor se človeku v nesreči rado zgodi, da si sam še naloži večjo nesrečo, so se v tej silni stiski vsi štirje odločili, čeprav si s tem vrv na vrat nataknejo, ker pravica mora biti, — da pojdejo k advokatu. Ta je začel Petra tresti za suknjič, zakaj je izblebetal o tistem voščilu ob krstu, ko pa mora v treh mesecih oče tožiti od dne, ko izve, da mu je šla žena v koruzo, kako bi se lahko lepo potajili in rekli, da je šele sedaj vse na dan prišlo. Pa je rekel, da bo vseeno pravdo začel.

Peter se je pri teh dogodkih tako silno razburil, da ga je čez tri dni božje obletelo in da je izdihnil.

Na pogrebu so bili vsi skupaj in tudi otroci so se spoznali ter pomilovali revico, lepo Pepico, ki je izgubila očeta. Pepica je spoznala tudi Peterčka, ki bi naj bil njen po polibrat.

Martin pa ni miroval. Res je advokat utajil voščila, ampak po čudnih potih človeških — pravice ni bilo mogoče doseči in Martin je pravdo izgubil. Pepina je jokala od sramote in nesreče, ampak pravda se je motala in motala, dokler ni nastala nova nesreča.

Po Petru, ki je zapustil hišo, so kot dediči nastopili Peterček, ki ga je imel z Marjano, pa tudi Pepica, ki jo je imel s Pepino in pa žena njegova Pepina. Sodnik pa je obe odpravil. Pepici je rekel, da je hči Martina in ne Petra, pač pa je zapisal k dedičem Martinčka, sina Martina. Temu se je pa uprl Peterček kot pravi dedič. Sodnik pa tudi Pepine ni priznal za dedinjo po Petru, ampak Marjano, ki je zakonita žena umrlega Petra. Zdaj so se začeli prepiri, pravde in zmešnjave vsevprek:

Pepica, ki je bila od Petra in Pepine, vkljub temu ni bila Petrova hči, ampak Martinova, prvega moža Pepine.

Martinček, ki je bil od Martina in Marjane, pa tudi ni bil Martinov sin, ampak Petrov, ker je bil ta prvi mož Marjane.

Po Petru ne deduje Petrova hči Pepica, ampak Martinov sin Martinček in ni vdova po Petru Pepina, ki je brez moža, ampak je vdova po Petru Marjana, čeprav ima moža Martina — —

Kmalu je Martin doma začel pobesnevat. Kupil si je figure, jih razpostavljal po mizi, si vrtal s prstom v čelo in mrmral:

»Tale je mož, pa ni oče, oni je sin, čeprav ni sin, ampak je hči, ta je vdova, ki ima moža, čeprav ga nima —«

Končalo pa je vedno s tem, da je v popadu besnosti divje zmetal figure v kot.

Sodnika, ki ima soditi po svoji vesti, je začela ta vest griziti. Naravni oče ni zakoniti oče, to je, da tisti, ki je v resnici oče, pred postavo ni oče. In vdova je ona, pred postavo, ki ima moža, žena, ki v resnici nima moža, pa ga pred postavo ima. Kaj pa je potem pravica? . . . V sodniku sta se začela tepsti pravica in resnica. Videvši ta prepad, je začel sodnik grebsti po sebi in nekega dne stopil v pokoj.

Advokat je pobral dedščino, ker se zdaj tudi takim slaba godi. Martina so spravili v norišnico.

*

Ne bi bil povedal te zgodbe, ko bi ne bil zadnjič srečal Peterčka in lepe Pepice, ki sta se vodila pod rokó po parku. Ko sta videla, da sem ju debelo pogledal, sta me ustavila.

»Gledate, kaj?« se je zasmel Peterček. »Dovolite, da predstavim, to je Pepica, moja žena!«

Odrevenel sem.

»Za Boga: saj vi ste Peterček, sin Petra in Marjane, Pepica pa je od istega Petra in Pepine, torej sta polbrat in polsestra, od istega očeta vendar!«

Peterček se je zvonko zasmel.

»Saj ni res! To so trdili naši starši. A zapisano je, da je Pepica hči Martina in ne Petra! Saj so naju tudi kar takoj poročili!«

Nakaznice za nakup raznih šolskih knjig in potrebščin, ki jih najugodnije nabavite pri nas, dobite lahko vsak čas pri svoji zadrugi!

TISKARNA SV. CIRILA

MARIBOR — PTUJ

Pregled mariborskega časopisja po prevratu.

Janko Glaser.

S prevratom, ki se je izvršil v Mariboru 1. novembra 1918, so se zanj politične in gospodarske razmere bistveno izpremenile. Izpremenilo se je tudi družabno lice Maribora, kajti precejšen del priseljenega nemškega življa (predvsem uradništvo) se je izselil, na njegovo mesto pa so prišli novi ljudje, največ s Primorskega, deloma pa tudi s Koroškega in Kranjskega ter iz srbsko-hrvatskih delov države. Nastale so za mesto nove razvojne možnosti, pojavile pa so se obenem tudi nove naloge.

Številni in raznovrstni so bili poskusi, kako te možnosti izrabiti, kako tem nalogam zadostiti. Ti poskusi, ki so ostali žal v veliki meri malo uspešni in so vse prečesto imeli samo značaj brezsmotrnega tipanja, se jasno in verno odražajo tudi v časopisju, ki se je v tej dobi v Mariboru v izredno visokem številu porajalo, pa v skoraj enako visokem tudi umiralo. Naglica, s katero se je to gibanje vršilo, je bila posledica nenavadnih in neurejenih razmer — in za eno najbolj vidnih zabeležb teh razmer smemo brez dvoma smatrati mrzlično nemirno krivuljo, ki jo v tej dobi kaže razvoj mariborskega časopisja. Zato sledeči pregled, čeprav je v bistvu bibliografskega značaja, ni namenjen samo bibliografu, ampak se kot donos k najnovejši zgodovini Maribora obrača do vseh, ki se za usodo, pomen in naloge Maribora zanimajo.

Pregled je nadaljevanje članka v Mariborskem koledarju za leto 1932., kjer je bilo obravnavano mariborsko časopisje do prevrata. Sestavljen je v glavnem po istih načelih, vendar s to razliko, da tu ni zbrano samo v Mariboru tiskano časopisje, ampak tudi časopisje, ki je bilo tiskano sicer drugod, a po svojih izdajateljih in urednikih spada med mariborsko, — tako prva dva letnika Sokolskega vestnika (št. 29), začetne številke Domačije (št. 62), Ben-

detov Pavliha (št. 85). Ta notranja, organična povezanost z Mariborom je bila pri zbiranju gradiva glavni kriterij in na tej osnovi je članek sestavljen. Vendar tudi časopisov, ki jih družijo z Mariborom samo zunanja, več ali manj samo slučajna vez tiskarne, do čim je sedež njihovih uprav in uredništev drugod, ni bilo mogoče pustiti popolnoma neupoštevanih. Tudi ti časopisi so v članek sprejeti, navedeni pa so z drobnim tiskom, ker za pregled, ki ima namen, podati časopisje kot izraz in merilo tukajšnjega javnega življenja, prihajajo v poštev le v podrejeni meri. Pri nekaterih časopisih, kjer je radi zapletenosti njihove organizacije težko reči, kam so pravzaprav pristojni, je bilo merodajno in odločilno to, kje se je za list dala pobuda ali kje se predvsem zanj dela. Na podlagi tega so vštetih med mariborske Građanska škola, dasi je imela sourednika v Zagrebu in Novem Sadu, Vestnik zadruga »Jugomontafon«, dasi mu je urednik bil v Novem Kloštru, Razori, dasi je glavni urednik na Rakeku, Vzajemnost, čeprav je en urednik v Ljubljani, izjemoma pa tudi Svoboda, čeprav sta ji uredništvo in uprava v Ljubljani.

V pregled niso uvrščena letna poročila šolskih in denarnih zavodov ter društev, pač pa razna podobna poročila, izhajajoča več ko enkrat na leto; sicer tudi ta deloma nimajo časopisnega značaja (zlasti n. pr. Cenik Nabavljalne zadruga), vendar so časopisom vsaj blizu.

Razvrščeno je gradivo tako, da so v prvem poglavju časopisi časovno naštetih in na kratko označeni, v drugem pa kot zaključek sledi nekaj splošnih pripomb in ugotovitev. Od časopisov, obravnavanih že v koledarju za l. 1932., so tukaj še enkrat upoštevani tisti, ki so prevrat preživeli; to je bilo potrebno radi popolnosti, posebno še, ker so ravno nekateri od teh tudi po prevratu ostali med najvažnejšimi. Uvrščeni so v pregled kronološko, in sicer z naslovi, kakor so jih imeli l. novembra 1918. Ker so podatki, ki se tičejo razvoja teh časopisov pred tem dnem, bili objavljeni že v gori navedenem članku, se tu navaja o njih (razen datuma ustanovitve) le to, kar se nanaša na dobo po prevratu.

I.

II.1650
1. FOLIUM OFFICIALE DIOECESIS LAVANTINAE —
CERKVENI ZAUKAZNIK ZA LAVANTINSKO ŠKOFIJO —
KIRCHLICHES VERORDNUNGSBLATT FÜR DIE LAVANTER

DIÖZESE: 1860 do danes. 1919 je dobil list samo slovenski naslov: LAVANTINSKE ŠKOFIJE URADNI LIST; od 1924 se imenuje OGLASNIK LAVANTINSKE ŠKOFIJE. Izhajal je do 1925 v 4°, odtakrat v veliki 8°, v nedoločenih rokih. Uredniki so mu bili dr. Martin Matek, dr. Ivan Tomazič, dr. Josip Mirt, tiska ga Tiskarna sv. Cirila.

2. MARBURGER ZEITUNG: 1862 do danes. 2°. Po prevratu je dotakratna, agresivno protislovenska usmerjenost lista postala nemogoča, vendar je izhajal še skoraj eno leto v stari založbi (L. Kralika dediči). Šele z 2. okt. 1919 je prešel v last delniške družbe Mariborska tiskarna, ki ga je kupila obenem s Kralikovo tiskarno in ga izdaja še sedaj, od 1929 naprej z naslovom MARIBORER ZEITUNG. Informativen dnevnik brez strankarske opredeljenosti. Uredniki so mu bili Norbert Jahn (do 5. jan. 1919), Alois Eigl, Friderik Golob, Udo Kasper. Tiska ga Mariborska tiskarna (do 1. okt. 1919 L. Kralika dediči).

3. SLOVENSKI GOSPODAR: 1867 do danes. 2°. »List ljudstvu v pouk in zabavo«, izhajajoč vsak četrtek. Izdajalo ga je do 3. nov. 1921 Kat. tiskovno društvo, nato posebni konzorcij, od 15. marca 1933 ga izdaja Tiskarna sv. Cirila, ki ga ves čas tudi tiska. Uredniki: Franjo Žebot, Vlado Pušenjak, Januš Golec. 1930 in 1931 je prinašal list mesečno prilogo Naše slike (gl. št. 84), 1932 in 1933 mesečno prilogo Naš dom (gl. št. 41), od 1933 prinaša gospodarsko prilogo Za gospodarje (gl. št. 101), od 1934 prilogo za deco Naše veselje (gl. št. 108).

4. GLASNIK NAJSVETEJŠIH SRC: 1902—1924 (tiskan v Mariboru tudi še od takrat do danes). 8°. Nabožen mesečnik, ki se od 1922 imenuje GLASNIK PRESVETEGA SRCA JEZUSOVEGA. Izdajala ga je do 1924 Tiskarna sv. Cirila, odgov. uredniki so mu bili: Edvard Jonas, Vekoslav Stupan, Matija Ljubša, dejanski urednik letnika 1924 Martin Avšič. Od 1925 ga izdajajo in urejajo očetje Družbe Jezusove v Ljubljani. Tiska ga ves čas Tiskarna sv. Cirila. Od 1933 prinaša list mesečno prilogo Bengalski misijonar (gl. št. 100).

5. ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE: 1904—1915, 1917 do danes. 8°. Letno štiri številke v nedoločenih rokih. Urejuje ga dr. Fran Kovačič, tiskala ga je do 1923 Tiskarna sv. Cirila, od takrat Mariborska tiskarna. Od jeseni 1930 prinaša prilogo Arhiv za zgodovino in narodopisje (gl. št. 86).

IV 100
6. STRAŽA: 1909 do 31. marca 1926 ter od 7. do 21. jan. 1927. 2°. Izhajala je kot »Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo« trikrat na teden, od 23. febr. 1914 (radi razmer v tiskarni in težkoč v uredništvu) do 6. febr. 1920 samo dvakrat. V ostrem strankarskem boju poprevratnih let je o priliki skupščinskih volitev 1925 bila ustavljena. Nadomestila jo je NAŠA STRAŽA (18. febr. 1925), ki pa je — v štetju letnikov označena kot nov list — izhajala samo do 31. marca 1926, nato pa se je umaknila Slovencu kot skupnemu glasilu katoliških Slovencev. V januarju 1927 (o priliki oblastnih volitev) pa so izšle 4 številke zopet s prvotnim naslovom (Straža); označene so kot 19. letnik, kar kaže, da je oba letnika Naše straže treba vštetiti. Uredniki so ji bili Vekoslav Stuppan, Franjo Žebot, Vlado Pušenjak, Januš Golec, tiskala jo je Tiskarna sv. Cirila.

7. VOLKSZEITUNG: 1909—1919. 2°. Tednik. Po prevratu (od 2. nov. 1918 naprej) je izhajal list kot »demokratisches Organ für das Deutschtum des Unterlandes«. V oktobru 1919 ga je lastnik Karl Rabitsch, ki je bil listu obenem tudi tiskar in urednik, s svojo tiskarno vred prodal pripravljalnemu konzorciju delniške družbe Mariborska tiskarna; s tem je list prenehal.

IV 126
8. DEUTSCHER MONTAG: od 10. dec. 1917 do spomladi 1919. 2°. Tednik s podnaslovom »Völkischsoziale Montagszeitung für die Alpenländer«, pravzaprav pondeljкова izdaja dnevnika Marburger Zeitung, in kakor ta izrazilo nemško-nacionalen. Založnica: Karolina Kralikova; urednika: do dec. 1918 Norbert Jahn, pozneje Alfred Sitzenfrey. Od 2. številke 3. letnika naprej (13. jan. 1919) sta uprava in uredništvo lista bila v Gradcu. Tiskala ga je Kralikova tiskarna. (Zadnja številka v Štud. knjižnici: 12. štev. 3. letnika — 24. marca 1919.)

9. OBERKÄRNTNER VOLKSZEITUNG: od 1. sept. 1918 najbrž do marca 1919. 2°. Lista nisem mogel dobiti v roke. Po prijavi na drž. tožilstvu je kot »unabhängiges völkisch soziales Blatt« izhajal vsak četrtek in vsako nedeljo pod uredništvom Norberta Jahna v Kralikovi tiskarni.

IV 384
10. MALE NOVICE: od 9. nov. 1918 do 16. dec. 1919. 4°. Izhajale so vsak torek, sredo in soboto ob 4. uri popoldne, sprva na dveh, pozneje na štirih straneh, ter v zvezi s Stražo in Slov. gospodarjem tvorile nekak kombiniran dnevnik, ki je po prevratu postal »nujno potreben za Maribor« (1. štev.). Namenjene predvsem Ma-

riboru, se po pošti niso pošiljale. Izdajatelj in založnik jim je bilo Kat. tiskovno društvo, odgov. urednik Franjo Žebot. Tiskala jih je Tiskarna sv. Cirila.

11. MARIBORSKI DELAVEC: od 23. nov. 1918 do 24. avg. 1920. 2°. Prvi slovenski dnevnik v Mariboru. Ustanovljen je bil kot »neodvisen delavski list za mesto in okolico«, ki naj bi zavzel »napram vsem socialističnim strankam in strokovnim organizacijam prijateljsko stališče« ter grajal vse, »kar nasprotuje koristim in stremljenju mariborskih in okoliških slovenskih delavcev« (1. številka). Izhajal je prve tri mesece le na dveh straneh; odgovorni urednik mu je v tem času bil Ferdo Leskovar. 24. febr. 1919 je prešel list v last novega konzorcija, par dni nato v last novo ustanovljene »Tiskovne zadruga«, ki mu je razširila obseg, dotakratnega urednika pa je zamenjal Fran Voglar. Obenem s tem se je izpremenil listu tudi podnaslov, najprej v »neodvisen političen list«, z 20. apr. 1919 v »političen list«. Ker mu kot glasilu Demokratske stranke tudi glavni naslov (Mariborski delavec) ni več odgovarjal, so ga s 24. avg. 1920 ukinili: z motivacijo, da je »premajhen po obsegu in prelokalen po imenu«, se je moral umakniti Taboru. Tiskal ga je spočetka Rabitsch, pozneje Mariborska tiskarna.

12. GLASILO NARODNEGA SVETA (od 2. številke naprej: ... OKRAJNEGA ODSEKA NARODNEGA SVETA V PTUJU, ORMOŽU IN ROGATCU) IN OKRAJNEGA GLAVARSTVA ZA PTUJSKI OKRAJ: od 9. nov. do 3. dec. 1918. 4°. List je bil zamišljen kot tednik, a je doživel samo 4 številke. Čim so z ureditvijo upravnih razmer krajevni narodni sveti postali brezpredmetni in je narodna vlada v Ljubljani začela izdajati Uradni list, je Glasilo postalo nepotrebno. Kje sta bili tiskani prvi dve številki, v listu ni označeno; zadnji dve (26. nov. in 3. dec.) je tiskala Tiskarna sv. Cirila. Kot založnik je podpisan Narodni svet v Ptuj.

13. OBMEJNI BRANIK: 1919. 2°. »Glasilo Narodne obrane«. Kot urednik je pri drž. tožilstvu prijavljen Alojzij Megla, tiskala je list Tiskarna sv. Cirila. 3. številka je kot posebna izdaja (z razglasom prekega soda) izšla 13. maja 1919, drugih številk nisem mogel dobiti.

14. DRAUPOST: od 2. avg. 1919 do 12. okt. 1920. 2°. Prvih 13 številk lista (od 28. jun. do 30. jul. 1919) je izšlo pod naslovom Klagenfurter Nachrichten v Celovcu; uredil jih je Franz Weissmann, natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja. Ko je ta morala iz Celovca, se je list z izpremenjenim naslovom Draupost preselil v Maribor, kjer mu je postal odgovorni urednik Brunon Rotter. Iz-

hajala je Draupost v torek, četrtek in soboto ter imela namen, »ublaževati dotedanja, po starem avstrijskem sistemu umetno gojena nasprotstva med Nemci in Slovenci, zlasti na Koroškem, opozarjati Nemce na propast Nemške Avstrije in obenem predočevati jim popolnoma drugačno bodočnost Jugoslavije« (prijava drž. tožilstvu). Po izgubljenem plebiscitu ni imela več pomena in je prenehala. Tiskala jo je do okt. 1919 Tiskarna sv. Cirila, od dec. 1919 naprej (po tiskarski stavki) Mariborska tiskarna.

15. NOVINE: od 16. avg. do 12. okt. 1919. 4° »Političen list za Prekmurske Slovence. Prihaja vsako nedelo.« Izhajati je začel 3. dec. 1913, ustanovljen od Jožefa Klekla, ki ga izdaja še sedaj. V Mariboru je izšlo (v Tiskarni sv. Cirila) le 9 številka na jesen 1919, ko se je list radi boljševiskega vpada v Prekmurje moral začasno preseliti; izdajatelj sam navaja (v zasebnem pismu) kot razlog tudi, »ar smo šteli celomi sveti pokazati, da smo se odtrgali od bivše vladavine in združili z brati.«

16. GLEDALIŠKI LIST (od sezone 1922/23 naprej: MARI-BORSKI GLEDALIŠKI LIST): okt. 1919, od okt. 1922 do jun. 1924, v sezoni 1924/25 1 številka. Letnik 1919 v 4°, pozneje v 8°. List se je osnoval, ko se je pod vodstvom Hinka Nučiča v oktobru 1919 otvorilo slovensko mestno gledališče v Mariboru. Urejala sta ga dr. Ivan Lah in dr. Leopold Lenard, tiskala Tiskarna sv. Cirila. V drugi sezoni ga je nadomestilo Zrnje (gl. št. 26), v tretji Drama (gl. št. 33), v sezoni 1922/23 pa se je list kot Mariborski gledališki list zopet obnovil. Urednik mu je bil dr. Pavel Strmšek, pozneje Božidar Borko, tiskala ga je Mariborska tiskarna. Letnik 1919 obsega 3 številke, letnik 1922/23 33 številka, letnik 1923/24 10 številka, v sezoni 1924/25 je izšla menda samo številka k uprizoritvi opere Mignon. V poznejših sezonah se je Mariborski gled. list omejil na gledališke programe in inserate.

17. MARIBORSKI VESTNIK: od 22. do 24. okt. 1919. 2°. List — litografiran — naj bi bil izhajal za časa tiskarske stavke v pondeljek, sredo in petek, a je doživel menda le dve številki, ker so izdajanje »tehnične ovire onemogočile« (Mariborski delavec, 10. dec. 1919). Uredil jih je Ivan Podržaj, izdal konzorcij mariborskih časopisov, litografirala Rabitscheva tiskarna (takrat že last delniške družbe Mariborska tiskarna). — Vzporedno z Mariborskim vestnikom je Mariborska tiskarna začela izdajati v isti litografiji kot nadomestilo za Marburger Zeitung podoben list tudi v nemščini:

18. MARBURGER NEUESTE NACHRICHTEN: okt. 1919. 2°. Uredil je list Eduard v. Olbor. Štud. knjižnica ima samo eno številko.

19. NAPREJ: od 14. nov. do 10. dec. 1919: 2° Dnevnik, »glasilo jugoslov. socialno-demokratske stranke,« ki mu je 1. številka izšla 15. julija 1917 v Ljubljani. V Mariboru je izhajal list le za časa tiskarske stavke. Kot izdajatelj je v tem času podpisan Josip Petejan, za njim Ivan Mlinar, kot odgovorni urednik Rudolf Golouh. Tiskala ga je tiskarna Mostböck (poznejša Ljudska tiskarna), takrat še »malo podjetje«, radi česar je izhajal list večinoma samo na dveh straneh (Naprej 1919, št. 255). IV 203

20. VOLKSSTIMME: od 6. dec. 1919 do danes. 2°. »Organ der sozialdemokratischen Partei Sloweniens« (od 21. dec. 1919: »... der jugosl. sozialdemokratischen Partei Sloweniens«, od 1. jan. 1922: »... der Sozialdemokratischen Partei Jugoslawiens«, od 1. jan. 1925 do 24. jan. 1929: »Zentralorgan der Sozialistischen Partei Jugoslawiens«), nato brez podnaslova, ker je istega dne socialistična stranka bila razpuščena. Glasilo je bilo ustanovljeno za nemški govoreče sodruge in delavce v Sloveniji, oziroma v Jugoslaviji. V narodnostnem oziru zahteva uvodnik 1. številke možnost svobodnega razvoja za vsako narodnost. »Kakor smo se mi v stari Avstriji in naši sodrugi v Nemčiji borili proti nasilni germanizaciji, tako homo, če bi komu utegnilo priti na misel, nasilno raznarodovati v državi SHS, vodili proti temu najostrejšo borbo, pa naj gre za Nemce, Madžare, Rumune ali katerikoli jezik.« Urejevali so list Johann Maieritsch, Viktor Eržen, Rudolf Golouh, Josef Staudinger, od 23. febr. 1922 ga urejuje zopet Viktor Eržen. Tiskal ga je spočetka J. Mostböck, od 29. jan. 1920 Ljudska tiskarna, do 15. sept. 1921 v frakturi, odtakrat v latinici. III 105

21. SVOBODA: od jan. do marca 1920. 8° »Družinski list,« glasilo delavske izobraževalne zveze »Svoboda« za Slovenijo; mesečnik. Urejeval ga je Fran Albrecht. Prvi letnik (1919) je izhajal v Ljubljani, drugega, od katerega pa so izšle le tri številke, je tiskala Ljudska tiskarna. 82

22. NOVA PRAVDA: od 3. aprila do 5. maja 1920. 2°. »Glasilo Narodno-Socialistične stranke,« ki mu je program bila »nova pravda«, to je borba »za popolno narodno svobodo in zjedinenje v lastni državi, v njej pa za socialno pravičnost« (uvodnik). Izhajal je list vsako sredo in soboto. V Mariboru je izšlo le prvih 9 števil, ki sta jih uredila Franjo Pirc in Brunon Rotter; tiskala jih je Tiskarna sv. Cirila. Z 10. številko se je preselil list »vsled tehničnih težkoč« v Ljubljano, kjer je kot tednik izhajal do 1927. IV 11

23. ENAKOST: od 14. jul. 1920 do 25. jun. 1921 ter od 4. avg. 1922 do 10. avg. 1923. 2°. »Političen list za delovno ljudstvo« s programom Soc.-demokratske stranke, ustanovljen poleg Napreja, ker se »položaj in potrebe proletarijata na severu dokaj raz- IV 130

likujejo od onih drugih delov Slovenije« (uvodnik 1. števil.). Izhajal je prvo leto vsako sredo in soboto, 1921 vsako soboto. Od 7. jul. do konca 1921 se je tiskal list v Ljubljani, nato začasno prenehal, 4. avg. 1922 pa kot »glasilo Socialistične stranke Jugoslavije« bil zopet obnovljen v Mariboru in izhajal vsak petek. Od 20. apr. 1923 naprej je nosil obenem naslov Rdeči prapor, ker je celjska konferenca socialističnih organizacij v Sloveniji 8. aprila 1923 sklenila, naj se glasili ljubljanske in mariborske oblastne organizacije združita (uvodnik 20. apr. 1923). Uredniki mariborskih letnikov so bili Jože Planinc, Andrej Močnik, Karol Čeh, Ivan Družovič in Josip Ošlak, tiskala jih je Ljudska tiskarna.

IV 191
24. MURSKA STRAŽA: od 5. avg. do 18. nov. 1920. 2° »Glasilo obmejnih Slovencev,« ustanovljeno 19. apr. 1919 z namenom, da zastopa »Koristi naših obmurskih Slovencev, Murskega polja, vzhodnih Slovenskih goric, našega Prekmurja...« »V strankarski boj se ne bomo mešali, ker pri nas ob meji je vsako strankarstvo naša smrt.« (Uvodnik 1. št.) Izhajal je list do izpraznitve Radgone 26. jul. 1920 vsako soboto v Radgoni, nato začasno vsak četrtek v Mariboru v Tiskarni sv. Cirila, dokler se ni s 16. nov. 1920 preselil v tiskarno »Panonijo« v Gornji Radgoni. Dokler je izhajal v Mariboru, ga je urejal Božidar Borko.

III 102
25. TABOR: od 27. avg. 1920 do 1. maja 1927. 2°. Dnevnik, naslednik Mariborskega delavca, »politično glasilo naprednih Slovencev v Mariboru in mariborski pokrajini« (1. maja 1927). Izdajala ga je mariborska Tiskovna zadruga, od 1. apr. 1921 naprej konzorcij Tabor, urejevali so ga Fran Voglar, Radivoj Rehar, Rudolf Ozim, Vekoslav Spindler, Božidar Borko in Vekoslav Cizelj, tiskala Mariborska tiskarna. O naslovu je v podlistku 28. avg. 1920 pisal dr. Ivan Lah: »Po naslovu je bil list (namreč Mariborski delavec) namenjen le enemu delu prebivalstva — potrebovali pa smo list, ki bi odgovarjal potrebam vsega slovenskega in jugoslovanskega prebivalstva v Mariboru. Zato je bil naslov nekoliko nesrečno izbran, dasi smo v Mariboru pravzaprav vsi delavci, ki delamo na našem narodnem in gospodarskem polju. Zato se je kmalu pokazalo, da bo treba naslov lista izpremeniti. Premišljalo se je mnogo o tem, a zadeva se je zavlekla in tako je »Mariborski delavec« izpolnil svojo nalogo, da je pripravil pot novemu mariborskemu dnevniku... List je dobil ime »Tabor«. Kakor so v starih časih tabori na meji oznanjali, da se bliža sovražnik, tako naj »Tabor« opozarja vso slovensko in jugoslovansko javnost na opasnost, ki nam preti s severa... Po petdesetih letih je prišla ista tiskarna,

kjer se je tiskal prvi »Slov. Narod«, v naše roke in se imenuje sedaj »Mariborska tiskarna«. V nji izhaja »Tabor«. Naj bo to vedno svetel spomin onim našim bojevnikom za slovenski Maribor in slovenski Štajer . . . Ne smemo pozabiti na to »taborsko« dobo, ki je prva oznanjevala med nami tudi jugoslovensko misel.«

26. ZRNJE: od 9. okt. 1920 do 23. jun. 1921 ter od 1. okt. do 13. nov. 1928. 8°. Izdajala ga je s podnaslovom »mariborski kulturni vestnik« uprava gledališča kot nadomestilo za Gledališki list, obenem pa naj bi bil list poročal tudi o drugih kulturnih pojavih in prinašal literarne prispevke ter se tako razvil v »kulturno glasilo ob severni naši meji« (listnica uredništva v 1. št.). Radi slučajnosti in malopomembnosti prispevkov, deloma tudi radi neznatne zunanosti namen uredništva ni uspel. Prvi letnik so uredili dr. Pavel Strmšek, Josip Kostanjevec in Anton Ivanović-Mecger, tiskala ga je Tiskarna sv. Cirila, drugemu, ki je doživel le tri številke, je bil urednik Danilo Gorinšek, tiskala ga je Mariborska tiskarna.

27. KMETSKA MOČ: 10. nov. 1920 in od 7. febr. do 14. marca 1923. 2°. List je izdajala kot volilno glasilo Samostojna kmetijska stranka za Mariborsko oblast. Številko (edino) iz l. 1920. je uredil Konrad Žnuderl, letnik 1923 Josip Drogenik, tiskala je vse Mariborska tiskarna.

28. SPLOŠNI PROMETNI VESTNIK: od 20. nov. 1920 do 9. sept. 1922. 2°. »Prvo jugoslovansko strokovno glasilo za gospodarstvo, trgovino in obrt«, ki je izhajalo vsako drugo soboto, gojilo reklamo in obstajalo po večini iz oglasov. Izdajala ga je spočetka realitetna pisarna »Havlik« (kakor predvojno Alpenländische Verkehrszeitung), nekaj časa anončna pisarna »Vedež«, zadnje leto prometna pisarna Karl Troha. Urejeval ga je Josip Simčič, tiskala Mariborska tiskarna.

29. SOKOLSKI VESTNIK ŽUPE V MARIBORU: od 15. jan. 1921 do 15. dec. 1922 ter od 1. marca 1925 do 1. jun. 1927. 8°. Izdajala ga je v nedoločenih rokih Sokolska župa v Mariboru, uredniki so mu bili dr. Ljudevit Pivko, Ljudevit Kranjc, dr. Maks Kovačič. Letnika 1921 in 1922 je natisnil Viktor Suligoj v Zlataru, 3. letnik (1925—1926) Mariborska tiskarna, 4. letnik (1926—1927) Hinko Sax. Zadnji letnik je prinašal Prosvetno prilogo (gl. št. 61).

30. KONZUMENT: od 31. marca 1921 do 15. maja 1932. 4° Izhajal je mesečno, najprej kot »glasilo Konzumnega društva za Slovenijo«, od 15. aprila 1924, ko je založbo prevzela Zadrúžna založba v Ljubljani, kot »list za kon-

sumne (pozneje: konzumne) zadruge v Sloveniji«, s 6. letnikom (15. jul. 1926) je postal »glasilo Zveze gospodarskih zadrug v Jugoslaviji v Ljubljani«. Tiskala ga je Ljudska tiskarna, uredništvo pa je bilo v Ljubljani; kot odgovorni uredniki so podpisani Filip Uratnik, Štefan Dražil, Anton Kristan, Josip Ošlak.

TV 129
31. JUGOSLOVENSKI INFORMATOR: oktober 1921. 2°. Izšel je (v Ljudski tiskarni) samo prospekt, v katerem »osnivač lista i glavni urednik« M. E. Godovsky napoveduje informativen dnevnik, ki naj bi obsegal tri izdaje: »Jedno jugoslovensko, pisano latinicom, a u sva tri dijalekta, kojima govori naš narod. Drugo francesko, namenjeno romanskom delu Evrope. Treće njemačko, namenjeno germanskom delu Evrope«. Kakor je razvidno iz članka »Cuprum Fulminans« v Taboru 8. okt. 1921, se je avtor fantastičnega in popolnoma neresnega načrta v resnici imenoval Miroslav Evgenič Feller. Bil je študent medicine, se poskušal kot hrvatski literat v pravcu zenitizma, a najbrž ni bil docela normalen; v Maribor ga je pot dovela samo mimogrede.

I 436
32. ODVETNIŠKA PISARNA: od nov. 1921 do jun. 1930. 4°. List, označen v podnaslovu kot »glasilo odvetniškega in notarskega uradništva v Sloveniji«, je bil nadaljevanje Pisarne, ki je maja 1899 začela izhajati v Celju, se 1. apr. 1903 kot Slovenska pisarna obnovila v Ljubljani, pozneje pa preselila v Gorico. Letnike VIII do XVII, ki so kot Odvetniška pisarna izšli v Mariboru, sta uredila Franjo Moškon in Dragotin Gilčvert, tiskala jih je prva leta Mariborska tiskarna, od maja 1927 naprej Ljudska tiskarna. List je označen kot mesečnik, vendar ni izhajal redno.

149
33. DRAMA: od 30. nov. 1921 do 1. febr. 1922. 8°. Izdajala jo je kot 14dnevno »gledališko revijo« uprava gledališča, urejal Silvester Škerl, tiskala Mariborska tiskarna. Odlikovala se je po lepi opremi in smotrno izbrani vsebini, izšlo pa je le 5 številčk.

200
34. PLANINSKI ŠALJIVEC: 1. febr. 1922. 8°. Izdala ga je kot »humoristično-zabavno-reklamni list za staro in mlado« Mariborska podružnica SPD o priliki III. planinskega plesa v Mariboru. Tiskala ga je Tiskarna sv. Cirila, kot »neodgovorni urednik« je podpisan Planinski Kozel.

35. PREKMURSKI GLASNIK: od 23. aprila do 6. maja 1922. 2°. Izhajal je kot »neodvisen političen tednik« vsako nedeljo v Murski Soboti od 1920 do 2. jul. 1922. V Mariboru so bile tiskane (v Mariborski tiskarni) samo številke 16—18 letnika 1922. Kot vzrok, zakaj se je list preselil iz Murske Sobotice, se v 16. številki navaja, da »črkostavec izdavlje sotrudnike lista in s tem onemogoča, da bi mogli braniti ljudske koristi... Zategavolo smo mogli se odločiti, ka se naše novine tiskajo v Maribori. Nekaj cajta mo jih tu tiskali, dokeč ne dó se obrnile prilike tako, ka že palik lejko pridemo nazaj v Sobototo. To de se kmalu zgodilo, ar smo že vse stopaje napravili, šteri so v redne prilike potrebni.« Vendar se list ni več vrnil v Mursko Sobototo, ampak se

preselil z 19. številko v tiskarno »Panonijo« v Gornji Radgoni. Urednik mariborskih številok je bil Milan Wagner.

36. NARODNI LIST: od 19. maja do 8. dec. 1922. 2°. Izhajal je vsak petek kot »glasilo narodne demokracije za mariborsko oblast«. Z njim je Demokratska stranka skušala obnoviti predvojni celjski Narodni list (1906—1914), obenem je bil dedič Ptujkega lista (1919—1922); glavni smoter mu je bila »združitev narodnjakov, ki 'so se razcepili v premnoge stranke« (uvodnik v 1. št.). Urejal ga je Vekoslav Spindler, tiskala Mariborska tiskarna. Ko je s 30. številko prenehal, je kot nadomestilo zanj do 24. apr. 1924 veljala vsakokratna četrtkova številka Tabora, v podnaslovu označena kot Narodni list. *Samouprava*

37. ŠAH: od julija 1922 do decembra 1923. 8°. List, pisan v slovenščini, srbohrvaščini in nemščini, je izdajal Mariborski šahovski klub. Urejala sta ga Emil Kramer in (probleme) Izidor Gross (v Karlovcu), tiskala ga je Mariborska tiskarna. Izhajal naj bi bil mesečno, a izšlo je le 6 dvojnih številok, ki tvorijo 1 letnik. *167*

38. NAŠA VAS: od 1. marca do 15. marca 1923. 2°. Volilno glasilo, ki ga je izdajal Kmetijski svet Narodne Radikalne Stranke »našemu ljudstvu v pouk in zabavo« pred skupščinskimi volitvami 1923. Izšle so le 3 številke; uredil jih je Janko Trošt, tiskala Ljudska tiskarna. *132*

39. SOCIALIST: od 16. avg. do 27. dec. 1923. 2°. »Glasilo Socialistične stranke Jugoslavije,« ustanovljeno s sklepom kongresa socialistično organiziranega proletarijata 12. avgusta 1923 v Celju kot nadaljevanje Enakosti, kot obvezno strankino glasilo, ki naj bo »zunanji znak zedinjenja« (uvodnik 1. št.). Izhajal je vsak četrtek, kot odgovorni urednik je v 1. številki podpisal Josip Ošlak, v poznejših Jože Golmajer. Tiskala ga je do konca 1923 Ljudska tiskarna, nato se je preselil v Ljubljano, kjer je bilo uredništvo že spočetka.

40. GRAĐANSKA ŠKOLA (MEŠČANSKA ŠOLA): 1924—1934. 8°. »Časopis Saveza udruženih nastavnika i nastavnica građanskih škola u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslaviji).« Izhaja desetkrat na leto in prinaša prispevke v srbsčini, hrvaščini in slovenščini. Tiskala je prva dva letnika ter 7. do 10. letnik Mariborska tiskarna, 3. do 5. letnik Ljudska tiskarna. Jeseni 1934 (z 11. letnikom) se je list preselil v Beograd. Mariborskim letnikom je bil odgovorni urednik in obenem urednik za slovenske prispevke Drago Humek, prispevke v cirilici je urejeval Mita Đorđević v Novem Sadu, hrvatske prispevke Vjekoslav Dominković, pozneje Joso Rukavina v Zagrebu. *142*

41. NAŠ DOM: od 1924 do danes. 8°, letnik 1932 2°. Mesečnik. Prvih 13 letnikov je izšlo v Mariboru že pred vojno (1901—1913). Po vojni se je list obnovil najprej v Celju (1922—1923), z letnikom 1924 pa se je kot »list za ljudsko prosveto« preselil nazaj v Maribor; letniki 1929—1931 so označeni kot »list za kmečko mladino«. Letnika 1932 in 1933 sta izhajala kot brezplačna priloga Slov. gospodarja, z l. 1934. se je list zopet osamosvojil. Uredniki so mu bili Marko Krajnc, Jože Stabej, dr. Fran Sušnik, dr. Fran Vatovec, dr. Josip Meško, tiska ga Tiskarna sv. Cirila.

42. VESTNIK SKUPŠČINE DUHOVNIKOV III. REDA SV. FRANČIŠKA V LAVANTINSKI ŠKOFIJI (od 6. letnika naprej: DUHOVNI VESTNIK): 1924—1932. 8°. »Časopis za duhovniško stanovsko posvečenje, kulturo in apostolat« (ovitek zadnjega letnika), ki je izhajal spočetka v nedoločenih rokih, od 6. letnika naprej po šestkrat na leto. Uredil je prvih osem letnikov dr. Jožef Mirt, zadnjega dr. Jakob Aleksič, tiskala je vse Tiskarna sv. Cirila. 1933 je list prenehal in se združil z Vzajemnostjo (gl. št. 98).

43. DRUŠTVENE VESTI: spomladi 1924. 8°. Izdajalo jih je I. zajčjerejsko društvo v Mariboru, urejal Karl Steinbrenner, litografiral Leo Slanič. — V isti litografiji in pod istim uredništvom je izhajala nemška izdaja kot

44. VEREINSNACHRICHTEN: spomladi 1924, 8°.

45. OBRJNIŠKI LIST: od 20. maja do 25. jun. 1924. 4°. Bil je ustanovljen kot polmesečnik »za obrtno-gospodarski napredek« ter se boril v prvi vrsti zoper nasprotnike obrtno-industrijskih razstav v Mariboru. Doživel je le tri številke, ki jih je uredil Franjo Pirc, tiskala Ljudska tiskarna.

46. NARODNI GOSPODAR: od 3. jul. 1924 do 8. febr. 1925. 2°. »Organ Narodne radikalne stranke za mariborsko oblast«, ki je izhajal vsak četrtek. Urejala sta ga Janko Trošt in Ivan Pučel, tiskala Ljudska tiskarna.

47. DELAVEC: od 10. nov. 1924 do danes. 2°. List je od novembra 1914 izhajal v Ljubljani, v novembru 1924 pa se preselil v Maribor, kjer ga tiska Ljudska tiskarna. Izhaja dvakrat na mesec, uredniki so mu doslej bili Alojzij Čeh, Joža Golmajer, Ciril Štukelj, Josip Ošlak. V podnaslovu je bil označen prvo leto kot »glasilo Glavnega radniškega saveza Jugoslavije«, od 25. okt. 1925 kot »glasilo združene delavske strokovne zveze Jugoslavije«, od 25. dec. 1929 kot »strokovni časopis«.

48. SEVERNA STRAŽA: od 11. dec. 1924 do 5. febr. 1925. 4°. Volilno glasilo, ki ga je s podnaslovom »gospodarski in politični

list za mariborsko oblast« izdajala Samostojna kmetijska stranka, urejevala J. Drogenik in dr. Bogumil Vošnjak, tiskala Mariborska tiskarna.

49. NAŠ SOKOLSKI DOM (od 3. letnika: IZVESTJE SOKOL-SKEGA DRUŠTVA V MARIBORU): od 15. jan. 1925 do 10. jan. 1929. 8°. Izhajal je po enkrat na leto; prvi dve leti kot vestnik odseka za zgradbo sokolskega doma, obenem kot društveno izve-stje, od 1927 naprej samo kot izvestje, radi česar se je prvotni na-slov opustil. Uredil je vse dr. Maks Kovačič, tiskali so 1., 3. in 4. letnik Mariborska tiskarna, 2. letnik Ljudska tiskarna, 5. letnik Hinko Sax. 1099

50. KONJEREJEC: od 15. jan. 1925 do 30. dec. 1930. 4°. Bil je »glasilo Konjerejskega društva za mariborsko oblast« in iz-hajal šestkrat na leto. Odgovorni uredniki so mu bili Rudolf Ozim, Vekoslav Cizelj, Stanko Detela, tiskala ga je Mariborska tiskarna. 1931 je prenehal in se združil s Kmetovalcem. II 441

51. MARIBORSKI KLOPOTEC: 1926—1928. 4°. Izšla je vsa-ko leto samo ena številka, izdana od Jugoslovenske Maticice o pri-likli njenega plesa. Prva številka (urednik Lojze Strašnik) je imela značaj ilustriranega humorističnega lista, enako zadnja številka pod uredništvom Stanka Detele. Drugi številki je urednik dr. Makso Šnuderl dal deloma revijalen značaj. Tiskala je vse Mariborska tiskarna. II 27

52. KURENT: 1926—1930 ter 1933—1934. 4°. »Strokovni list za pustne norec«, ki ga vsako leto na pustni torek izda Salonski orkester v Slovenj-gradu. Prve tri letnike, oziroma številke (1923—1925) sta tiskala menda Rodé & Martinčič v Celju, letnika 1931 in 1932 tiskarna »Jadran« v Slovenj-gradu. V Mariboru (v Mariborski tiskarni) tiskanim številkam so bili od-govorni uredniki Lojze Strašnik, Karel Gabron, Ferdo Šentjurec. II 427

53. CENIK ŠT. (1—12): od pomladi 1926 do danes. 4°. Iz-daja ga kot mesečno obvestilo članstvu Nabavljalna zadruga dr-žavnih uslužbencev v Mariboru. Tiskala ga je spočetka Ljudska tiskarna, sedaj ga tiska Mariborska tiskarna. II 2100

54. ŽELEZNIČARSKI VESTNIK: od 1. apr. 1926 do 1. jul. 1927. 4°. Izhajal je kot »strokovno glasilo Prometne zveze« dva-krat mesečno. Urejeval ga je Friderik Krebs, tiskala Tiskarna sv. Cirila. II 442

55. VESTNIK ORLOVSKE EKSPozITURE MARIBOR: v juniju 1926. 8°. Izšla je menda samo ena številka, tiskana kot ro-pokp v Tiskarni sv. Cirila. Urednik ni naveden.

56. DELAVSKA POLITIKA: od 3. jul. 1926 do danes. 2°. Ustanovljena je bila 1. jan. 1926 v Ljubljani kot političen dnevnik, vendar že od 19. maja 1926 izhaja samo vsako sredo in soboto. 3. jul. 1926 se je preselila v Maribor, kjer jo tiska Ljudska tiskarna. Do 23. jan. 1929 je bila označena kot »glasilo Socialistične stranke Jugoslavije«, od takrat je — radi razpusta stranke — brez podnaslova. Uredniki so ji bili Rudolf Golouh (v Ljubljani), od 25. sept. 1926 Josip Ošlak, od 1. jan. 1927 Viktor Eržen.

57. UJEDINJENI ŽELEZNIČAR: od 1. avg. 1926 do 15. febr. 1932 ter od 15. marca 1934 do danes. 2°. Izhaja dvakrat na mesec kot »neodvisno glasilo železničarjev, upokojencev in transportnega osebja«. Uredništvo mu je v Ljubljani, kjer se je nekaj časa tudi tiskal (16 števil pred 1. avg. 1926 in od marca 1932 do marca 1934). V Mariboru v Ljudski tiskarni tiskanim letnikom so odgov. uredniki bili Franc Mikec, Ivan Vuk, Adolf Jelen. — Vzporedno je izhajal odgovarjajoč list v hrvaščini kot

58. UJEDINJENI ŽELJEZNIČAR: od 15. avg. 1926 do 15. febr. 1932. 2°, od 1930 naprej 4°. Uredniki in tiskarna so mu bili isti kakor slovenski izdaji. Odkar je prenehal, prinaša hrvatske prispevke slovenska izdaja.

59. DELO: od 1. sept. 1926 do 20. jan. 1927. 2°. Glasilo delavcev in kmetov, ki je izhajalo dvakrat na mesec. Urednik mu je bil Rafael Leskovar v Ljubljani, tiskala ga je Ljudska tiskarna.

60. ŽENSKI LIST: (tiskan od 1. sept. 1926), sicer od 1. julija 1927 do danes. 4°. Mesečnik. List je bil kot »glasilo Zveze delavskih žen in deklet« ustanovljen 1. okt. 1924 v Ljubljani, kjer se je prvi dve leti tudi tiskal. Od 1. sept. 1926 se tiska v Ljudski tiskarni, uredništvo je do junija 1927 še ostalo v Ljubljani (Marija Rakovec), s 1. julijem 1927 pa ga je prevzela Rezika Krištofova v Mariboru. Od maja do decembra 1933 je bil list označen tudi kot »glasilo Strokovne organizacije hišnih poslov Jugoslavije«, od jan. 1934 nosi podnaslov »neodvisen časopis«.

61. PROSVETNA PRILOGA SOKOLSKEMU VESTNIKU MSŽ: od 15. okt. 1926 do 1. jun. 1927. 8°. Izhajala je kot priloga mariborskega Sokolskega vestnika (gl. št. 29), z istim uredništvom in v isti tiskarni (ki pa v listu nista navedena).

62. DOMAČIJA: 25. dec. 1926, od 1. nov. 1927 do maja 1929, jan. 1930. 2°. List je izhajal mesečno, vendar z večkratnimi presledki, kot »glasilo za agrarno reformo, stanovanjsko vprašanje in posredovanje posesti«, s programom: »Vsak svoj kos zemlje in svoj dom!« Tiskali so ga 1926 (samo 1 številka!) tiskarna »Panonija« v Murski Soboti, od 1. nov. 1927 do 1. febr. 1928 J. Blasnika nasledniki v Ljubljani, nadaljnje številke Hinko Sax v Mariboru. Iz-

dajal in urejeval ga je ves čas Franjo Pirc, tudi ljubljanske številke, dasi je na njih kot izdajatelj in urednik naveden Rihard F. Soklič.

63. KRALJESTVO BOŽJE: 1927—1930. 8°. Izhajalo je prvi dve leti po šestkrat, naslednji dve po desetkrat na leto kot »glasilo Apostolstva in Bratovščine svetega Cirila in Metoda«. Od 1931 izhaja v Ljubljani kot mesečnik. Uredniki mariborskim letnikom so bili Martin Avšič, dr. Jožef Mirt, Anton Karo, tiskala jih je Tiskarna sv. Cirila. 140

64. MARIBORSKI VEČERNIK »JUTRA«: od 2. maja 1927 do danes. 2°. Dnevnik, ki ga radi »čim tesnejše organizacije sorodnega časopisja, ker lahko ustrezajo zahtevam modernega novinarstva le listi z dobro organizirano poročevalsko in upravno službo« (Tabor 1. maja 1927), izdaja konzorcij Jutra namesto prejšnjega Tabora (kar je v oklepaju izraženo pri štetju letnikov). List ima značaj mariborske večerne izdaje Jutra s pretežno lokalnimi poročili. Uredniki so mu bili Stanko Virant, Fran Brozovič, Stano Kosovel, Vekoslav Spindler, Josip Fr. Knaflič, Radivoj Rehar. Tiska ga Mariborska tiskarna. 11 103

65. REVIJA PRIRODNE LJEPOTE — REVUE DER NATURSCHÖNHEITEN: maj in julij 1927. 4°. List »za propagando prirodni ljepota, lječilišta, izletništa te za podupiranje prometa stranaca u Kraljevini S. H. S.«, ki je začel izhajati (z nekoliko drugačnim naslovom) aprila 1926 v Zagrebu, kjer je izhajal (zopet z izpremenjenim naslovom) tudi 1930 in 1933. V Mariboru sta izšli le številki za maj in julij 1927, in sicer v Ljudski tiskarni. Uredil jih je Zorko Danimir Ugarković.

66. NAŠE GORICE: od maja 1927 do decembra 1930. 8°. »Mesečnik za pospeševanje kmetijstva«, ki ga je izdajalo Vinarsko društvo v Mariboru, obenem »vestnik vinarske in sadjarske šole v Mariboru«. Urejevali so ga Andrej Žmave, Anton Puklavec, Josip Zabavnik, tiskala je prva dva letnika Ljudska tiskarna, 3. letnik Tiskarna sv. Cirila, zadnji letnik Podravska tiskarna. S 4. letnikom je list prenehal, ker se je združil s Kmetovalcem v Ljubljani. 262

67. OGENJ SLOVENSКИH GOZDOVNIKOV: 1927. 8°. List se je v Mariboru samo tiskal (Ljudska tiskarna), izdajalo ga je vrhovno vodstvo Združenja slovenskih tabornikov v Ljubljani, urejeval Črtomir Zorec. Napovedanih je bilo za 1927 šest števil, izšle pa so samo tri. 215

68. MARIBORČAN: od 6. do 13. dec. 1927. 2°. »List za občinsko politiko«, ki ga je izdajala SLS o priliki občinskih volitev v Mariboru. Izšle so tri številke, ki jih je uredil Januš Golec, natisnila Tiskarna sv. Cirila. 11 371

69. PTUJČAN: krog Novega leta 1928. 4°. »Vollino glasilo narodno- 11 364

gospodarske stranke za občinske volitve v Ptuju.« Izšla je le ena številka, ki jo je uredil dr. Fran Šalamun, natisnila Mariborska tiskarna.

64
70. PROSVETNI GLASNIK: od jan. do okt. 1928. 8°. »Glasilo Zveze kulturnih društev Ljubljana in Maribor«, ustanovljeno kot mesečnik 1. okt. 1926 v Ljubljani. Z 2. letnikom se je list preselil v Maribor, kjer pa je še pred zaključkom letnika prenehal. Urejala sta ga dr. Pavel Strmšek in Anton Skala, tiskala Ljudska tiskarna.

II 365
71. DRŽAVNI UPOKOJENEC: od 20. jan. 1928 do 25. marca 1930. 4°. »Glasilo državnih upokojencev in upokojenk v Sloveniji«, izhajajoče enkrat na mesec. Prva dva letnika (1926—1927) sta izšla v Celju. Mariborske letnike je uredil Rado Kopic, tiskala Mariborska tiskarna.

II 31
72. MUHE: 11. febr. 1928. 4°. »List slučajnik v zabavo starim in mladim,« izdan o priliki sokolske maškerade v Slov. Bistrici. Uredil ga je Rajko Fajgl v Slov. Bistrici, natisnila Mariborska tiskarna.

III 135
73. POSREDOVALEC DELA: od 20. febr. do 20. apr. 1928. 2°. »Nepolitičen list za posredovanje dela in zaslužka«, ki ga je izdajala in tiskala tiskarna »Ažbe«, urejeval Vinko Kovačič. Izšlo je le 6 številk.

267
74. DRUŠTVENO OBVESTILO »LJUDSKE SAMOPOMOČI« V MARIBORU: od 1. apr. 1928 do danes. 8°. Izhaja mesečno, tiska ga Ljudska tiskarna. Urednik ni naveden.

75. PROBLEMI ŽIVOTA: 1928. 4°. Te hrvatski pisane »ilustrovane revije«, ki naj bi bila izhajala dvakrat na mesec, je izšla menda samo ena številka. Izdal in uredil jo je Fran Voršič, tiskala Mariborska tiskarna.

76. KONKORDO: od jul. 1928 do dec. 1929. 4°. Mesečno glasilo esperantistov, ki je od 1922 do junija 1928 izhajalo v Zagrebu. Mariborskim številkam je bil odgov. urednik Ludovik Prebil, tiskala jih je Ljudska tiskarna.

IV 127
77. MONTAGS-PRESSE MIT FREMDENBLATT (od 9. štev.: MIT SPORT VOM SONNTAG): od 6. avg. do 12. nov. 1928. 2°. »Unparteiische illustrierte Montagsfrühzeitung«, ki jo je urejal Richard Watzlawek-Sanneck, tiskala pa tiskarna »Ažbe«, izvzemši zadnjo (14.) številko, ki je izšla v tiskarni Rodé & Martinčič v Celju. Kot vzrok, da je list prenehal, se v zadnji številki navajajo težkoče in delna demontacija tiskarne »Ažbe«. Watzlawek-Sanneck je naslednje leto poskusil z Neue Montags-Presse v Ljubljani, ki pa je že s 6. številko prenehala.

78. NEDELJA: od 2. dec. 1928 do danes. 8°. »Tednik za versko življenje«, ki ga izdajajo mariborske župnije. Priobčuje tudi spise pripovednega in zabavnega značaja. Uredniki so mu doslej bili Pavel Živortnik, Jurij Lebič, Franc Hrastelj, Franc Kolenc, tiska ga Tiskarna sv. Cirila.

79. SVOBODA: 1929 do danes. 8°. Ustanovljena je bila kot »mesečnik del. kulturne in telovadne zveze »Svoboda« za Jugoslavijo«, a že z 2. številko (febr. 1929) je izdajo prevzel poseben konzorcij. Podnaslov se je listu večkrat menjal: 1930 se je imenoval »mesečnik za vse probleme«, 1931—1932 »delavski kulturni mesečnik«, 1933 »marksistični kulturni in izobraževalni mesečnik«. Njegov smoter je, da bi »čim najbolj dvigal socialistično mišljenje in budil umetniško in literarno čuvstvovanje med našim delavstvom« (1929, str. 17). Tiska ga Ljudska tiskarna, vendar se kot kraj izhajanja navaja Ljubljana. Kot urednik je podpisan Josip Ošlak.

80. MEDNARODNA POŠTA SREČE: od jan. 1929 do sept. 1931. 4°. Poročilo o srečkah, ki ga je izdajalo s slovenskim in srbsko-hrvatskim besedilom — letno »najmanj 12 izvodov« — Medjunarodno bankarsko društvo v Mariboru; urejala sta ga Ivo Kočevar in M. Hermann. 6 številk je izšlo že 1928 na Dunaju; izdal jih je dr. Ernst Bauer, tiskali Riharda Thimma dediči. Tudi skupna številka 6—7 (jan.—febr. 1929), prva, ki kot založnika navaja Medjunarodno bankarsko društvo, je bila natisnjena še pri Thimmu; poznejše je tiskala Ljudska tiskarna. Prvi trije letniki (1928—1930) štejejo številke zdržema (skupno 29), letnik 1931 začenja s štetjem na novo.

81. GOSPODARSKI LIST V POUK IN ZABAVO: od 1. marca 1929 do danes. 4°. Mesečnik, ki prinaša deloma ponatise iz Slov. gospodarja; svojevrstno posebnost predstavlja po svoji izredni naročnini: stane 100 Din letno, za inozemstvo 200 Din! Izdaja in ureja ga Franc Hrastelj, tiska Tiskarna sv. Cirila.

82. PRIVATNI NAMEŠČENEC: od 15. jun. 1929 do 15. dec. 1931 ter od 1. avg. 1933 do danes. 4°. Mesečnik, »organ Zveze privatnih nameščencev Jugoslavije za Slovenijo«. Začel je izhajati 20. maja 1927 v Ljubljani, a se s 4. številko 3. letnika (15. jun. 1929) preselil v Maribor, kjer ga tiska Ljudska tiskarna, odgov. urednik pa mu je Josip Petejan.

83. PROMETNI IZVJEŠTAJ O SREČKAMA — PROMETNO POROČILO O SREČKAH: od avg. 1929 do avg. 1931. 4°. Izdajalo

ga je s srbsko-hrvatskim in slovenskim besedilom — letno »najmanj 12 izvodov« — Prometno bankovno društvo v Mariboru; urejal ga je Ivo Kočevar, tiskala do junija 1930 Ljudska tiskarna, nato Podravska tiskarna.

III 24
84. NAŠE SLIKE: od jan. 1930 do dec. 1931. 4°. Izhajale so kot mesečna »priloga Slov. gospodarju« (gl. št. 3) in »prinašale novosti in zanimivosti v slikah iz naših domačih krajev in iz celega sveta« (Slov. gospodar 2. jan. 1930). Urejal jih je Franjo Kramberger, tiskala Tiskarna sv. Cirila.

349
85. PAVLIHA: od 1. jan. do 1. marca 1930. 16°. Humorističen mesečnik, ki ga je tiskala tiskarna »Jadran« v Slovenjgradcu. Uredil je 1. številko Josip Vandot, ostali dve Roman Bendé v Mariboru. S 3. številko je list prenehal, ker so »razne upravičene kritike dokazale, da so pri listu potrebne večje spremembe« (str. 88).

22
86. ARHIV ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE: od jeseni 1930 do danes. 8°. Izdaja ga kot prilogo Časopisa za zgodovino in narodopisje (gl. št. 5) Zgodovinsko društvo, ureja dr. Fran Kovačič, tiska Mariborska tiskarna. Do pomladi 1934 izišle pole tvorijo 1. knjigo Arhiva. Poleti 1934 je samostojno izšel Dodatek k tej knjigi, natisnjen v Tiskarni sv. Cirila.

87. VESTNIK ZADRUGE »JUGOMONTAFON«: december 1930. 8°. List je v eni sami številki izdala mariborska poslovalnica I. jugoslovanske centralne živinorejske sekijske zadruga za sivo-rjavo alpsko govedo v Ljubljani, uredil ga je Oton Parin v Novem Kloštru v Savinjski dolini, tiskala Mariborska tiskarna.

88. SLOVENEK (mariborska izdaja): od 11. jan. 1931 do 17. apr. 1933. 2°. Na posameznih listih v nedoločenih rokih izhajajoča poročila o sportnih in drugih zanimivih, zlasti senzacionalnih dogodkih. 1931 je izšlo 18 števil, 1932 tri, 1933 dve. Urejal jih je dr. Fran Vatovec, pozneje Jojo Golec, razmnoževala Tiskarna sv. Cirila.

IV 136
89. POHORSKA POLITIKA: 31. jan. 1931. 2°. »Nepodkupljiv list za pohorski narod«, ki ga je izdala Mariborska podružnica SPD o priliki planinskega plesa 1931. Tiskala ga je Mariborska tiskarna, o uredniku pa beremo: »Ako je cenzura brez pohorsko-režimskega čuta in kruta, naj se zapre odgovornega urednika Ludvika Zorzuta«.

90. GOSTILNIČARSKI VESTNIK: od 12. febr. do 23. dec.

1931. 2°. Mesečno izhajajoče »strokovno glasilo Zveze gostilničarskih zadrug v Ljubljani in Zveze gostilničarskih zadrug v Mariboru«, ustanovljeno kot skupni organ namesto prejšnjega Gostilničarja in Gostilničarskega lista. Urejal ga je Anton Peteln, tiskala Tiskarna sv. Cirila. Z 2. letnikom (1932) se je list preselil v Celje.

91. DRUŠTVENI VESTNIK (1933: VESTNIK): od 31. jan. 1932 do 31. maja 1933. 8°. Izdajala ga je do svoje likvidacije kot mesečno obvestilo svojemu članstvu Zadružna samopomoč, ozir. Zadrúžnost, reg. pom. blagajna v Mariboru. Tiskala ga je Tiskarna sv. Cirila, urednik ni naveden. 266

92. DIE WESPÈ: febr. 1932. 4°. »Satirisch-humoristische Monatschrift.« Izdal in uredil je edino številko Franz Kreinz, tiskala jo je Ljudska tiskarna. (Prijavljen je bil list z enakim naslovom drž. tožilstvu že l. 1928., vendar takrat ni izšel, dasi ga je napovedala tudi že zadnja številka Watzlawekove Montags-Presse (12. nov. 1928), češ, da bo prinašal prispevke »prvih avtorjev in umetnikov tu- in inozemstva«.)

93. TRIGLAVANSKI LISTI: od marca 1932 do danes. 8°. Izdaja jih Akad. starešinsko društvo Triglav v Mariboru štirikrat na leto, urejuje jih dr. Pavel Strmšek, tiska Mariborska tiskarna. 56

94. MLADA OBZORJA: 20. apr. 1932. 8°. »Glasilo S. J. S. U. družine Napredek«, edini tiskani dijaški list v Mariboru, ki pa je doživel le eno številko. Kot odgov. urednik je podpisan dr. Maks Kovačič, dejansko so list uredili maturantje real. gimnazije; tiskala ga je Ljudska tiskarna. 65

95. IZVESTJE MUZEJSKEGA DRUŠTVA V MARIBORU: 1932 in 1934. 8°. Izšla sta dva letnika, ki jih je uredil dr. Leopold Poljanec, natisnila Mariborska tiskarna. 23

96. GLASNIK SREČE: od 18. avg. 1932 do danes. 4°. Poročilo o srečkah, ki ga izdaja bančna poslovalnica Bezjak, urejuje Josip Bezjak, tiska Mariborska tiskarna. Skraja mesečnik, izhaja sedaj večinoma v daljših razdobjih.

97. RAZORI: od 1933 do danes. 8°. »List za odraslo mladino«, ki ga kot mesečnik izdaja Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol za Dravsko banovino v Ljubljani. Urejuje ga Tone Gaspari na Rakeku, odgovorni urednik in upravnik mu je Drago Humek v Mariboru. Tiska ga Mariborska tiskarna. 235

98. VZAJEMNOST: 1933 do danes. 8°. »Revija za duhovnike, s prilogo ‚Praedicate‘« (gl. št. 99). Izhaja vsak mesec, urejujejo jo

dr. Jakob Aleksič, Ivan Bogovič in dr. T. Klinar v Ljubljani, tiska Tiskarna sv. Cirila. Od 1913 do 1932 je list izhajal v Ljubljani, 1933 pa se je združil z mariborskim Duhovnim vestnikom (gl. št. 42) in se obenem preselil v Maribor.

99. PRAEDICATE: 1933 do danes. 8°. »Homiletična priloga Vzajemnosti« (gl. št. 98). Letnik 1933 je uredil (kakor prejšnje štiri ljubljanske) Kristijan Cuderman, letnik 1934 urejuje Franc Koretič v Ljubljani; tiska Tiskarna sv. Cirila.

139/32-39
100. BENGALSKI MISIJONAR: 1933 do danes. 8°. Mesečna »priloga Glasnika Srca Jezusovega« (gl. št. 4), tiskana v Tiskarni sv. Cirila, urejevana pa v Ljubljani.

110
101. ZA GOSPODARJE: 1933 do danes. 8°. Brezplačna priloga Slov. gospodarju (gl. št. 3), tiskana v isti tiskarni in pod istim uredništvom. 1933 je izhajala tedensko, 1934 trikrat na mesec.

102. NAŠ OBZOR: od marca do julija 1933. 8°. List, namenjen »za alpinista, sportnika in foto-amaterja«, je izhajal najprej kot priloga Domačemu prijatelju v Ljubljani, s 4. letnikom pa se osamosvojil, vendar že z 2. številko prenehal. Urejeval je ta letnik Pavel Debevec v Ljubljani, tiskala Ljudska tiskarna, priloge v bakrotisku Delniška tiskarna v Ljubljani.

III 139
103. BORBA: od 2. jun. 1933 do danes. 2°. Tednik narodno-socialističnega pravca, boreč se »za socialno pravično nacionalno človeško družbo« (1. števil.). Izdaja ga Narodno-strokovna zveza, urejeval ga je spočetka Rudolf Germ, od 11. maja 1934 Drago Bajt, tiska ga Mariborska tiskarna.

II 372
104. OBČINA: od 14. sept. do 23. nov. 1933. 2°. »List za občinsko gospodarstvo«, ustanovljen radi občinskih volitev jeseni 1933. Izhajal je vsak četrtek, izdajal in urejal ga je Januš Golec, tiskala Tiskarna sv. Cirila. Izšlo je 11 števil.

IV 137
105. NOVA DRŽAVA: 6. dec. 1933. 2°. »Glasilo delovnega ljudstva Jugoslavije«, ki pa je doživelo le eno številko. Izdal jo je Konrad Žnuderl, uredil Ivan Roglič, natisnil Hinko Sax.

IV 138
106. RAZGLED: od 16. dec. 1933 do 12. maja 1934. 2°. Izhajal je vsako soboto kot »nestrankarsko in nepristransko gospodarsko glasilo« (1. števil.) ter pisal predvsem o gospodarskih vprašanjih Maribora. Imel je namen, »v najkrajšem času iz tednika ustvariti dnevnik in sicer v takem obsegu, da bo predstavljal glasilo celokupnega gospodarstva Slovenije« (1. števil.), vendar je doživel le 20 števil. Urejeval ga je Josip Fr. Knaflič, tiskala Ljudska tiskarna.

107. RAFAEL: od febr. 1934 do danes. 4°. »Glasilo jugoslovanskih izseljencev v zapadni Evropi,« ki ga mesečno izdajajo slovenski izseljeniški

duhovniki v Holandiji (Heerlen). Od 2. številke 4. letnika (febr. 1934) naprej ga tiska Tiskarna sv. Cirila. Kot odgovorni urednik je podpisan Franc Hrastelj.

108. NAŠE VESELJE: od 28. febr. 1934 do danes. 8°. Mesečna »priloga Slov. gospodarju (gl. št. 3) za deco«, tiskana v isti tiskarni in pod istim uredništvom.

109. DEREMA: maja in junija 1934. 4°. »Jugoslovenski stručni list za modernu dekoracijo i reklamiu, za sve trgovce, dekorateri i prodavače«. Izdajal in urejal ga je Josip Seneković, tiskala Mariborska tiskarna. Izšli sta samo 2 številki.

II.

Med navedenimi 109 časopisi je 22 takih, ki so bili v Mariboru samo tiskani, sicer pa z njim nimajo ožjega stika. Gre tu poleg slučajnih tiskov prehodnega značaja (Novine, Naprej, Murska straža, Prekmurski glasnik, Revija prirodne ljepote) ter prav tako več ali manj slučajnih priložnostnih izdanj in enodnevnih poskusov (Glasilo Narodnega sveta, Jugoslovenski informator, Kurent, Ogenj slovenskih gozdovnikov, Ptujčan, Muhe, Naš obzor) predvsem za socialistično usmerjeno časopisje, tiskano v Ljudski tiskarni (Svoboda, Konzument, Socialist, Delavec, Ujedinjeni železničar, Ujedinjeni željezničar, Delo), ter za nekaj verskih listov, ki jih tiska Tiskarna sv. Cirila (Praedicate, Bengalski misijonar, Rafael, od 1925 tudi Glasnik presv. Srca Jezusovega). Če te časopise — označene v pregledu z drobnim tiskom — od celotnega števila odštejemo, nam jih ostane 87.

Med temi 87 časopisi, ki za naslednja izvajanja edini prihajajo v poštev, je nekaj takih, kjer jih po več spada skupaj, ker kljub izpremenjenemu naslovu in novemu štetju letnikov predstavljajo pravzaprav isto glasilo; so to skupine Mariborski delavec — Tabor — Mariborski večernik »Jutra«, Gledališki list — Zrnje — Drama ter Enakost — (v Ljubljani izhajajoči Socialist) — Delavska politika. Ker je za sledečo statistiko pravilneje, da štejemo te skupine kot enote, se takó celotno število od 87 zniža na 82. Tudi to pa je za Maribor v razdobju 16 let visoko število, ki sega brez dvoma preko dejanskih potreb in ga moramo smatrati v veliki meri samo za posledico trenutnih, slučajnih razmer ali nereelno-ambicioznih osebnih poskusov.

Nazorno nam kaže to naslednji pregled, kjer so razvrščeni v poštev prihajajoči časopisi z ozirom na to, k a k o d o l g o s o i z-

h a j a l i. Samo v eni številki je izšlo 9 časopisov, manj ko eno leto jih je izhajalo 20, eno do dve leti 16, dve do pet let 13, pet do deset let 11, več ko deset let 13. Vidimo, da 29 časopisov, torej več ko ena tretjina, ni doživelo niti enega celega letnika; če pa dodamo k temu še časopise, ki so prenehali bodisi v teku bodisi s koncem svojega 2. letnika, se to število zviša celo na 45, torej nad polovico. V naš namen je število sicer treba nekoliko zmanjšati, ker so vključeni v njem tudi novo ustanovljeni časopisi zadnjih dveh let in smemo vsaj za nekatere od njih predpostavljati daljše izhajanje; kljub tej

Številčni pregled mariborskega časopisja po prevratu:

Leto	Celotno štev. časopisov	Št. časopisov, ki so v Mariboru med let.	
		začeli izhajati	prenehali
1918 (od 1. nov.)	11	2	—
1919	17	6	8
1920	15	6	4
1921	14	3	1
1922	17	4	5
1923	14	2	4
1924	18	8	5
1925	16	3	2
1926	21	7	1
1927	25	5	6
1928	28	9	6
1929	27	5	2
1930	29	4	8
1931	24	3	5
1932	25	6	4
1933	28	7	4
1934	27	3	3

omejitvi pa lahko rečemo, da je približno polovica vseh časopisov, ustanovljenih v Mariboru po prevratu, bila poslana v svet brez zadostnih življenjskih pogojev. Resnično upravičenost in sposobnost za življenje so pokazali pravzaprav edino časopisi zadnje skupine, ki so izhajali, oziroma izhajajo nad deset let; značilno pa je, da jih je od te trinajstovice 7, torej nad polovico, bilo ustanovljenih že pred prevratom.

Kako konstantno in s kako naglico so se v poprevratnem mariborskem časopisju vršile izpremembe, kaže poleg stoječa razpredelnica. Celotno število časopisov je bilo najnižje l. 1918., ostalo nato do l. 1925. ves čas pod 20, od l. 1927. nadalje pa se giblje povprečno za 10 točk višje. Porast, ki se pojavi v letih 1926—1928, je deloma v zvezi s pomnožitvijo socialističnega časopisja, ki ga tiska Ljudska tiskarna, stalen prirastek pa predstavljajo tudi Nedelja, Društveno poročilo Ljudske samopomoči in Cenik Nabavljalne zadruga, torej deloma iz-

danja, ki med pravo časopisje komajda še spadajo.

Kar se tiče jezika, v katerem so časopisi izhajali, imamo

poleg 64 slovenskih 10 nemških, 2 srbsko-hrvatska, 1 esperantskega in 5 večjezičnih. Od nemških sta se do danes ohranila samo dva (Mariborer Zeitung, Volksstimme), vsi drugi so propadli — tako tri nemško-nacionalna glasila iz predprevratne dobe (Volkszeitung, Deutscher Montag, Oberkärntner Volkszeitung), kakor tudi razni poznejši poskusi: informativna lističa Marburger neueste Nachrichten in Montags-Presse, plebiscitna, slovensko usmerjena Draupost, nemška izdaja društvenih vesti I. zajčjerejskega društva Vereinsnachrichten ter humoristično-satirična Die Wespe. Nemščine se je poleg slovenščine (in latinščine) posluževal prvi čas po prevratu tudi še Cerkveni zaukaznik lav. škofije, enako pozneje Šah, ki je razen tega prinašal tudi srbsko-hrvatske prispevke. Slovensko in srbsko-hrvatsko so bili pisani Građanska škola ter bančni poročili Mednarodna pošta sreče in Prometni izveštaj o srečkama. Oba poskusa v srbohrvaščini (Problemi života, Derema) sta bila slučajna in ostala brezpomembna, več ali manj slučaj je bil pač tudi, da je med mariborsko časopisje mimogrede zašlo glasilo esperantistov (Konkordo). Vsi drugi časopisi so slovenski.

P o v s e b i n i tvorijo največjo skupino časopisi političnega in dnevno-informativnega značaja, ki jih je 27, torej približno tretjina. Več ali manj vse politične struje, ki so v dobi po prevratu v območju Maribora imele kako besedo, so zapustile sled tudi v tukajšnjem političnem časopisju, ki kaže radi tega v tej dobi mnogo večjo diferenciranost ko pred prevratom. Dočim se je prej bila borba v glavnem med dvema taboroma, med slovenstvom in nemštvom, izgubi z dosegom novega političnega položaja po prevratu ta borba svoj prejšnji pomen, zato pa nastanejo nove fronte kulturno- in socialno-nazornega značaja. Kronološki pregled te diferenciacije — kolikor se zapletena snov vobče da kronološko razporediti — nam nudi približno sledečo sliko:

Za nemško politično časopisje so s prevratom — kakor že omenjeno — postojanke izgubljene. Že par mesecev po prevratu Deutscher Montag in Oberkärntner Volkszeitung prenehata in ko jeseni 1919 Kralikova in Rabitscheva tiskarna preideta v slovenske roke, preneha tudi Volkszeitung, Marburger Zeitung, prejšnje glavno glasilo spodnještajerskega nemštva, pa postane nestrankarski informativen dnevnik. Od pozneje ustanovljenih nemških listov se obdrži edino Volksstimme, a ta kot socialistično glasilo ne spada v to zvezo.

Slovenci izdajajo ob prevratu v Mariboru dva politična časopisa, Slov. gospodarja in Stražo. Oba sta — kakor skoraj vse slovensko časopisje predvojnega Maribora — konservativno usmerjena; v njih ima Slov. ljudska stranka glasili z že staro tradicijo, zato ji ni treba ustanavljati novih. Male novice, ki se Slov. gospodarju in Straži po prevratu pridružijo, so jima le začasna izpopolnitev v važni, usodepolni dobi; narodno-obrambna lista Obmejni branik in Draupost, ki ob skrbi za Koroško zopet postavita narodnostno vprašanje v ospredje, pa imata splošno-narodni značaj in nista strankarsko opredeljena. Od poznejših konservativno usmerjenih časopisov je zgolj reportersko-informativna mariborska izdaja Slovenca brez pomena, volilna lističa Mariborčan in Občina pa sta služila le trenutni svrhi.

Ko je s prevratom postalo možno, da se tiska v Mariboru slovenski časopis tudi izven Tiskarne sv. Cirila, je bil s tem dan zunanji pogoj, da se osnuje in razvije tu tudi nekonservativno časopisje. Prvi in obenem najvažnejši tak poskus je bil Mariborski delavec, osnovan že v novembru 1918; s tem glasilom Demokratske stranke, postavljenim z nakupom Kralikove in Rabitscheve tiskarne na trdno podlago, je Maribor dobil svoj prvi slovenski dnevnik, ki izhaja še sedaj, dasi je medtem dvakrat menjal ime (Tabor, Mariborski večernik »Jutra«). Poskus, da bi poleg dnevnika izdajala tudi tednik (Narodni list), stranki ni uspel.

Kakor demokratsko je nanovo vzniklo in se razvilo v Mariboru po prevratu tudi socialno-demokratsko časopisje. Temelj temu razvoju tvori številno mariborsko delavstvo marksistične miselnosti, pogoj pa mu je bil ustvarjen z nakupom Mostböckove (sedanje Ljudske) tiskarne, v kateri se je osredotočil velik del socialističnega tiska na Slovenskem sploh. Kot vodilna lista stranke sta bili tukaj ustanovljeni dve politični glasili, eno nemško (Volksstimme), eno slovensko (Enakost—Socialist—Delavska politika), vsaj omeniti pa je radi odločne socialistične smeri treba v tej zvezi tudi kulturni mesečnik Svobodo ter strokovni glasili Ženski list in Privatni nameščeneec.

Brez večjega in trajnega uspeha so ostali poskusi tukajšnjih narodnih socialistov, katerih glasilo (Nova pravda) se je že po prvih številkah preselilo v Ljubljano, ter samostojnih kmetijcev in narodnih radikalov, ki so izdajali le par kratkotrajnih volilnih lističev (Kmetijci Kmečko moč in Severno stražo, radikalni Našo vas

in Narodnega gospodarja). Zadnji čas je narodno-socialni pokret, v prenovljeni obliki obujen, znova dobil glasilo v Mariboru (Borba).

Komaj preko namere so dozoreli informativni listi Mariborski vestnik, Marburger neueste Nachrichten in Nova država. Prav tako sta le kratko časa životarila Montags-Presse in Razgled, ki sta oba skušala biti nestranski glasili gospodarskih krogov.

Vidimo, da se je kot nadstranski informativen časopis ohranila edino stara, že desetletja ukoreninjena Mariborer Zeitung, do čim so poleg nje mogli izpričati življenjsko zmožnost samo časopisi z izrazito opredeljeno politično ideologijo. Od petih političnih časopisov, ki kot glasila štirih idejnih skupin izhajajo v Mariboru sedaj (Slov. gospodar, Mariborski večernik »Jutra«, Volksstimme in Delavska politika, Borba), spadajo razen šele lani ustanovljene Borbe vsi med najstarejše, iz česar bi se dalo sklepati, da se struktura mariborskih političnih razmer od prevrata naprej v bistvu ni mnogo izpremenila.

Med ostalimi, nepolitičnimi časopisi je 18 gospodarskih in reklamno-poslovnih (Splošni prometni vestnik, Društvene vesti, Vereinsnachrichten, Obrtniški list, Konjerejec, Domačija, Cenik Nabavljalne zadruge, Naše gorice, Posredovalec dela, Društveno obvestilo Ljudske samopomoči, Mednarodna pošta sreče, Gospodarski list, Prometni izvještaj o srečkama, Vestnik zadruge »Jugomontafon«, Društveni glasnik, Glasnik sreče, Za gospodarje, Derema), 8 stanovskih in strokovnih (Odvetniška pisarna, Vestnik skupščine duhovnikov, Železničarski vestnik, Ženski list, Državni upokojenec, Privatni nameščenec, Gostilničarski vestnik, Vzajemnost), 5 humorističnih (Planinski šaljivec, Mariborski klopotec, Pavliha, Pohorska politika, Die Wespe), 4 društveno-prosvetni (Naš dom, Prosvetni glasnik, Svoboda, Triglavanski listi), 4 telovadni (Sokolski glasnik s Prosvetno prilogo, Naš sokolski dom, Vestnik orlovske ekspoziture Maribor), 3 znanstveni (Časopis za zgodovino in narodopisje, Arhiv za zgodovino in narodopisje, Izvestje Muzejskega društva), 3 nabožni (Glasnik najsvetejših Src, Kraljestvo božje, Nedelja), po 1 uradni (Cerkveni zaukaznik), gledališki (Gledališki list — Zrnje — Drama), pedagoški (Građanska škola), ilustriran (Naše slike), dijaški (Mlada obzorja), mladinski (Razori) in za deco (Naše veselje) ter 3 drugi (Šah, Problemi života, Konkordo).

Če pregledamo to dolgo in pestro vrsto naslovov, med katerimi je zlasti številno zastopano časopisje gospodarskega in reklamnega

ter stanovskega in strokovnega značaja, jih najdemo le malo, ob katerih se nam je vredno ustaviti. In še od teh predstavljajo nekateri le še — vrzeli. Tako n. pr. Naše gorice, edini tehtnejši list gospodarske smeri, glasilo vinogradnikov, ki bi v Mariboru brez dvoma bilo upravičeno — a mu je združitev s Kmetovalcem vzela življenje. Podobno Prosvetni glasnik, ki je brez odmeva utihnil, tako da je Zveza kulturnih društev ostala brez glasila, ki bi odgovarjalo konservativnemu Našemu domu ali socialistični Svobodi. Enako Gledališki list, ki bi v primerni obliki lahko znatno poglobil stike med občinstvom in gledališčem, a ga že deset let nimamo.

Razmeroma dobro so z glasili Zgodovinskega in Muzejskega društva zastopani znanstveni časopisi, od katerih eden (Časopis za zgodovino in narodopisje) izhaja že 29. leto. Niti enega primera pa nimamo za literarno revijo. Bliža se taki reviji Svoboda, vsi drugi poskusi, da bi se prišlo do nje polagoma, takorekoč po ovinkih (Zrnje, Prosvetni glasnik, Triglavanski listi), so ostali brezuspešni in se niso dali izvesti, ker je prvotni, več ali manj točno določeni namen dotičnih časopisov že vnaprej onemogočal vsak razmah. Iz istega razloga tudi poskus, da bi se Našemu domu (1926) dal značaj literarnega družinskega lista, ni uspel.

Poglavje zase tvorijo dijaški listi. Razen Mladih obzorij, ki so edina izšla v tisku, ti listi v pregled niso sprejeti in vanj tudi ne spadajo, ker so na splošno namenjeni le ozkemu krogu dijaštva in javnost zanje navadno niti ne zve. Vendar naj vsaj tukaj sledi nekaj podatkov tudi o teh listih, kolikor jih je bilo mogoče dobiti v evidenci; upoštevani pa so pri tem samo listi, ki so izhajali litografi-rani ali razmnoženi na kak drug način, dočim listi, pisani samo v enem izvodu, niso navedeni.

Prvi dijaški list po prevratu so bili menda UTRINKI, ki so jih ustanovili petošolci klasične gimnazije v januarju 1921 in jih nato izdajali do l. 1923. Prvi letnik (5 števil) in eno poskusno številko drugega letnika so pisali samo v enem izvodu, drugi letnik (7 števil) so razmnoževali na opalografu bogoslovcev, tretjega (6 števil) je litografiral Leo Slanič. Urejali so list Milan Držičnik, Franc Bohanec, Jožko Krošelj in Mirko Avsenak, med sotrudniki je bil razen imenovanih tudi Bratko Kreft. — Kot spomin na maturo je na realki, oziroma realni gimnaziji parkrat izšel ilustriran humorističen list z naslovom MATURA, tako l. 1923. (poleg slovenske tudi nemška izdaja), l. 1925. in l. 1932. — Klub »Alfa« osmo-

šolcev na klas. gimnaziji je v januarju 1924 izdal tipkan list POT ZA NAMI, POT PRED NAMI; izšla je samo ena številka. — Vajnejši so bili STRAŽNI OGNJI, »literarno glasilo mariborskega katoliškega dijaštva«, ki se je osnovalo na klas. gimnaziji okrog Novega leta 1925. Prvi letnik, ki obsega 6 številk, sta uredila Edvard Kocbek in Jožko Krošelj, drugega z osmimi številkami Tone Krošl, litografiral je oba Leo Slanič. Tretji letnik (1926/27) je izhajal tiskan kot srednješolska priloga Križa na gori v Ljubljani; s tem so Stražni ognji postali glasilo vse katoliške slovenske srednješolske mladine. A še v istem šolskem letu so s Križem na gori vred prenehali. — V dveh številkah je spomladi 1925 izšel PRELOM, pri katerem so sodelovali dijaki raznih zavodov. Urednika sta mu bila gimnazijca Valentin Štangel in France Ferme, litografiral ga je Leo Slanič. — Menda samo eno številko so doživeli PISANI PANJI, ki so jih v maju 1926 izdali dijaki realne gimnazije. Uredil jih je petošolec D. Jejčič; med sotrudniki najdemo Filipa Kumbatovića. — Istega leta je na klas. gimnaziji petošolec Jaroslav Dolar ustanovil ter sam pisal in hektografiral list GAUDEAMUS, ki ga je izdajal tudi še naslednje leto. — Na realni gimnaziji so spomladi 1927 — samo v eni številki — izšli OBRAZI, »literarni list dijaškega krožka Napredek«. Uredil ga je sedmošolec Ingo Vrščaj, litografirala Mariborska tiskarna. — V decembru 1932 je kot vestnik IV. b razreda realne gimnazije izšla — tudi samo v eni številki — NOVA DOBA. Bila je tipkana, uredil jo je Štefan Nabergoj. — V. b razred istega zavoda je od januarja do marca 1933 izdajal litografiran list POT; izšle so tri številke, uredila sta jih Marjan Škofič in Maksimilijan Šuštar. — Iz združitve obeh nazadnje navedenih listov je nastala NAŠA BESEDA, ki je izšla — tipkana — v maju 1933, samo v eni številki; uredila sta jo sedmošolec Vinko Gregorc in četrtošolec Štefan Nabergoj. — Na isti način razmnožen in tudi samo v eni številki je spomladi 1934 izšel list MI, glasilo III. c razreda realne gimnazije, ki ga je uredil Herman Vidmar.

Gotovo s tem vrsta povojnih dijaških listov v Mariboru ni izčrpana, a že iz navedenega je razvidno, da je bilo takih poskusov razmeroma dovolj in da torej ni popolnoma res, da bi sedanja mladina za literaturo ne imela smisla, kakor se pogosto trdi. Res pa je, da kažejo ti poskusi neko nestalnost in pomanjkanje vztrajnosti (morda tudi organizacije): edino Utrinki in Stražni ognji

so skušali netiti svoj plamen dalje časa, vse drugo je večinoma takoj ugasnilo. Kar pa se tiče vsebine in literarne oblike, velja za povojne dijaške liste v bistvu prav isto, kar za dijaške liste sploh: vedno so več ali manj odmev čtiva, ki ga mladina goji, v višjih razredih v znatni meri tudi odmev najnovejših, sodobnih literarnih prizadevanj — vse seveda v znamenju začetniških poskusov. Izjeme so redke in odvisne od srečnega slučaja, da se med sotrudniki lista nahaja — resničen literat. Tako pa je bilo že vedno.

Še to in ono bi se k objavljenemu gradivu dalo pripomniti, a radi prevelike časovne bližine, ki deloma otežuje mirno in objektivno presojo, deloma pa tudi nalaga razne ozire, je vsestranska in izčrpna izraba zaenkrat nemogoča. Vendar je zbrano gradivo že samo na sebi zgovoren dokument časa in značilno osvetljuje politično, gospodarsko in kulturno življenje Maribora ter njegovega zaledja v povojnih letih. Kdor bo o tej prvi dobi slovenskega Maribora iskal jasnejše slike in si skušal dati o njej podrobnejšega računa, ne bo mogel iti brez upoštevanja mimo časopisja te dobe — pri tem pa mu utegne pričujoči pregled biti tem zanesljivejši ka- žipot, čim manj je v njem subjektivnih interpretacij.

VAŠ USPEH V ŽIVLJENJU

je odvisen od Vašega razpoloženja. Vaše razpoloženje pa zopet od Vaših organov. Zlasti želodec in čreva so tu odločilna.

Pri slabem in bolnem želodcu se pojavlja glavobol, nespečnost, nervoznost in splošno nerazpoloženje. Prenapolnjena čreva povzročajo gnitje neprebavljene hrane, pri čemer nastane ogabno vrenje in se razvijajo škodljivi plini, ki zastrupljajo ves organizem.

Ako zaostaja blato predolgo v črevih, ga čreva vsesavajo, in tako pride ta nesnaga zopet v kri in tkivo; tako nastanejo razne bolezni, katerih vzroki se iščejo povsod, samo tam ne, odkoder izvirajo.

Ako hočete preprečiti take posledice, mora biti prva in glavna Vaša skrb, da uredite želodec in delovanje črevesja, kar dosežete na edinstven način z naravno Rogaško slatino.

Rogaška slatina vpliva živahno na želodčne funkcije, povzroča pojačano izločevanje prebavnega soka, podpira peristaltiko želodca in črevesja ter pospešuje izločevanje blata in urina.

S tem delovanjem Vam Rogaška slatina čisti organizem, pomlajuje telo, veča njegovo odpornost in daljša življenje.

Kot zdravilo je treba piti.

Pri slabem apetitu, pri kataru želodca in črevesja, pri lahkem zaprtju in pri malokrvnosti na tešče in potem pol ure pred obedom in večerjo po dve čaši »Tempel«; pri kataru, kroničnem želodčnem tvorju in pri tvorju ali kataru črevesa (dvanajsternika) toplo ali vsaj temperirano »Styria«; pri zaprtju, žolčnih kamnih, protinu in sladkorni bolezni po dve čaši tople ali temperirane, nikdar pa ne preveč hladne »Donat«.

V vseh teh slučajih je treba piti zjutraj na tešče, potem pa pol ure pred obedom in večerjo.

Za želo in kot namizna voda v splošnem pa naj nikdar ne manjka »Tempel«.

Malinovec in limonada, pomešana z Rogaško slatino je čudovita pijača za otroke in bolnike. Prav posebno prijeten in osvežujoč okus dobi vino, če mu primeste tretjino Rogaške slatine.

Kolikokrat Vas glava boli po slabem vinu. Če je vino še tako žveplano ali rezano z drugimi tekočinami, Rogaška slatina izravna v vinu vse zdravju škodljive primesi.

Zato ne pijte nobenega vina brez Rogaške slatine.

Mimohod.

Vinko Žitnik.

*Nad réko se je sklonil zlat večér,
pomlad je sládko sopla vanj z obali,
objemajoč se so plesali vali;
medeni klic pastirjeve piščali
za reko koprnel je venomer.*

*Ko dih vonjiv je prišla mimo, nežna
in sveža bolj od rjuh zelenih trav.
Jaz na obali sem presunjen stal
in v blaženi omami trepetal —
in že odšla je, kakor senca bežna.*

*Ah, stopil bi do nje z besedo sládko
rekoč, da je zdaj vigred, čas omam
ljubezenskih, pa sem tak grenko sam.
A že je bila onkraj reke tam!
Kako je tu minljivo vse in kratko. —*

Beli nageljni.

Vinko Žitnik.

*Nageljni beli, nageljni beli,
niste še, niste meni odcveli,
niste še, hladni, toplo pordeli!*

*Še me omamlja vaša belina.
Nisem okusil še rdečega vina,
dasi me žeje žgè bolečina.*

*Nageljni beli, nageljni beli,
slutim: nikoli ne boste pordeli.
beli moj mladi grob boste odeli.*

Pomlad in dekle.

Vinko Žitnik.

Aj, tvoja bela bluza kakor cvet
oznanja milo mi: pomlad je spet!
A ogenj v tvojih plameneč očeh
zavaja moje misli, čute v greh.

Ko zrem v obrazek tihi tvoj, ožgan
od solnca, čutim, da sladkó pijan
postajam — vendar pa se me ne boj:
preveč si bela in preveč sem tvoj!

Oj dékle — ti moj sládki beli cvet,
srce mi šepetá: pomlad je spet!
Ko jug vonjivi tvoj deviški dih
je spet v brstečih, rdečih mojih snih.

Pomladna tožba.

Vinko Žitnik.

Izpred žejnih ust so bratje moji
polno kupo odtegnili meni,
z vrta me cvetočega izgnali.

Zdaj, ko spet pomladnih dni opoji
v žejna srca sok lijó medeni,
mene žeje tihi plamen pali.

Ah, zamañ sem si pripravil kupe,
da ljubezni vino bi nastregel
vanje in se sládko upijanil!

Kar naprej še moram te gorjupe
soké piti. Vem: ko v grób bom legel —
tákrat se jih šele bom ubrñnil.

Zadružništvo in sestav človeške družbe.

Dr. France Veber, Ljubljana.

Ena značilnih potez našega časa je v individualnem in socialnem poudarku gospodarskega življenja. Zato se danes kaj rado presoja s samih gospodarskih vidikov tudi tako delo in prizadevanje, ki služi vprav v bistvu povsem izvengospodarskim potrebam in težnjam človeške narave. Čuje se naziranje, da izgublja n. pr. tudi umetnost, znanost in celo religija vsako pravo vrednost, ako ne prinaša nikakih gospodarskih koristi. Huda gospodarska stiska, ki jo povsod opazujemo, je takemu pojmovanju človeškega življenja še posebej naklonjena: človek vrednoti najbolj to, česar nima, in da bi to dosegel, vrže včasih stran mnogo večje vrednote, ki jih je že dejanski imel. Iz takega razpoloženja se rado rodi še tako celotno pojmovanje sveta in življenja, ki naj dá temu nekam izključno gospodarskemu motrenju vsega človeškega dejanja in nehanja celo pečat enotnega svetovnega naziranja. Gre zlasti za osnovno trditev, da je gospodarstvo ona os, okrog katere edine se suče vse človeško življenje in ž njim v prvem redu tudi vsa zgodovina na zemlji. Iz tega razloga da bo človeška družba šele tedaj povsem ozdravela, ko bodo sami gospodarski vidiki odločali, kaka naj bo tudi prava notranja razčlenitev in njej primerni nadaljnji razvoj človeške občestvenosti.

Tu je treba več miselne jasnosti. Kaj je pravzaprav gospodarstvo in kakšno je njega notranje razmerje do ostalih predelov skupnega življenja? K pravemu odgovoru na to vprašanje nas navaja že sama socialna zgodovina, ki nam zlasti to pové, da gospodarstvo sploh še nikoli ni bilo zares posebna in samostojna oblika socialne skupnosti in socialnega razvoja. Dà, čim dalje gremo v zgodovini nazaj, tem bolj stopajo v odločilno ospredje socialni vidiki, ki so že pravi studenci življenja in jim je samo gospodarstvo že bolj stranska prikazen človeškega dela in prizadevanja. Je to

n. pr. prvotni družinsk o-plem enski vidik, ki meri že neposredno na same krvne in dedne osnove skupnega življenja in mu je gospodarstvo res samo posebna vnanja pomoč, da postane to življenje tudi po svojih tvarnih sredstvih še jačje in vztrajnejše. Kajpa nahajamo tudi v prvotni plemenski skupnosti početke poznejšega pravega gospodarstva, ali to, plemensko gospodarstvo je še tesno povezano z mnogo neposrednejšimi potrebami skupnega življenja in samo te potrebe narekujejo takemu gospodarstvu tudi njega lastno obliko in njega nadaljnji razvoj. Pa tudi če gremo v zgodovini naprej in dospemo na točko, kjer dobiva samo družinsko-plemensko življenje že obliko neke narodno-nacionalne zavesti in cerkveno-državne enotnosti, ostaja prvotno osnovno razmerje med gospodarstvom in — samim življenjem v bistvu neizpremenjeno. Je to začetek kulture in civilizacije in torej obenem prave zgodovine na zemlji, tudi gospodarske. Toda tudi to, pravo gospodarstvo ostaja še vedno samo v službi vsega tega, kar zahtevajo neposredne in vprav v bistvu izvengospodarske potrebe narodno-nacionalnega in cerkveno-državnega življenja. N. pr. stari Egipčani, stari Grki in stari Rimljani so imeli svoje egipčansko, grško in rimsko gospodarstvo in to gospodarstvo je bilo samo poseben vnanji odraz notranjega življenjskega duhá, kateri edini je dovedel te narode od najskromnejših početkov do vsakokratnega viška; in ko je bil ta višek dosežen, je prišla smrt, ki je tudi nobeno gospodarstvo ni moglo in ne more ustaviti.

Že zgodovina nam takó pove, da je gospodarstvo neka zgolj sredstvena veja na deblu življenja in da je to življenje po svojem neposrednem izvoru in namenu tudi v socialnem pogledu neprimerno globlje nego samo gospodarsko osnovano. Poznamo že tri taka neposredna gibala socialnega življenja, družinsko-plemensko, narodno-nacionalno in cerkveno-državno. In ali so morda ta gibala danes naenkrat prenehala? Okrog teh osi se nasprotno še danes suče osnovno ter neposredno socialno zanimanje poedinca in družbe in tudi ves tisočletni razvoj je, s te plati motren, le v menjavanju vsakokratnega težišča, ki zadene zdaj to zdaj drugo takih zares neposrednih osnov vse človeške socialnosti. Zato je več nego samo verjetno, da sám gospodarstvo tudi danes ni neposredna življenska sila družabnega razvoja in da so nauki, ki trdé nasprotno, bolj umetne tvorbe nego na dejanskem življenju zgrajene resnice. Vendar tu ne smem prezreti še nekega posebnega socialnega

vidika, ki je s samim gospodarstvom v resnici še v najožji zvezi in ki je menda tudi glavna opora za mnenje, češ, da je le gospodarstvo osnovni začetek in vrhovni zaključek svojstveno človeške življenske občestvenosti. Je to slojni, stanovski vidik. Sloj ali stan! Tudi slojno, stanovsko življenje sega nazaj takó daleč kakor zgodovina človeka in tudi na njem opazujemo, da je sprva kar najbolj tesno povezano z mnogo neposrednejšimi potrebami izven-slojnega, izvenstanovskega življenskega dela in prizadevanja. N. pr. tudi na prvotni stopnji same plemenske skupnosti se je že opravljalo delo, kakor ga vrši recimo današnji kmetovalec ali obrtnik. Toda tedaj še ne dobimo pravih stanov, zato ne, ker je tedanje »stanovsko« delo še popolnoma zakrito po resničnih neposrednih življenskih potrebah družinske in plemenske skupnosti. In zopet ostaja to razmerje v bistvu ohranjeno tudi na poznejši stopnji že pravega narodno-nacionalnega in cerkveno-državnega razvoja, s katerim se pričenja obenem razvoj že pravega stanovskega življenja. Tudi prvi pravi stanovi so namreč še vedno v neposredni službi neposrednih in torej povsem izvenstanovskih potreb in zahtev tedanje narodno-nacionalne in cerkveno-državne skupnosti. Samo neposredno življenske in torej v prvem redu družinsko-plemenske, narodno-nacionalne in cerkveno-državne potrebe so že od prvih početkov dajale tudi stanovskemu življenju njegovo vsakokratno obliko in so mu narekovale tudi njegov nadaljnji razvoj. Kjer pa je to razmerje postalo nekam narobe obrnjeno, je ponavadi sledil tem hujši polom; zato govori že sama zgodovina še danes n. pr. proti pospeševanju vsakega zgolj »razrednega« boja.

Takó je gospodarski in stanovski predel človeške družbe že s samega zgodovinskega gledišča drug z drugim tesno povezan. Oba predela sta tem manj vidna in tem manj samostojna, čim bolj so še v odločilnem ospredju resnične neposredne potrebe in težnje skupnega življenja. In oba zahtevata tudi v svojem nadaljnjem razvoju važno razlikovanje med samim življenjem, individualnim ter socialnim, in med tem, kar je za življenje le kot sredstvo potrebno: oba sta zgolj sredstvena predela socialne vzajemnosti. Tretjič pa postane zdaj kmalu še to razumljivo, kakó in zakaj je samo stanovski razvoj postal obenem naravni oče onega »gospodarstva«, ki si lasti danes mesto edinega vrhovnega načela vse življenske skupnosti. Stan že sam po sebi ni namen, pač pa le sredstvo; saj ni stanovske proizvodnje brez vzporedne izvenstanovske

in vsaj končno prave življenske porabe. Vprav po tej strani pa je stan tudi že naravni izvor pravega gospodarskega prizadevanja: stanovski proizvajalec tudi — »pridobiva« in to pridobivanje postaja polagoma edino vodilo njegovega stanovskega dela. Mislimo samo na stanovski razvoj kapitala! Na stopnji prvotne »domače obrti« sta bila neposredni proizvajalec in »kapital« še nedeljivo združena. Pride doba »manufakture«, kjer se že pričinja ločitev med proizvajalcem in podjetnikom, čeprav je tu še varovana posebnost človeškega dela. Sledi razdobje stroja, ki izpodrine neposredni pomen človeškega dela in rodi nasprotje med delom in kapitalom; vendar kapital še ostane vsaj s podjetnikom združen. Končno nastopi tudi čas ločitve podjetnika in kapitala, čas bančnega gospodstva in z njim spojenega — posojenega kapitala. Je to čas maloštevilnih pravih kapitalistov na eni strani in nepregledne množice bednih proletarcev na drugi; podjetnik pa je postal žoga, ki niha med kapitalom in proletarijatom in ponavadi sama pade nazaj med proletarce. Kapital je postal edino vrhovno načelo življenja. Kar je že po lastni naturi le sredstvo, je postalo namen! Vse to ob nezamenjavni trojici življenja, stanú in gospodarstva: življenje je rodilo še posebno stanovsko in gospodarsko udejstvovanje in stanovski razvoj je odkazal pot gospodarskemu.

Vse to pové, da je gospodarstvo v resnici le sredstvo življenja. Celó tisti, ki samo za gospodarstvo živi, bo priznal, da samo za življenje živi in da hoče temu življenju dati tudi potrebno gospodarsko oporo; saj bi v nasprotnem primeru takega človeka lahko primerjali z onim bolnikom, ki zbira in hrani zaklade samo zato, da jih zbira in hrani. Pač pa že nanizani gospodarski vidiki še to povedó, da je gospodarstvo vsekako eno najvažnejših sredstev življenja, ki naj bo za človeka dostojno in vredno. Kjer hira gospodarstvo, tam hira tudi sámo človečansko življenje, pa naj se javlja to življenje v družini ali narodu, v naciji ali državi in celó cerkveni občestvenosti; smrt gospodarstva bi bila obenem smrt vse civilizacije in kulture na zemlji. To pa močno pomaga k priznanju in umevanju nič manj važnega dejstva, namreč da ima gospodarstvo tudi kot sámo sredstvo življenja še svoje posebne zakone in svojo posebno zgodovino, ki bi jo napačno umeval, kdor bi gledal na gospodarstvo in njegov razvoj s s a m i h izvegospodarskih vidikov, pa naj bi bili ti vidiki recimo kulturno še tako visoki in čisti. Zato tudi sami m o r a l n i vidiki malo hasnijo za pravo presojo

gospodarstva in njegovega razvoja. Zahteva morale je povsod dana, tudi v gospodarskem življenju; pri vsem tem pa ohrani gospodarstvo svojo naravo, ki je sama morala ne more zajeti. Še tale primer. Morala je tudi za zdravje potrebna in človek utegne tudi zato zboleti, ker nemoralno živi. Toda če je že zbolel, bo storil prav, ako gre najprej — k zdravniku in ne k učitelju morale: šele morala in zdravnik ga bota zopet ozdravila. Enako si moramo tudi gospodarstvo najprej samo ogledati in šele nato vprašati, ali in v koliki meri soglašajo z njim tudi naše moralne zapovedi. Takó je tudi gori omenjeni razvoj od prvotne domače obrti do današnjega kapitalizma nastal po lastni nuji gospodarskega razvoja, čeprav postaja na svoji zadnji točki tudi za samo moralo vedno bolj opasen in kvaren. Slejkoprej velja, da je enako neumestno oboje, samo moralno »reševanje« gospodarskih zadev in samo gospodarsko »reševanje« moralnih.

Zdaj je tudi na dlani še posebno mesto gospodarstva v socialnem življenju, ki povè, da ima vsaka doba še svoj družabni red in da je ta red obenem njen gospodarski red. N. pr. »gospod« in »suženj«, »fevdalec« in »tlačan«, »kapitalist« in »proletar« so zaporedoma osnovne točke staroveškega, srednjeveškega in modernega družabnega ter gospodarskega reda. Kajpa je tudi ta red zakonita posledica neposrednih in zato izvengospodarskih potreb in teženj skupnega življenja in se vidi to dejstvo še na tem, da tudi zgodovina takih gospodarskih redov prvenstveno je in mora biti zgodovina — samega življenja človeka in ne njegovega gospodarskega prizadevanja; n. pr. staroveški družabni red se je umaknil nove mu življenju, ki ga je krščanstvo prineslo človeku. Toda vsak tak red ima še svojo dinamiko, ki pove zlasti dvoje: namreč da je vsakokratni družabni red neobhodna vnanja oblika dobe, za katero naj bo značilen, in da je človek tudi po svojem notranjem življenju bistveno odvisen od družabnega reda, v katerem dejanski živi. Zato se moramo tudi pri izvengospodarski in celó moralni presoji človeka ozirati še na gospodarski red dobe, za katero naj bo ta presoja dejanski veljavna; n. pr. staroveški »gospod« se nam ne more zdeti že zato neplemenit, ker je pač imel sužnje, in staroveški »suženj« ni postal že zato plemenit, ker se je v danem primeru svojemu gospodu uprl. Kdor vse to dobro premisli, bo kaj lahko spoznal pravo notranje razmerje samega gospodarstva do vsega družabnega življenja na zemlji. To

razmerje ima tri osnove. Gospodarstvo in njemu odgovarjajoči družabni red je pogojen po neposredni, izvengospodarski vsebini družabnega življenja in ne narobe. Takó nastali gospodarski red pa ima še svoj lastni, samorodni nadaljnji razvoj in vpliva po tem svojem razvoju tudi na neposredno, izvengospodarsko življensko vsebino poedinca in družbe. Življenska vrednost vsakokratnega gospodarskega reda pa je odvisna od vprašanja, ali in v koliki meri ta red tudi po lastnem, samorodnem razvoju podpira in jači neposredno, izvengospodarsko življensko vsebino družbe, za katero naj bo značilen.

Vse te tri osnove pokažejo v pravi luči tudi znana dva gospodarska tabora, ki se vprav v naših dneh obupno drug z drugim borita. Je to skrajni gospodarski individualizem (kapitalizem) na eni strani in enako skrajni gospodarski kolektivizem (socializem) na drugi. Tudi ta dva tabora imata svoj neposredni, izvengospodarski življenski izvor: gospodarski individualizem se opira na vsakemu človeku dano stremljenje po individualni nezavisnosti, gospodarski kolektivizem na tudi vsakemu človeku dano stremljenje po življenju v celoti. Zato stremita oba tudi po ustvaritvi takega gospodarskega reda, ki bi v prvem primeru odgoval osnovnemu stremljenju človeka kot zasebnega poedinca, v drugem pa osnovnemu stremljenju človeka kot kolektivnega bitja. Že s tem pa oba grešita proti bistveni celoti človeške narave; gospodarski individualizem teptá kolektivno-socialno stran človeške duše, gospodarski kolektivizem pa zasebno-individualno. In ker že vemo, kakó odločilno vpliva vsakokratni družabni red tudi na neposredno življensko vsebino družbe, ki v tem redu živi, kaj lahko še to umevamo, kakó bi postajalo in kakó dejanski postaja pravo celotno bistvo človeka v o b e h družabnih redih, v družabnem redu gospodarskega individualizma in v družabnem redu gospodarskega kolektivizma vedno bolj okrnjeno in končno docela izrinjeno. Tako pa nastane zopet za oba ta družabna reda enaka potreba po zahtevi n o v e g a i d e a l a človeka in njegovega življenja. Ta ideal ni več v č l o v e k u s a m e m, kakor dejanski je, pač pa v tem, kar je za človeško življenje le kot s r e d s t v o potrebno. To se pravi: gospodarskemu individualizmu in gospodarskemu kolektivizmu postane po lastni nujni junega samorodnega nadaljnega razvoja — g o s p o d a r s t v o obenem edino osnovno in vrhovno merilo svojstveno človeškega in takó tudi zgodovinskega življenja na zemlji. Kar je po lastni

naturi le sredstvo, postane tu naravnost edini ter vrhovni namen! Pravi gospodarski individualist vidi edini smoter svojega življenja v gospodarski moči in prav se mu dozdeva, ako se ta moč dviga tudi na račun njegove lastne osebne polnosti in na poljubno škodo, ki jo povzroča bližnjemu. In enako je pravemu gospodarskemu kolektivistu sleherni dejanski človek samo »številka« v gospodarskem življenju. Je to usodna bistvena skupnost med tema dvema na videz takó nasprotnima taboroma, skupnost, ki izvira odtod, ker se oba po lastni nuji svojega nadaljnjega razvoja vedno bolj oddaljujeta od samega življenja in približujeta temu, kar je za življenje le kot sredstvo potrebno.

Zdaj dobro razumevamo še tri nadaljnje in nič manj važne poteze, ki so tudi za oba tabora enako značilne. Prvič se gospodarski individualizem in gospodarski kolektivism s svetozornega vidika rada ogrevata samo za filozofijo materializma in ateizma. Popolnoma naravno! Kjer ni več pravega mesta za izvengospodarske in izvenprirodne duhovne dobrine življenja, tam se mora tudi svojstvo človeka tolmačiti samo po vzorcu vse ostale mrtve in žive prirode, tam se tudi v samem človeku ne smejo iskati še take posebne strani, ki bi zahtevale prehod od prirodnega, animalnega k duhovnemu, božjemu. Tu bi bil in je nasprotno primeren samo prirodoslovno-vnanji nauk o človeku, ki bi še s svoje strani potrjeval omenjeno izredno povečevanje vnanje-gospodarske vrednote življenja. Zato je drugič za gospodarski individualizem in za gospodarski kolektivism kaj značilen tudi enak kulturni duh, ki stori, da se tu kultura kaj rada zamenja s — samo civilizacijo, ves kulturni napredek pa z — razvojem tehnike. Zopet popolnoma naravno! Kjer so na praporu sami gospodarski vidiki, tam se tudi na izvengospodarskem področju priznava samo táko kulturno udejstvovanje, ki ima tudi v gospodarstvu namen in ki zadeva zato zlasti tehnično obvladovanje prirode in takemu obvladovanju primerno zgolj civilizatorno vzgojo človeka. Prav malo smisla pa je v obeh teh taborih za svojstveno človečanske ter samoduhovne vrednote, kakor jih dobimo n. pr. v znanosti, ki je sama sebi namen, kakor tudi v umetnosti ali celó religijozni vzgoji človeka. Morda najbolj izrazito pa se javlja ta protizivljenski duh v znanem internacionalnem razpoloženju vsega skrajnega kapitalizma in socializma. Jasno! Kjer gre samo za denar, tam je pač stransko vprašanje, ali je to n. pr. dinar ali pa lira.

Kjer naj bodo sami gospodarski vidiki edini vrhovni vidiki tudi vsega družabnega življenja, tam kajpa ne morejo več imeti pravega mesta take družabne razlike in tvorbe, ki so neposredno po samem življenju pogojene in ki se javljajo zlasti v družinsko-plemenskem in narodno-nacionalnem razvoju človeštva.

Brezboštveni materializem, tehnokratični racionalizem in mrtvi internacionalizem, to so neizogibne svetozorne spremljevalke do skrajnih mej dospelega gospodarskega individualizma in kolektivizma. V takem ozračju tudi za življenjsko zadovoljstvo ni več pravega mesta. Kajpa je človeku tudi gospodarstvo potrebno, to pa samo zato, da more s pomočjo gospodarstva — kot iz v e n g o s p o d a r s k o b i t j e srečno in dostojno živeti. Gospodarski individualizem in gospodarski kolektivizem pa postavljata to važno razmerje na glavo in takó rušita temelje svojstveno človeškega življenja. Dà, oba ta tabora sta končno in to neizbežno sama sebi v pogin. Na skrajnem gospodarskem individualizmu to dejstvo že danes opažamo, enakemu koncu pa gre nasproti tudi enako skrajni gospodarski kolektivizem, ki je itak samo druga skrajna točka take materializacije duhá in življenja. Jasno! Gospodarska reda, ki rušita neposredne in tudi za gospodarstvo neobhodno potrebne sile življenja, morata končno tudi sama sebe upropastiti. Pa naj se upropastita! Gre samo za to, da življenje človeka ostane. Torej pa je povsem utemeljena zahteva po novem gospodarskem redu življenja, ki bo obenem ustrezal vsem nam že znanim pogojem pravega družabnega reda. Bo to n o v red, ker zgodovina gre samo naprej in ne nazaj. Zato odpade novo vzpostavljanje davne preteklosti, pa naj bi se zdela komu ta preteklost še takó lepa in srečna. Vendar bo tudi ta red z g o d o v i n s k o z a k o r e n i n j e n, ker je vse zgodovinsko dogajanje vsaj po eni strani svojega bistva tudi v preteklosti utemeljeno. Nadalje bo to v resnici tudi p r e d, ker že vemo, da ima gospodarstvo tudi samosvojo naravo in da po tej naravi ne sme biti odvisno od mile volje poedinca in družbe. In končno bo to red, ki bo po lastni naravi in torej samorodno stavil gospodarstvo v službo življenja in ne življenje v službo gospodarstva. In šele po tej strani bo ta red postal idealna gospodarska osnova vsega družabnega sestava človeškega življenja.

Vsem zahtevam takega posebnega gospodarskega reda pa odgovarja brez dvoma samo z a d r u Ź n i r e d gospodarskega življenja. Tudi ta red ima svojo z g o d o v i n o, dà, celó svojo prazgo-

dovino. Saj so pričetki prvotnega plemenskega združništva obenem toliko kakor pričetki prvega pravega gospodarstva na zemlji. Tudi združna misel je nadalje in to prvenstveno gospodarska misel, ki daje gospodarstvu ves pomen, kakor mu gre, in hoče zato, da bo ta pomen gospodarstva tudi v samem družabnem redu dejanski zasiguran in zakonito zajamčen. Toda ista združna misel vidi v samem gospodarstvu samo — sredstvo življenja. Ona enakomerno varuje zasebno-individualno in socialno-kolektivno stran človeškega notranjega svojstva in hoče samo to, da bi to oboje svojstvo človeka postalo tudi po samem gospodarskem redu življenja še posebej odprto in ojačeno. Takó pa je pravemu združniku svojstveno človeško življenje vse kaj višjega nego zgolj prirodno življenje; tu gre samo za poseben, namreč gospodarski poudarek človeške osebnosti, z ozirom na katero je vse drugo na svetu, tudi gospodarstvo le — sredstvo! In kakó se združna misel tudi s tega vidika prilagaja modernemu samorodnemu razvoju gospodarskega življenja, kaže najlepše primer modernega — stanovskega združništva. Vprav stanovski vidik je, kakor je bilo že povedano, odprl pot k nekemu povsem samostojnemu ali samorodnemu razvoju gospodarskega življenja. Takó pa je povsem naravno tudi na mesto starega plemenskega združništva nastopilo novo, stanovsko. Toda táko stanovsko združništvo stori, da se tudi sam stan ne upré neposrednim živlenskimi vsebinam vsega družabnega sestava: te vsebine pa so prvenstveno dane z družinsko-plemenskimi, narodno-nacionalnimi, državno-pravnimi in religijozno-občestvenimi razvojem človeštva.

Za tak pravi združni red tudi ni več primerna filozofija ateizma in materializma, pač pa filozofija teizma in idealizma. Zakaj tu so tudi po samem gospodarskem redu življenja poudarjene take strani svojstveno človeške narave, kakor bi jih v vsej prirodi izven človeka že naprej zamán iskali. Je to izvenprirodni, dà, nadprirodni duh človeškega življenja, ki je obenem edini tvorec prave zgodovine na zemlji. Iz istega razloga ima v pravem združništvu tudi tehnika kajpa važno, vendar zopet samo podrejeno mesto; zakaj tu je tudi tehnika z gospodarstvom vred samo sredstvo za neposredne potrebe življenja. Tu je povsem naravno civilizacija v službi kulture in ne kultura v službi civilizacije. In končno postaja vprav združna misel tudi mednarodna, internacionalna gospodarska misel. Toda ta, združna interna-

cionala je zares živa in ne mrtva; osnovana je namreč na tem bolj ojačenem družinsko-plemenskem in narodno-nacionalnem razvoju človeštva. Tudi zadružni razvoj gre od ožjega k širšemu in od individualnega k splošnemu; toda tu ohranja vse ožje in individualno svoje prvotno mesto in samo njemu naj služi tudi vse širše in splošnejše. V tem smislu je zadružna mednarodnost — mednarodnost z narodnostjo in ne mednarodnost brez narodnosti. Kdor vse to res do kraja premisli, pač ne more več dvojniti, ali in kakšen pomen gre zadružništvu v sestavu človeške družbe:

Zadružništvo uvaža gospodarstvo, da po tej poti ohranja in pospešuje življenje. Samo zakoni življenja so zadružni zakoni gospodarskega razvoja. Zato je zadružni gospodarski red enakovreden s takim družabnim redom, v katerem prideta na svoj račun oba stebra vsakega življenjskega napredka, namreč — samo življenje in to, kar je za življenje le kot sredstvo potrebno. Zadružni red je edini idealni gospodarski red človeka poedinca in človeka kolektivnega bitja.

In še tole. Mojim izvajanjem bi utegnil kdo oporekati, da pripisujejo zadružništvu samo neko posredovalno ali kompromisno vlogo v gospodarskem življenju. Po mojem da se prikazuje zadružništvo samo kot neka pomirjevalna sredina med gospodarskim individualizmom in gospodarskim kolektivizmom; resnična življenjska vprašanja pa se ne dajo rešiti s samimi »kompromisi«, četudi bi bila nasprotja, ki jih taki kompromisi izravnavajo, še takó huda in kvarna. No, da je ta ugovor povsem neupravičen, uvidi vsak, ki pomisli zlasti dvoje. Sam sem že poudaril, da je zadružna misel prastara misel, ki je bila n. pr. v obliki plemensko-zadružnega gospodarstva že tedaj obistinjena, ko še ni bilo sledú nikakega gospodarskega individualizma ali kolektivizma. Torej zadružna misel ne pomenja nikakega zgodovinsko-razvojnega kompromisa med gospodarskim individualizmom in kolektivizmom. Zadružna misel pa tudi ni noben tak notranje-idejni kompromis. Saj sem vendar utrdil, kakó izključujeta skrajni gospodarski individualizem in kolektivizem vsak nadaljnji razvoj razven takega, ki bi tudi samo gospodarstvo docela uničil. Kajpa se je tudi zadružna misel »modernizirala« in dala tudi gospodarskemu razvoju pečat samostojnega in zavestnega razvoja (n. pr. prvotno plemensko — današnje stanovsko zadružništvo). Toda poka-

zal sem obenem, kakó je razvoj združne misli samo vnanja plat — notranjega življenskega razvoja in kakó je zato samo združna misel sposobna, da popelje človeštvo tudi na gospodarski poti do onih ciljev, ki so mu že po samem življenju namenjeni. Kdor vse to prav premisli, bo mi rad priznal še tole: združništvo ni noben »kompromis« med gospodarskim individualizmom in kolektivizmom, pač pa sta prav ta dva — usodna zgodovinska in idejna odpadnika združne misli.

Ta dejstva mi narekujejo željo, da bi združna misel tudi v naši domovini postala čim jačja in uspešnejša. Uresničenje te želje bi tudi bistveno pomagalo k uresničenju poslednjega opomina našega Velikega Kralja: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Epigram.

V. T.

*Vse bogovi vedó — zakaj pa dobil je baš Franjo
red naše krone, ne ve Jupiter sam, kralj bogov.*

Hrana za otroke.

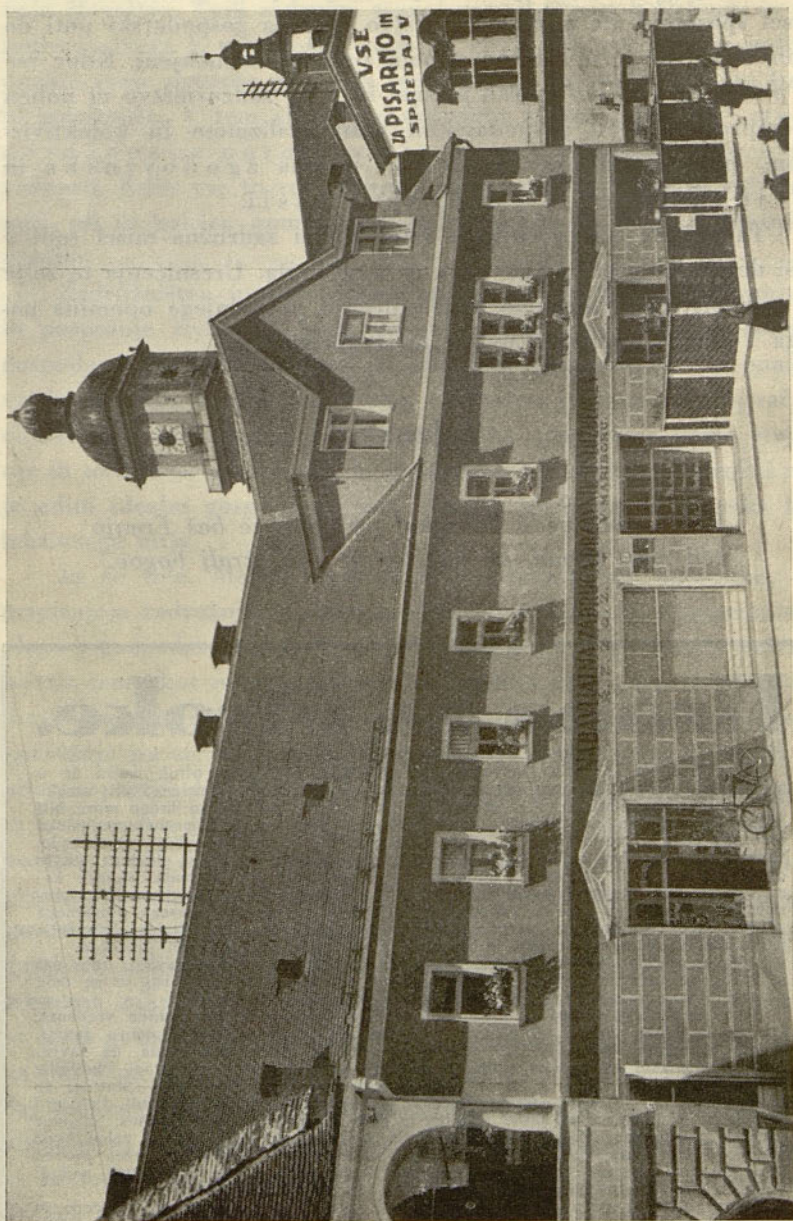
Otroški hrani je treba posvetiti vso pazljivost. Premnogo otrok umira že v prvem letu zaradi nepravne hrane. Če mati ne more iz kakoršnegakoli vzroka dobiti otroka, se mora hraniti dete s kravjim mlekom. Za otroško hrano mora biti mleko brezpogojno od zdravih živali. V prvih treh mesecih primešamo mleku polovico vode in ga osladimo s sladkorjem. Kasneje se prideva vedno manj vode. Razume se, da mora biti takšna otroška hrana prevreta in toliko ohlajena, da jo otrok lahko pije iz steklenice. Sem in tja naj se daje otroku malo lahkega kamilčnega čaja. Kasneje se daje otroku malo nastrganega jabolka, z žlico pretlačena in malo z mlekom zabeljenega krompirja, na mleku kuhanega pšeničnega zdroba, ki pa naj se kuha pol ure. Dobra je tudi prežganka. Od četrtega leta dalje naj uživa otrok precej sočivja in zlasti svežega sadja, kuhanega ali sušenega.

Opojne pijače niso za otroke. Pijači se človek še prehitro navadi, zato naj se otrok ne vadi na alkohol niti ob svečanih prilikah. Prav tako naj se ne daje otrokom prave zrnate kave, ampak le žitno, in sicer »Žika«-kavo.

Glavna vsebina »Žike« je rženi slad, ki ima izredno visoko redilno vrednost. Da ga iz Žike« čimveč izkuhamo, je treba »Žiko« najprej prav dobro zmlati. Potem jo nasuješ lahko že kar v mlačno vodo in pristaviš k ognju, da zavre. Nato jo odmakni od hudega ognja in pusti prav počasi vreti ob strani štedilnika najmanj četrtr ure. Šele sedaj ji smeš dodati po okusu nekaj fine cikorije, še enkrat prevri in jo takoj odstavi. Počakaj, da se vsede, nakar jo odcedi. Prideneš še mleka in sladkorja po okusu in kava je gotova. Koliko »Žike« zakuhaš, je stvar tvojega prevdarka: čim več je vzameš in čim dalj časa jo počasi kuhaš, več redilnosti bo pijača imela. Pazi torej: če jo kuhaš premalo časa, vržeš preveč koristnih reči v stran. To bi bila posebna škoda, ker baš te snovi tudi najbolj občutljivi želodec posebno lahko prebavi.

Mesa otroci navadno ne marajo posebno, zato naj se jih ne sili. Pečeno je boljše od kuhanega. Pač pa naj uživajo otroci dovolj močnatih jedi, kakor: močnika, rezancev, štrukljev, cmokov, testenin vseh vrst ter kaše in leče.

Ne pusti otrokom izbirati hrane, da se ne razvadijo, ker sicer bodo težko shajali v življenju.

Zadružni dom Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev v Mariboru.

O združništvu državnih uslužbencev v drugih državah.

Miloš Štibler, Beograd.

V avgustu 1934. leta sem odpotoval v London, da se udeležim 13. mednarodne združne šole, da vidim 14. mednarodni združni kongres in da posetim lepe angleške zadruge, posebno tudi ono slavno v Ročdelu, ki je vezana za ime »Ročdelskih pravičnih pionirjev«. Na tem potovanju sem videl mnogo prelepih združnih ustanov tako na Angleškem, kakor tudi v državah, skozi katere sem potoval (Švica, Nemčija in Čehoslovaška). Zanimalo me je vse, kar je v zvezi z združništvom; kot predstavnika Saveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Jugoslaviji pa me je posebno zanimalo, zvedeti tudi kaj o uradniških zadrugah oziroma o zadrugah državnih in javnih nameščencev v drugih državah. Za to je bilo precej priložnosti.

Uradniške zadruge v Španiji.

Že prvega dne je bilo v mednarodni združni šoli predavanje o združništvu v Španiji. Predaval je Fabra Ribas. V svojem predavanju navaja, da so v Španiji tudi uradniške zadruge, ki imajo celo svojo zvezo. To so nabavljalne in kreditne zadruge. V predavanju navaja predavatelj samo dejstvo, da take zadruge obstoje; toda v debati je na vprašanje nekega udeleženca šole odgovoril, da uradniške zadruge v Španiji niso dobre.

Vojne zadruge na Poljskem.

V mednarodni združni šoli so bili tudi štirje oficirji iz Poljske, med njimi eden v činu generala. Prišli so iz Zveze vojnih zadrug na Poljskem. Seznanil sem se s kapitenom Henrikom Inlenderjem, tajnikom te zveze. Njega so mi namreč označili kot naj-

bolj pozvanega, da mi da informacije o zanimivih vojnih zadrugah, za katere sem že poprej vedel, toda ne dosti. V razgovoru s simpatičnim g. Inlenderjem sem zvedel to-le:

Poljske vojne zadruge so nabavljalne zadruge. Taka zadruga lahko obstoja pri vsaki samostojni vojni edinici (polk, detaširan bataljon, vojni zavod, vojna šola itd.). Sedaj je 260 vojnih zadrug v državi. Zadruge spadajo pod splošni združni zakon, so registrirane pri sodišču in imajo svojstvo pravnih oseb. Ustanavljane je svobodno. Samo pravila, ki so za vse zadruge enaka, je predhodno odobrilo vojno ministrstvo. Pravila so v vsem v skladu z ročdel-skimi načeli, to je, da so osnovne določbe iste, kakor na primer tudi pri nabavljalnih zadrugah državnih uslužbencev v Jugoslaviji. V članstvo zadruge se sprejemajo poklicni oficirji in podčastniki. Vojaki se ne sprejemajo; vojni rok traja 18 mesecev, pa bi bile sitnosti z izplačevanjem deležev. Delež je 30 zlotov (približno 250 dinarjev) in se lahko vplačuje v obrokih. Upravni odbor šteje tri, nadzorstveni odbor pa pet do sedem članov; v manjših zadrugah pet, v večjih sedem. Za članstvo v upravnem in nadzorstvenem odboru je potrebna odobritev komandanta edinice; to zato, da se ne volijo ljudje, ki so v takih službah, da se zadrugi ne bi mogli posvetiti v dovoljni meri, pa bi njihova izvolitev utegnila biti na škodo zadruge. Od poslovnega prebitka se sme dati največ 2% nadobrestno mero narodne banke (znaša sedaj 5%) na vplačane deleže, toda pri večini zadrug je obrestovanje deležev manjše. Ristorno sme znašati največ 4%, a znaša sedaj povprečno 3%. V teh zadrugah smejo kupovati blago tudi vojaki, ki pa ne dobe ristorna, nego se odnosni zneski porablajo za kulturne svrhe vojnih edinic, pri katerih zadruge delujejo.

Poljske vojne zadruge so združene v svojo zvezo. Predsednik zveze je sedaj zgoraj omenjeni general. Zveza poljskih vojnih zadrug je namreč neposreden član Mednarodne združne zveze. Zveza se peča z revizijo, s propagando, s proučevanjem in z zastopanjem združnih interesov. Blagovnega prometa nima, nego je v svrhu skupnih nabavk priključena splošni poljski zvezi nabavljalnih zadrug. To je bilo dobro ukrenjeno v namenu, da bi se na ta način skupne nabavke vršile v čim večjih količinah, ker se od tega pričakuje najpovoljnija cena, ki se sploh da doseči. Posebno pa osredotočenje nabavk povoljno vpliva tudi na organizovanje lastne proizvodnje.

Moj nadaljnji razgovor z g. Inlenderjem je bil istotako zanimiv. Vprašam, kdo je začel na Poljskem z vojnimi zadrugami in kedaj. Odgovor: Začeli so legijonarji oficirji. To so bili izključno nekdanji rezervni oficirji. Med njimi je bila skupina ljudi, ki je dobro socialno mislila in ti so začeli z vojnimi zadrugami. Propaganda je začela še pri poljskih legijah pred zaključitvijo miru oziroma pred osvoboditvijo Poljske. Pozneje se je cela akcija zlila v sistem, na katerem danes temelji lepa svojevrstna združna organizacija. Na vprašanje, kdo ima največ zaslug, mi pravi g. Inlender, da se na to ne bi moglo tako lahko odgovoriti, ker je bilo več ljudi, ki so se takoj v samem začetku zanimali za ta pokret in pri njem pridno sodelovali.

Videl sem takoj, da mi nekaj prikriva, in začel sem razgovor v drugi smeri. Zapazil sem namreč, da nenavadno dobro pozna osnove združništva. Od kod njemu kot oficirju to odlično poznavanje združnih problemov? Odgovor mi je pojasnil vse. G. Inlender je bil pred vojno združni revizor in pozneje referent za združništvo v ministrstvu za javna dela na Dunaju. Sedaj sem razumel vse. Postalo mi je tudi jasno, da je on pravi pokretač vojnih zadrug na Poljskem. Rekel sem mu, da bom tako tudi zapisal. V svoji pravi zadrugarški skromnosti mi je skušal dopovedati, da imajo drugi večje zasluge nego on, toda to ni točno. O tem sem se prepričal tudi iz drugih virov.

Uradniška zadruga v Berlinu.

V Nemčiji je veliko število državnih in drugih uslužbencev v splošnih nabavljalnih (konzumnih) zadrugah. Razen tega obstojajo posebne uradniške zadruge. Največja je v Berlinu in se je še nedavno imenovala »Beamten-Wirtschafts-Verein zu Berlin« (»Uradniško gospodarsko društvo v Berlinu«). To društvo je moglo sprejemati v članstvo državne in občinske uslužbenke, uslužbenke javnih podjetij, duhovnike, zdravnike, učitelje, lekarnarje, advokate, vojaške osebe, privatne uradnike, kakor tudi soproge, vdove in samostojne hčerke vseh navedenih oseb. Tako je bilo vse do letošnjega leta. S prihodom Hitlerja na vlado niso dovoljene nikakšne zadruge, ki ne bi bile pristopne vsakomur; zato je morala tudi ta zadruga spremeniti pravila in določiti, da se v članstvo sprejemajo »polnoletne osebe in pravna društva, od katerih se more pričakovati pospeševanje zadruginih interesov«. Zadruga je morala temu

primerno spremeniti tudi ime, ki se sedaj glasi: »Verbraucher-genossenschaft Berliner Wirtschafts-Verein« (»Potrošna zadruga berlinsko gospodarsko društvo«). Zadruga je včlanjena v Državni zvezi nemških konzumnih zadrug v Hamburgu. V zadrugi je sedaj okoli stodvajset tisoč članov; ogromno večino (nad dve tretjini) predstavljajo drž. uslužbenci in to bo tako ostalo še dolgo, ako ne vedno, kljub primorani spremembi pravil glede imena in glede članstva.

Zadruga nabavlja članstvu živila in razne druge potrebščine, lahko pa jih tudi sama proizvaja. Sprejema hranilne vloge, kakor to delajo vse nabavljalne zadruge v Nemčiji in na Angleškem, da bi na ta način prišla do cenene prometne glavnice. Zadruga ima v Berlinu 150 prodajalen, mnoge nepremičnine in veliko pekarno. Imela je tudi svojo blagovnico (»Warenhaus«). V Nemčiji, v Franciji, v Angliji in drugod poslujejo ogromna trgovska podjetja, kjer se na drobno lahko dobi kakoršnokoli blago, ki si ga človek zaželi. Posebno na Angleškem in v Nemčiji so začele zadruge posnemati taka podjetja in tako je tudi berlinska uradniška zadruga napravila poskus, ki pa jo je stal okoli pet milijonov mark (petinosemdeset milijonov dinarjev!), kolikor je znašala izguba. Zadruga je hotela biti poštena in je — izgubila.

Sicer je stvar z blagovnicami taka-le: Nahajajo se navadno v središčih mest, kjer so najdražja zemljišča in najvišje najemnine. Število uslužbencev je ogromno. Eno in drugo onemogoča zadovoljavajoče poslovanje po načelu: dobro blago in mala cena. Te trgovine morejo uspevati le na ta način, da nudijo po kakovosti slabo blago za navidezno nizke cene. Razen tega vpliva na množico velika reklama, ogromno poslopje, ogromne prodajalne itd., a ne kvaliteta blaga.

Zadruga, ki hoče delati drugače, to je, dajati dobro blago za povoljno ceno, ne more vzdržati konkurence. Tako se je zgodilo tudi berlinski uradniški zadrugi. Ta okolnost, a istotako tudi politična sprememba — Hitlerjeva zmaga — sta močno vplivali na delo zadruge. Promet je začel padati, bati se je bilo poloma.

Toda z energičnim delom se je stanje začelo zopet zboljševati. Promet raste od meseca do meseca, kar pomeni, da se bo kriza prestala. To nado opravičuje tudi sledeča okolnost: Ob Hitlerjevi zmagi so sovražniki združništva postali posebno živahni. Mislili so, da je prišel trenotek, ko se bo mogel zadati zadrugam smrtni udarec. In res so v prvem navalu dosegli prepoved pridobivanja novih

članov za potrošne zadruge. Nadalje so zahtevali, da nobena zadruga ne sme imeti več prodajalen, nego samo eno. Izven centrale obstoječe prodajalne bi se morale pretvoriti v navadne trgovine. Toda zadrugarji niso mirovali. Organizirali so obrambo in so dosegli: 1. da se potrošne zadruge priznavajo kot sestaven del nemškega gospodarstva in 2. da smejo imeti več prodajalen, sprejemati nove člane ter v to svrhu razvijati propagando. Poslednji odlok vlade je od 9. julija 1934. leta in dovoljuje propagando za pridobivanje novih članov. »Razen tega se nihče ne sme napadati radi članstva v zadrugi«, pravi ta vladni odlok, »in nikomur se radi takega članstva ne sme zgoditi nikakšna škoda«.

Bilančna vsota na dan 31. marca 1934 (konec poslovnega leta) znaša devet in pol milijona mark (okoli sto šestdeset milijonov dinarjev). Hranilne vloge znašajo šest milijonov mark. V zadrugi je zaposlenih okoli 650 oseb. Tudi to število je poprej bilo mnogo večje.

Zadružništvo državnih uslužbencev v Romuniji.

V Romuniji se je začelo uradniško zadružništvo razvijati že pred vojno, toda večji razmah je akcija dosegla šele leta 1921., ko je bila s posebnim zakonom izvršena reorganizacija »Doma javnih uslužbencev«. Nova organizacija je dobila ime »Generalno združenje javnih uslužbencev«. Pod tem imenom obstoja zadruga svoje vrste. Naloga ji je, da pospešuje duha varčnosti, da daje članom poljne kredite, da nabavlja živila in druge potrebščine, posebno tudi stanovanja. Zadruga je organizirala za članstvo tudi zdravniško službo in vzajemno podporo za primer bolezni in smrti.

Član zadruge more postati vsak državni in samoupravni uslužbenec in vpokojenec. Aktivni uslužbenci plačajo v blagajno zadruge mesečno 3% svojih prejemkov, vpokojenci in ostali pa gotovo manjšo mesečno vsoto. Pri vstopu se vsak član obveže, da ostane v zadrugi pet let. Če po preteku petih let v dveh mesecih ne prijavi svojega izstopa, se članstvo podaljša za nadaljnjih pet let. Iz teh določb se vidi, da romunska organizacija ni popolnoma v skladu z ročdelskimi zadružnimi načeli, kakoršna so vpeljana tudi v zadrugah državnih uslužbencev v Jugoslaviji.

Država je zadrugi dala v začetku pet milijonov lejev brez-obrestnega posojila na dvajset let. Državno posojilo se je pozneje povečalo. Zadruga uživa 50%-no olajšavo pri prevozu blaga na državnih železnicah in sme iz tujine uvažati blago brez carine.

V upravi zadruge je 15 članov. Deset članov volijo zadrugarji, pet jih imenuje predsednik vlade. Pravo predsednika vlade, da imenuje nekaj članov v upravo zadruge, bo ostalo v veljavi tako dolgo, dokler zadruga ne bo vrnila državi od nje prejetega posojila.

Združenje sme ustanavljati po celi Romuniji podružnice. V krajih, kjer je nad 50 članov zadruge, se more izvoliti lokalni odbor, čigar naloga je posredovati med krajevno skupino in centralo. Sicer pa je centrala razdeljena v pet sekcij:

1. Sekcija za varčevanje in kredit.
2. Sekcija za nabavke (konzumna sekcija).
3. Sekcija za pomoč v bolezni in smrti.
4. Sekcija za socijalno in kulturno akcijo.
5. Sekcija za zavarovanje.

Zadružništvo javnih uslužbencev v drugih državah.

Državni in ostali javni uslužbenci imajo svoje gospodarsko zadružništvo še v raznih drugih državah. Na Francoskem je precejšnje število takih zadrug, ki pa nimajo enotne organizacije. V Nemški Avstriji so nasledili uradniško zadružništvo še od stare Avstrije in ga vzdržujejo dalje. Na Madjarskem je pokret začel po vojni. Tudi v tej državi je organizacija prejela znatna sredstva od države v obliki posojila. Na Češkem obstoje močne zadruge javnih uslužbencev. Pred vsem imajo železničarji svojo veliko organizacijo z mnogimi tisoči članov. V Pragi je zadruga osobja varnostne službe, ki šteje okoli petnajst tisoč članov. Razen tega imajo v Pragi svojo nabavljalno zadrugo državni uslužbenci, a isto tako svojo tudi občinski uslužbenci. In še v raznih drugih državah so take zadruge. Vendar pa zadružništvo javnih uslužbencev v nobeni državi ni tako sistematično razvito kakor v Jugoslaviji.

Tudi v boljših časih je bila
»Kathreiner Kneippova sladna kava«

v družini priljubljena pijača, toda samo s

»Pravim Franckom«!

Zdravniki pravijo:

„Vsaka skodelica Kathreinerja s Franckom je skodelica zdravja“!

Proslava mednarodnega združnega dneva v Mariboru.

Napisal A. B.

Od prve konzumne zadruga do mednarodne združne zveze.

V Angliji, zibelki združništva, kjer so takozvani »častiti ročdelski pionirji« ustanovili leta 1844. prvo konzumno zadrugo in kjer je bila kmalu za tem organizirana tudi združna zveza Velike Britanije, je bil leta 1895. položen tudi temelj mednarodni združni zvezi s sedežem v Londonu. Cilj te mednarodne organizacije, ki v verskem in političnem oziru čuva najstrožjo nevtralnost, je, da nadaljujoč delo ročdelskih pionirjev docela samostojno in z lastnimi sredstvi zamenja sedanji krivični red privatnega gospodarstva, ki temelji na konkurenčni borbi, z združno organizacijo, ki ima nalogo, da z vzajemnim delom štiti obče interese.

Mednarodni združni zvezi v Londonu so pristopile združne zveze poedinih držav, ne izvzemši Jugoslavije, tako da je bilo leta 1934. včlanjenih že 39 držav s skupno 650 centralnimi združnimi organizacijami oziroma 91 tisoč zadrug z okroglo 100 milijoni zadrugarjev. Kongresi mednarodne združne zveze, ki se vršijo v zadnjem času vsako tretje leto, so se vršili dosedaj v raznih evropskih državah, predzadnji leta 1930. na Dunaju, zadnji pa izjemoma leta 1934. v Londonu.

Ta mednarodna združna zveza, ki smo se je morali radi boljega razumevanja dotakniti tudi pri tej priliki, je določila, da se ima praznovati vsako leto prvo nedeljo meseca julija »mednarodni združni dan«. Tega dne, ki ima propagandni značaj, manifestirajo zadrugarji celega sveta za mir in za izboljšanje gospodarskih razmer, poudarjajoč svojo združno zavest in vzajemnost, medsebojno bratstvo in vernost združni ideji. Mednarodni združni dan se vrši od leta 1923. dalje. Leta 1934. je bil torej dvanajsti po vrsti.

Priprave za praznovanje mednarodnega združnega dne v Mariboru.

Ko je dospel zadevni poziv od našega Saveza, ki je potom glavne združne zveze v Beogradu član mednarodne združne zveze v Londonu, smo bili takoj edini v tem, da praznujemo tudi mi XII. mednarodni združni dan in sicer v čim večjem obsegu. Naša mariborska Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev je sicer tudi prejšnja leta proslavila ta dan, vendar pa vselej le interno v manjšem in omejenem obsegu. Na svojem domu je razobesila zastavo in gosp. predsednik je v prisotnosti odbornikov, uslužbencev in članov predaval o pomenu mednarodnega združnega dne. Udeležba ni bila nikdar velika. To pot pa smo hoteli, da čim širši krog naših članov javno manifestira za naše težnje. Spričo dogodkov, ki so se vršili neposredno pred našo proslavo, t. j. koncentričen napad trgovstva na zadruge (posebno na našo) na eni strani, obdavčenje zadrug na drugi strani, smo smatrali za potrebno, da kot najjačja zadruga v Mariboru na viden način manifestiramo za združno idejo in pokažemo, da smo sila, ki neomajno vstraja na začrtani poti, in da mora javnost z nami računati.

Na seji upravnega odbora dne 30. maja 1934 je bil izvoljen štiričlanski prireditveni odbor (gg. Filipič, Faganeli, Kandus, Brandner) in je bilo sklenjeno, da stopi ta odbor v stik z upravo Nabavljalne zadruge uslužbencev drž. železnic, da izdelata podroben načrt ter ga predloži v odobritev upravnemu odboru. Prve seje prireditvenega odbora so se udeležili tudi zastopniki železničarske zadruge (gg. Artič, Trošt in Močivnik), ki so izjavili, da soglašajo z našim predlogom, da priredita proslavo obe zadrugi skupno, da pa si morajo kot podružnica izposlovati še dovoljenje centrale iz Ljubljane. Zedinili smo se, da se vrši skupna proslava v nedeljo, dne 1. julija 1934 na letnem telovadišču Sokola I v Magdalenskem predmestju, kamor naj grene povorka z Rotovškega trga.

Ker pa centrala Nabavljalne zadruge uslužbencev drž. železnic v Ljubljani ni pristala na skupno proslavo v obliki, kakor smo se dogovorili z delegati njene mariborske podružnice, smo se odločili, da določeni načrt izvedemo sami. Upravni odbor je soglasno odobril poročilo prireditvenega odbora, ki je predlagal za nedeljo 1. julija 1934 sledeči program:

1. Ob 15. uri zbirališče vseh članov na Rotovškem trgu, od

koder krene ob 15.15 uri povorka na veselični prostor v Koseskega ulici.

2. Koncert, pri katerem sodelujejo glasbena in koncertna društva.

Zadružniki se zbirajo pred Zadružnim domom.

3. Govori o pomenu mednarodnega zadružnega dne.
4. Otroške prireditve (obdarovanje otrok).
5. Ples in prosta zabava.
6. Umetni ogenj.

V zelo mučen položaj smo zašli, ko nam je 1. julija slabo vre-

me preprečilo prireditiv. Tega dne je lilo skoro vse dopoldne in ni bilo izgleda, da se bo vreme izboljšalo. Zato smo bili primorani, da prireditiv v zadnjem trenutku odložimo, za kar nam je bilo hudo žal, zlasti tudi radi tega, ker je naš Savez delegiral nanjo svojega odbornika g. Milana Ikonića, ki je prvovrsten govornik.

Sprva smo mislili preložiti proslavo na naslednjo nedeljo, dne 8. julija. Ker pa je bil v četrtek, dne 5. julija praznik sv. Cirila in Metoda, ki velja kot praznik le za državne urade, smo smatrali, da je ta dan za nas celo primernejši, saj se proslava tiče v prvi vrsti naših članov — državnih uslužbencev. Naša moč bo na ta način tudi bolj vidna, saj nihče ne bo mogel reči, da naše število povečujejo nezadrugarji. Odločili smo se torej za četrtek, dne 5. julija 1934 in smo na proslavo povabili tudi vse ostale zadruge.

Zbirališče in povorka.

Dne 5. julija ob 15. uri so se pričeli zbirati na Rotovškem trgu pred zadružno trgovino, ki je bila v nasprotju z drugimi trgovinami ves dan zaprta, in pred zadružno gostilno, ki se je z odhodom povorke tudi zaprla, velike gručice članov in članic. Dospeli sta vojaška godba in godba nižjih poštnih uslužbencev, katerih zvoki so odmevali daleč naokoli, pevsko društvo »J a d r a n« pa je zapelo pesem »Iz bratskog zagrljaja«.

Ob pol 16. uri se je razvil sprevod po sledečem vrstnem redu: 1. vojaška godba, 2. zastavi (levo zadružna v mavričnih barvah, desno državna), 3. upravni in nadzorstveni odbor Nabavljalne zadruge, 4. odbor Kreditne zadruge, 5. zastopniki ostalih zadrug, 6. članstvo, 7. godba nižjih poštnih uslužbencev, 8. ponovno članstvo, 9. mali harmonikarji v avtomobilu, 10. ostali avtomobili. Impozantni sprevod, v katerem je bilo več tisoč zadrugarjev, je v četrstopenjskih krenil z Rotovškega trga po sledečih trgih in ulicah: Slomškov trg, Ulica 10. oktobra, Gosposka ulica, Glavni trg, državni most, Kralja Petra trg, Dvořakova, Frankopanova, Magdalenska, Fochova in Koseskega ulica. Po ulicah, po katerih se je pomikal sprevod, so mnogi naši člani okrasili okna in razobesili zastave.

V sprevodu so nosili table z napisi: V zadružništvu je moč! — Razširjajmo zadružno misel! — Organizirani prihranki šibkih so silna moč! — Zrno do zrna — pogača, kamen do kamna — pala-

ča. — Brez štednje ni kapitala. — Potom združništva v boljšo bodočnost. — Zmaga združništva — zmaga miru. — Dober zadrugar — dober državljan. — Proti sebičnosti — za splošni blagor! — Ko je vojaška godba, ki je korakala na čelu povorke, že zapuščala Kralja Petra trg, je godba nižjih poštnih uslužbencev, ki se je nahajala nekako v sredini, na čelu drugega dela dolgega sprevoda, prihajala šele iz Gosposke ulice. Bil je to sprevod, ki se je pojavil brez hrupa, takorekoč nepričakovano in ki ga ni hotelo biti konca. Posebno pozornost so vzbujali mali harmonikarji Podmladka Rdečega križa, ki so se vozili proti koncu povorke v združnem tovornem avtomobilu.

Sprevod se je vršil popolnoma mirno in ni padel noben vzklik. Kot tak je napravil na vse, ki so ga opazovali bodisi na ulici, bodisi pri odprtih prodajalnah, globok vtis in to ne samo radi tega, ker je bil veličasten in obsežen, ampak tudi dostojen. Vsakomur, ki je videl ta sprevod, je moralo biti jasno, da mariborski zadrugarji vedo, kaj hočejo, in da jih je treba upoštevati.

Na veseličnem prostoru.

Že od daleč se je opazil veselični prostor na sokolskem letnem telovadišču v Koseskega ulici, ki je bil ves v zastavah. Nad vhodom nas je pozdravil velik napis »Pozdravljeni, združniki!«. Ko smo vstopili, nas je pozdravil starosta Sokola I. g. Jože Mohorko. Odzdravil mu je naš predsednik g. Anton Reher. Ker pa je bila ob vhodu kontrola in so se delile nakaznice za male otroke, ki so bili pozneje obdarovani v otroškem paviljonu, je bila tam precejšnja gnječa. Vsak je bil vesel, da je prišel naprej, najbolj pa oni, ki so pravočasno zasedli klopi okrog miz. Na mah so bili obkoljeni za druge razmere sicer številni šotori, v katerih so stregli nameščenci zadruge, ki skoro niso zmogli velikega navala. Vse se je hotelo poslužiti dobrih jedi in pijače, ki se je nudila po zelo zmernih cenah.

Med tem se je pričel koncertni del prireditve, ki ga je otvorila godba nižjih poštnih uslužbencev. Tej je sledila vojaška godba, nakar so nastopila pevska društva in sicer »J a d r a n« s pesmama »Praded« in »Morje«; »P o š t n i r o g« s pesmimi »V boj«, »Pojdamo v Škufče« in »O kresu«, nato pa »G l a s b e n a M a t i c a« s pesmama »Potrkan ples« in »Venček dolenjskih napitnic«.

Med odmori sta godbi izvajali koncertne komade in sta želi, kakor pevske zbori, veliko odobravanje.

Na otroškem zabavišču.

Najbolj živahno je bilo na otroškem zabavišču, na vzhodni strani telovadišča. Tudi ta prostor je bil, kakor ves ostali, okrašen z državnimi in mavričnimi zastavami. Otrok se je tu kar trlo. Ne samo, da so bile vse mnogoštevilne klopice, ki so bile razvrščene proti odru, docela natrpene, tudi vsak prehod med njimi je bil nemogoč. Malčke je zabaval mladinski tamburaški zbor »N a n o s a«, osobito pa je bil ljubek nastop malih harmonikarjev Podmladka Rdečega križa, starih komaj pet do deset let, ki so nastopili v narodnih nošah in zaigrali na harmonike več narodnih pesmi. Vse jih je hotelo videti in slišati. Končni cilj otrok, ki so ga nestrpno pričakovali in imeli neprestano vanj uprte oči, pa je bil v otroškem paviljonu, kjer so bila zložena darila. Trenotka, ko se bodo pričela deliti darila, so najtežje pričakovali. Vsega je bilo obdarovanih 1500 otrok. Na ličnih vrečicah, ki so jih prejeli, je stalo za spomin natisnjeno: »Mednarodni združni dan — 1. VII. 1934. Našim malim — Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev v Mariboru«.

Pri tako ogromnem številu otrok se ni dal celotni otroški program izvesti, kakor je bil zamišljen. Dve točki sta morali odpasti in sicer gđc. Kraljeve »Otroške pravljice« in malega Mohorja recitacija priložnostne pesmi »Zadrugarjem in zadrugarčkom ob združnem dnevu«.

Zborovanje zadrugarjev.

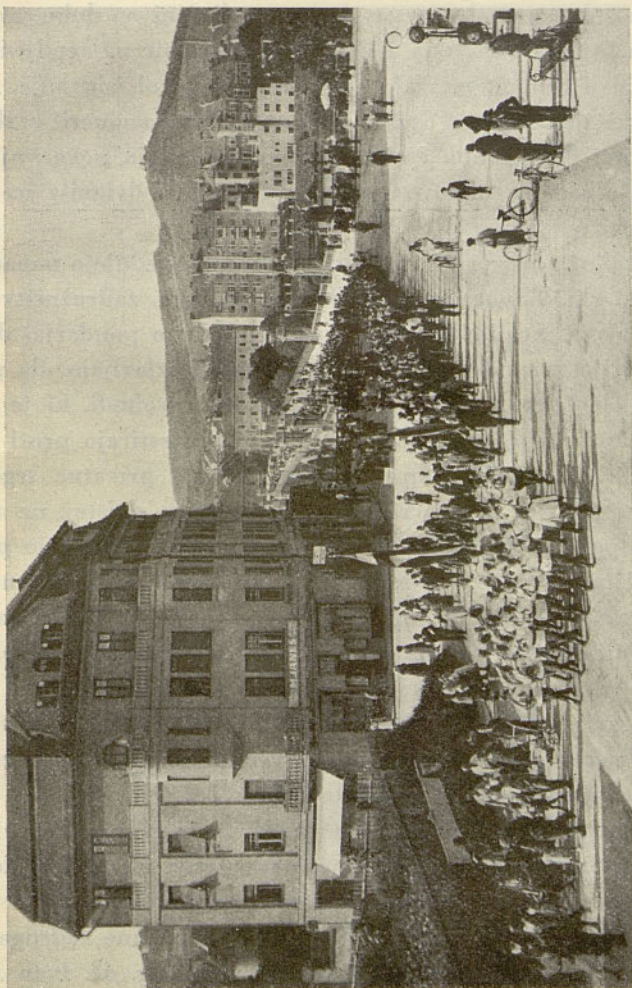
Po končanem koncertu je stopil na govorniški oder predsednik upravnega odbora naše zadruge g. A. R e h e r, ki je pozdravil vse navzoče zadrugarje in odposlance zadrug, osobito pa zastopnika Saveza g. Antona Hrena. Nato je ob gromkih vzklikih kralju predlagal sledečo vdanostno brzojavko:

»Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru I.

B e o g r a d.

Zbrani na proslavi XII. mednarodnega združnega dne, zadrugarji, člani Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev v Mariboru, globoko vdani in neomajno verni, navdušeno pozdravljajo svojega viteškega kralja in prvega zadrugarja ter kličejo: Živel kralj in njegov vzvišeni dom!«

Tisoči so vzklikali kralju »živio«, vojaška godba je zasvirala državno himno, na prostoru, ki je bil pripravljen za umetni ogenj, pa so zadoneli topiči. Bil je to najslovesnejši trenotek vse proslave, ki bo ostal vsakomur trajno v spominu.

Pogled na povorko na Kralja Petra trgu.

Brzobjavni pozdravi so bili poslani tudi finančnemu ministru g. dr. Djordjeviću, ministrskemu predsedniku g. Uzunoviću in predsedniku Saveza g. Štiblerju. Zatem je g. predsednik orisal razvoj potrošnega zadrugištva od njegovih prvih početkov v Angliji, pojasnil ustanovitev nabavljajnih zadrug v naši državi in zlasti

mariborske, ki se je iz skromnih početkov razvila v mogočen gospodarski faktor, nakar je prešel na pomen mednarodnega združenega dne in predlagal končno sledečo, od mednarodnega združenja v Londonu sklenjeno resolucijo:

»Zadrukarji zahtevajo mir, svobodo in pravico! Na proslavi 12. mednarodnega združnega dneva, zedinjeni v duhu svojega pokreta in prežeti z iskreno željo, da zavlada mir na zemlji in dobra volja med ljudmi, izražajo zadrukarji svoje obžalovanje, da se predstavniki posameznih držav niso mogli sporazumeti v skupni akciji, ki naj bi ohranila človeštvo pred krutostjo nove vojne in ustvarila podlago za obnovo gospodarstva in ga dvignila na višjo stopnjo kulture.

Prav tako zadrukarji z velikim nemirom zasledujejo napade na samoupravo, ki škodujejo svobodnemu razvoju združništva. Ti napadi se zlasti zrcalijo v tem, da se neprestano poudarja, da zadrukarji kršijo gospodarski sistem. Zadrukarji izjavljajo, da pravo združno delo lahko napreduje le ob popolni svobodi, ki je edini pogoj za napredek človeštva, in najostreje protestirajo proti surovim in nekvificiranim napadom organizirane privatne trgovine na združni pokret, ki se vršijo s potvarjanjem dejstev na razne načine s ciljem, da se pri izmenjavi blaga izključi združno posredovanje, ki naj bi se še naprej nemoteno izkoriščalo kakor nekoč.

Zadrukarji obljublajo, da bodo vedno neumorno delali na to, da se uresničijo njih težnje po ohranitvi svetovnega miru, ki je najstarejša in najčistejša tradicija njihove internacionale.

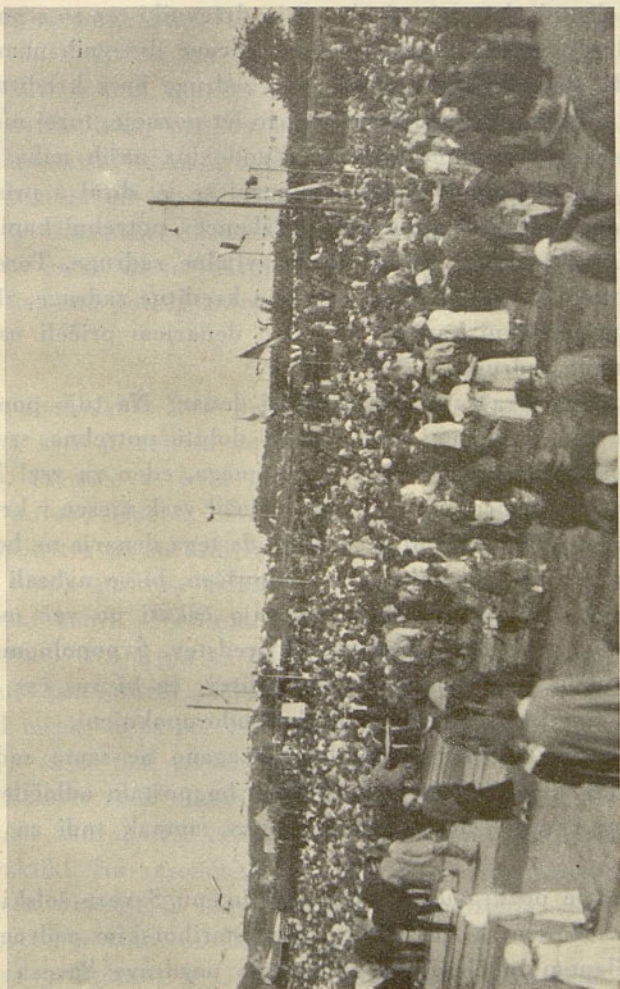
Zadrukarji izjavljajo, da bodo vedno visoko cenili vzvišene ideale. Združno gospodarstvo, v katerem ni načela usluge zaradi osebnega dobička, je cilj vseh združnikov.

Zadrukarji izjavljajo, da bodo solidarno in neomahljivo zagotovili okrepitev svojega prostovoljnega združenja vse dotlej, dokler ne bo zajel vseh producentov in konzumentov.«

Kot drugi govornik je nastopil v imenu Kreditne zadruge drž. uslužbencev njen predsednik, drž. tožilec v pok. g. dr. Ivan Jančič, ki je izvajal med drugim sledeče:

»Kreditno združništvo je pri nas bojevalo težke boje zaradi političnih in gospodarskih neprilik. Naši narodni in politični voditelji so v dobi nacionalnih bojev uvideli, da se bodo mogli uspešno braniti zoper premožnega narodnega nasprotnika, da bodo vzdržali in obvarovali bitnost Slovencev le, če bodo gospodarsko

osamosvojili malega človeka. In tako sta pričela brata dr. Jože in Mihael Vošnjak širiti med slovenskim ljudstvom idejo združništva in ustvarjati kreditne zadruge, naše slovenske posojilnice. Isto pot je nadaljeval veliki združni pobornik dr. Janez Ev. Krek. Ne-

Pogled na prosto zabavo po svečani proslavi združnega dneva.

sporno je dejstvo, da se moramo zahvaliti prav našemu združništvu, da je svetovna zgodovina začrtala nove državne meje tako, da je rešena vsaj večina Slovencev. Nikdo ne dvomi, da bi bila večina naših staršev in dedov nacionalno zaslužnjena, če bi jih ne bilo rešilo združništvo.

Slično usodo kakor Slovenci za svoj narodni, so doživljali državni uslužbeneci po prevratu za svoj gospodarski obstoj. Zaradi popolnega prevrata v gospodarstvu so začeli gospodarsko propadati. Državni uslužbenec pa, ki je gospodarsko odvisen, ne more vršiti svojih nalog tako, kakor to zahteva interes države in naroda. To so uvideli tudi državni uslužbeneci in državniki ter so s pomočjo vladnih odredb ustanovili nabavljalne zadruge državnih nameščenecv. Izgleda, da so nastale nabavljalne zadruge brez kreditnih zadržug in da so bile te ustanovljene mnogo let pozneje, torej niso bile tako važne kot konzumne zadruge. Zgodovina naših nabavljalnih zadržug pa uči, da temu ni tako. Najprej se je zbral s prisilnimi odtegljaji od prejemkov državnih uslužbencev potrební kapital, in s to glavnico so pričele poslovati nabavljalne zadruge. Torej najprej so zadržugarji ustanovili na ta način kreditne zadruge, zbrali z varčevanjem potrební kapital in s tem denarjem pričeli ustanavljati konzumne zadruge.

Vsiljuje se vprašanje, kako dobiti denar? Na tujo pomoč se ne smemo zanašati, sami si moramo dobiti potrebna sredstva. Delati je pač treba po načelu: Vsi za enega, eden za vse! Mnogo je državnih uslužbencev, in če bi vsak vložil vsak mesec v kreditno zadrugo recimo 20 Din in bi se zavezal, da tega denarja ne bo dvignil prej, dokler ne bo upokojen ali odpuščen, bi se nabrali visoki zneski. Mnogi državni uslužbeneci morajo čakati po več mesecev na svoje pokojnine in so brez vsakih sredstev. S popolnoma drugimi občutki bi čakali na svojo upokojitev, če bi ves čas službe nalagali majhne prihranke za dobo, ko bodo upokojeni.

S kreditnim zadružništvom bo pomagano ne samo zadružnikom, temveč splošnosti, in zadružništvo bo postalo odločilen faktor ne samo, ko bo šlo za usodo članov, ampak tudi za blagor splošnosti.«

Končno je pozdravil zborovanje v imenu Saveza šolski upravitelj g. A. H r e n, ki je izročil vsem mariborskim zadržugam in njihovim članom in članicam prav tople pozdrave Saveza in nadaljeval: »Zakaj gledajo vsi zadržugarji širom naše lepe domovine s ponosom na Maribor? Zakaj je tudi Savez upravičeno ponosen nanj? Zato, ker je mariborsko zadružništvo državnih uslužbencev najvzornejše v celi državi. To visoko stopnjo pa je doseglo z vstrajnim, nesebičnim in smotrenim delom, za kar imajo predvsem zasluge naši voditelji. Prav tako pa imajo svoj delež na napredku

zadružništva vsi vrli člani in članice naših zadrug, ki so se strnili v mogočno zadružno armado kljub vsem številnim oviram, ki so jih stavili nasprotniki našega zadružništva. In te ovire so bile ravno v Mariboru večje kakor kjerkoli. Danes pa ste dali, tovariši in tovarišice, vsem nasprotnikom našega pokreta najumestnejši odgovor z ogromno udeležbo na mirni in dostojni manifestaciji zadružne misli. Hvala Vam! Vaša udeležba pa je obenem porok, da bode Maribor tudi v bodočnosti korakal v zadružništvu po že začrtani in že dokaj uglajeni poti državnemu uslužbenstvu in naši skupni domovini v blagor in ponos. Živelo naše zadružništvo!»

S tem je bil vrstni red govornikov izčrpan in predsednik g. Reher je zaključil veličastno manifestacijsko zborovanje, zahvaljujoč se vsem, ki so s svojo udeležbo in vstrajnostjo pripomogli k tako lepemu poteku in uspehu zborovanja.

Prosta zabava.

Po zborovanju se je pričel zabavni del. Mladina je hitela proti plesišču, kjer je svirala vojaška godba. Tam se je pričelo veselo rajanje. Plesišče seve ni moglo objeti vse plesa željne mladine. Kakor povsod drugod, tako je bila gnječa tudi tu. Za zabavo ostalega občinstva pa so tudi še po končanem oficijelnem delu skrbeli godba nižjih poštnih uslužbencev, tamburaški zbor »N a n o s a« in pevski zbori »J a d r a n«, »P o š t n i r o g« in »G l a s b e n a M a t i c a«. Otroci pa so odvijali prejeta darila in se jih veselili.

Tudi pri šotorih naval dolgo ni popustil. Kmalu potem, ko je napočil mrak, so se oči vseh uprle v južnovzhodno stran telovadišča, kjer so se pod varnim vodstvom požarne brambe pričele spuščati visoko v zrak rakete vseh vrst in barv, ki so navdušile zlasti naše male zadrugarje, kateri so vsako posebej spremljali z radostnimi vzkliki. Na veseličnem prostoru je vladalo pozno v noč najživahnejše vrvenje in najradostnejše razpoloženje; šele po polnoči se je pričel prazniti obsežni prostor.

Vso prireditvev je izvedla Nabavljalna zadruga z lastnimi uslužbenci in v lastni režiji. Ker na tako ogromen obisk ni bil nihče pripravljen, se je pokazala v organizaciji marsikje pomanjkljivost, predvsem pa v tem, da je bilo premalo šotorov, kar bo treba v bodoče upoštevati.

Glasilo Saveza »Z a d r u g a r s t v o« priobčuje v svoji septemberski številki poročila o proslavah mednarodnega zadružnega

dne širom Jugoslavije. Iz vseh poročil je razvidno, da je bila največja in najveličastnejša proslava v Mariboru, o kateri prinaša tudi dve sliki: povorko skozi mesto in pogled na veselico na telovadišču v Koseskega ulici.

Zaključne besede.

Iz gornjega poročila, ki smo ga namenoma objavili nekoliko bolj izčrpno, ker se tiče prve javne proslave mednarodnega združnega dne v Mariboru, je na nedvoumen način razvidno, da je prireditelj sijajno uspela. Ta uspeh nam je obenem pokazal, kako prav smo imeli, ko smo opustili proslave s predavanji med štirimi stenami in organizirali pohod po ulicah in manifestacijo pod milim nebom. Kakšen pomen naj ima proslava, kjer se na seji ali sestanku sprejme resolucija? Vse drugače je bilo to pot pri nas, ko so tisoči in tisoči poslušali naše govornike in glasovali za resolucijo mednarodnega združenja v Londonu.

Lahko smo prepričani, da se pri nas v bodoče ne bo nikdar več slavil mednarodni združni dan v ožjem obsegu, narobe: še izpopolniti ga bo treba na podlagi dobljenih izkušenj. Zadruga, ki šteje 3600 članov, je v stanu organizirati velike akcije, tembolj, ker so njeni člani aktivno sodelujoči skoro v vseh društvih, katera se, kakor smo videli, zelo rada odzovejo povabilu zadruga.

Dodatno omenjamo, da smo prejeli na udanostno brzozavko Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru I. sledeči odgovor:

»Beograd, 9. jula 1934.

Upravi nabavljачke zadruga državnih službenika

Maribor.

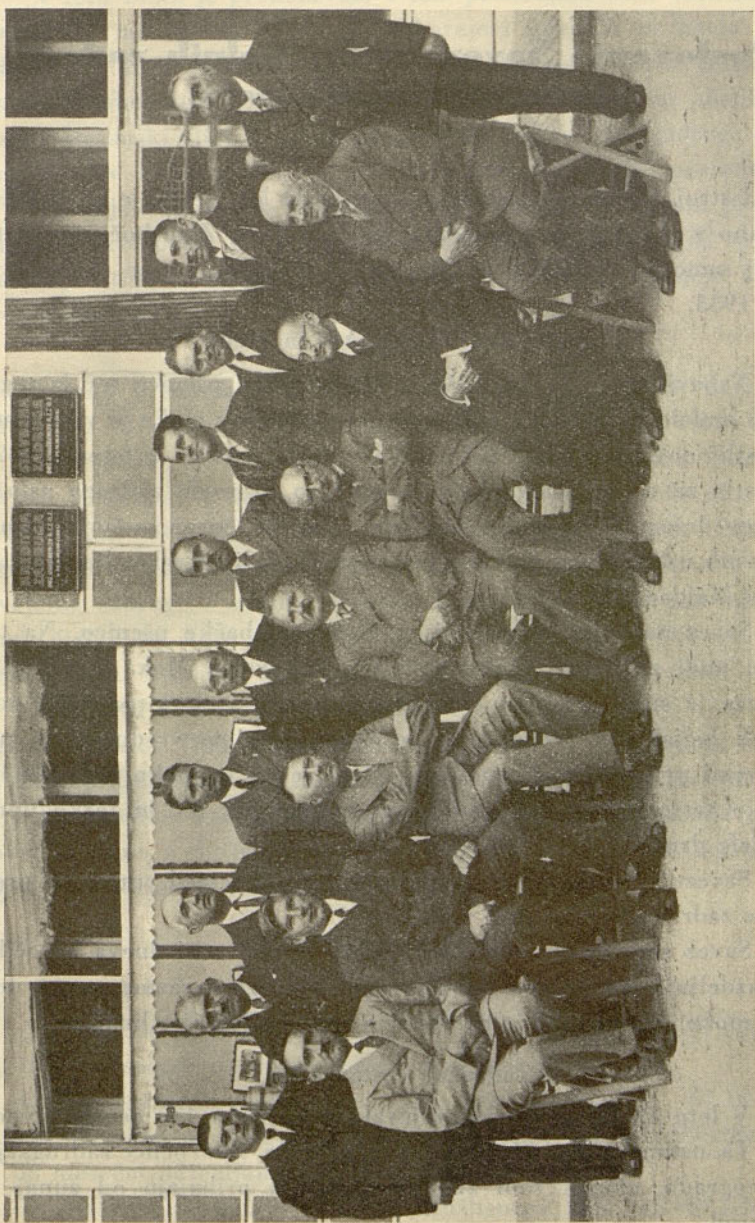
Njegovo Veličanstvo Kralj primio je izraze odanosti učesnika na proslavi medjunarodnog združnog dana u Mariboru i blagovoleo je narediti mi da izjavim zahvalnost.

Ministar Dvora:

Milan Antić.«

Zahvalo smo prejeli tudi od ministrskega predsednika g. Uzunovića in od predsednika Saveza g. Štiblerja.

Živel mednarodni združni dan!

Upravni in nadzorstveni odbor Nabavljalne zadruge v Mariboru v letu 1934.

Poslovanje Saveza nabavljajalnih zadrug državnih uslužbencev.

Poroča A. R.

Ustroj Saveza in njegovo delovanje do leta 1933. je na kratko opisano v Mariborskem koledarju za leto 1934. Zato hočem podati tukaj samo kratko sliko poslovanja in razvoja te naše centrale v letu 1933.

Zadružna mlina v Adi in Molu.

Nabavilo se je v letu 1933. 936 vagonov pšenice ter iz tega zrnja zmlelo in prodalo zadrugam 766 vagonov moke v vrednosti 18 milijonov dinarjev. Prodaja moke je v primeri z letom 1932. porastla za 41 vagonov. Največ moke so prevzele zadruge uslužbencev državnih železnic: Ljubljana, Zagreb, Sarajevo; od zadrug državnih uslužbencev pa: Maribor, Zenica, Split, Kreka, Banjaluka, Vareš-Majdan itd.

Savez nabavlja samo potisko in zgornjebačko pšenico. Na ta način nudi zadrugam moko najboljše kakovosti. Moka iz potiske pšenice je sicer nekoliko rumenkaste barve, vsebuje pa večji odstotek beljakovin, vsled česar je večje hranilne vrednosti in po pecivosti prvovrstna. Gospodinje, ki so se na to moko navadile in mesijo testo dovolj časa, so z njo zadovoljne, ter bi težko uporabljale drugo.

Savezu moramo priznati, da je zadovoljivo rešil vprašanje prekrbe zadružnikov z dobro moko.

Savez zaračunava moko po srednji borzni ceni dneva naročila in razdeljuje del čistega dobička med zadruge sorazmerno po dohavi moke. V letu 1933 je na ta način razdelil 360.610 dinarjev.

Zadružna restavracija.

V letu 1933. se je prehranjevalo povprečno 435 oseb dnevno.

Ta ustanova ni važna samo za državne uslužbence zadrugarje v Beogradu, ampak tudi za one člane, ki prihajajo od zunaj v Beograd.

Hrana je dobra in tečna, vsled česar število gostov stalno narašča.

Zadružno prenočišče.

V letu 1933. je prenočevalo v tem prenočišču 7297 oseb skupno 19.301 noč. Prenočišče v Poenkarejevi ulici 21 ni imelo one udobnosti, ki je potrebna za prenočišča, ker je ta dom zidan za zasebna stanovanja. Glede na to in obilni poset je Savez adaptiral dom v Dečanski ulici, katerega je kupil od Nabavljalne zadruge drž. uslužbencev v Beogradu, in ga opremil s preko 100 posteljami.

Tako je omogočeno zunanjim zadružnikom, da poceni prenočujejo v Savezovem prenočišču. Dolžnost vseh članov je, da se poslužujejo ne le te ustanove, ampak da se tudi prehranjujejo v zadružni restavraciji.

Članstvo.

Število v Savezu včlanjenih zadrug je v letu 1933. narastlo od 154 na 187, torej za 33 zadrug. V članstvo je vstopilo v tem letu 11 nabavljalnih, 21 kreditnih (med temi Ptuj, Murska Sobota, Kranj, Kočevje), 2 stanovanjski in Perutninarska selekcijska zadruga uslužbencev drž. železnic v Ljubljani. Koncem leta 1933. je Savez štel 89 nabavljalnih, 84 kreditnih, 11 stanovanjskih in 3 proizvodne zadruge s skupno 104.968 člani. Nabavljalne zadruge so imele 9,092.787 Din vplačanih deležev in 21,506.720 Din rezervnega sklada, kreditne zadruge pa 16,330.326 Din vplačanih deležev, 2,433.907 Din rezervnega sklada, torej skupno 49,363.720 Din lastnih sredstev. Nabavljalne zadruge so izdale svojim članom blaga za Din 189,042.373, kreditne zadruge pa 59,736.538 Din posojil.

Te številke kažejo dosedanji razvoj našega zadružništva in govorijo jasno o možnosti bodočega razvoja, ki ima v dosedanjem uspehu in zbranem kapitalu najboljšo podlago.

Premoženjsko stanje.

Skupni Savezov kapital je sledeči:

a) vplačani deleži zadrug	Din	597.550.—
b) 10% odtegljaji od enomesečnih draginjskih doklad državnih uslužbencev leta 1920. .	Din	67.100.—
c) 1% odtegljaj od državn. nabavk skozi 5 let	Din	73,995.690.—
č) 36 mesečni odtegljaji po 10 Din ozir. 5 Din od službenih prejemkov državn. uslužbencev	Din	45,988.640.—
d) Skladi skupno	Din	1,119.095.—
	<u>Skupaj</u>	<u>Din 121,768.075.—</u>

Od tega kapitala je v glavnem naloženo:

- a) posojila zadrugam za obratni kapital . . . Din 68,630.000.—
- b) v denarnih zavodih Din 3,378.000.—
- c) v domovih in zemljiščih Din 31,360.000.—
- č) v vrednostnih papirjih Din 3,378.049.—
- d) vrednost mlinov Din 2,555.000.—

Ostanek je v premičninah, blagu, gotovini itd. Lahko trdimo, da je glavnica Saveza danes naložena dobro in varno ter samo v korist zadrugištvu.

Redni občni zbor.

Letos se je vršil XIII. redni občni zbor Saveza v Sarajevu ob izrednih prilikah. Predvsem se je vršila proslava desetletnice železničarske kreditne in podporne zadruge v Sarajevu, največje kreditne zadruge državnih uslužbencev v Jugoslaviji. Zavest, da se v istem mestu in istočasno vrši ta proslava, je mogla samo ugodno vplivati na delegate našega občnega zbora. Med njimi je vladalo popolno soglasje in enodušnost, posebno v obrambi zadrugištva v splošnem, osobito pa za naše osnovne pravice do združevanja v zadrugah.

Predsednik Saveza g. Miloš Štibler je v svojem uvodnem govoru omenil med drugim tudi sledeče:

Potrebno je, da se danes spomnimo naših neprijateljev in to radi tega, ker so bili ti posebno v minolem letu jako agilni. To so trgovci. Govorimo iskreno! Njihova je zasluga, da je v narodni skupščini sprejet zakon o obdačenju zadrug. Res je, da so v zakonu pogoji, da se zadruga ne obdači, ali ti so tako težki, da mora večina naših zadrug iti pod davčno obveznost, če hoče še nadalje poslovati.

Izjavljam, da je obdačenje zadrug neupravičeno. Imam pravo, da kupujem zase neposredno od proizvajalca. Moram za to plačati davek? Če se nas združi deset, sto, tisoč ali deset tisoč, da si skupno nabavimo blago od proizvajalca, ali moramo takrat plačati davek?

Nadalje moramo govoriti o prvem jugoslovanskem kongresu trgovcev v Skoplju. Potrebno je, da temu kongresu z dne 12. in 13. maja 1934 dam kratek odgovor.

Trdilo se je v glavnem, da so trgovci prizadeti od krize. Ali

so samo oni prizadeti? Ali niso prizadeti od krize delavci, kmetovalci, obrtniki, uslužbenci, svobodni poklici, katerim so se zmanjšali dohodki. Nihče ni izvzet. Pogrešno je torej, če si en stan ali poklic domišljuje, da samo on trpi pod krizo, drugi poklici pa ne. Vsakdo, ki je v krizi — a v krizi so vsi — zavida drugemu, misleč, da se temu boljše godi. Ali s tem zavidanjem se ustvarja samo neprijetna, če ne celo opasna atmosfera. Tako je sedaj s trgovci. Upajo si celo ponekod trditi, da so samo oni prizadeti od krize, a najmanj delavci in uradniki. Če je pogrešna predpostavka, je pogrešen sklep in tako tudi borba proti onim konzumentom, ki so združeni v nabavljajlnih zadrugah.

Poglejmo nekoliko podatkov! V državnem proračunu znašajo osebni izdatki okoli tri milijarde dinarjev, osebni izdatki banovinskih uprav in drugih samoupravnih teles pa tudi ogromne vsote. Vse nabavljajlne zadruge državnih uslužbencev, v katerih je včlanjeno tudi večje število banovinskih in samoupravnih uslužbencev, so v letu 1933. prodale blaga le za 189,000.000 Din. Razen tega odpade največji del prometa na železničarske in rudarske zadruge. Železnice in rudniki so imeli že nekdanj svoje aprovizacije, kakor je to običaj v vseh državah. Radi tega lahko mirno trdimo, da je v poslednjih trinajstih letih, od kar obstoja združništvo državnih uslužbencev, propadlo v kraljevini Jugoslaviji več tisoč trgovcev, ali niti eden ni propadel radi zadrug državnih uslužbencev, ampak so propadli iz čisto drugih vzrokov, kateri bi obstojali tudi, ako ne bi bilo niti ene zadruge državnih uslužbencev v državi.

Mnogo lažje je prevaliti vzrok propasti na zadruge, kakor pa iskati odločilne vzroke tam, kjer so res. Službene statistike so že pred svetovno vojno ugotovile, da je že takrat število trgovin stalno naraščalo. Do pretirane nadprodukcije pa je prišlo po vojni. Mnogo ljudi brez trgovske naobrazbe, brez sposobnosti, brez kapitala, brez morale, se je pričelo haviti s trgovino. Vse to se je moralo prej ali slej maščevati, tembolj, ker so tudi druge okolnosti neugodno vplivale na trgovino. Priznati je treba, da je bilo v trgovini sami mnogo nezdravega in da je kriza nastopila čistilno za vse nezdravo. Kdo si upa trditi, da je čiščenje po taki težki bolezni škodljivo za narod?

Ni se treba torej toliko pritoževati proti zadrugam. Mogoče bi bilo dobro, če bi trgovci sami razmišljali o tem, ali bi ne bil morda združni sistem tudi njim koristen.

Očita se nam nadalje, da uživamo ugodnosti. Da, imamo jih, toda samo na papirju! Sedaj tudi teh ne več, ker je člen 79. zakona o naših zadrugah razveljavljen.

Nadalje so trgovci trdili, da zadruga vlačijo inozemski kapital v državo, kar smatrajo za škodljivo za naše narodne interese. Toda jaz ne poznam niti ene združne organizacije v Jugoslaviji, ki bi bila vnesla inozemski kapital.

Končno baje preti celo opasnost, da postanejo zadruga protirežimski instrument. Tako se je govorilo v Skoplju. Zavračamo to obdolžitev predvsem iz razloga, ker se pod nobenim pogojem v združništvo ne sme vmešavati politika, ker bi to nasprotovalo osnovnim načelom združništva.

Tako govorijo trgovci. Naša organizacija odločno zavrača te in slične napade. Za nas potrošnike zahtevamo popolno svobodo glede nabavljanja blaga. Nihče nam ne sme naprtiti služitelja, ki ga mi ne moremo plačati.

Toliko v odgovor našim neprijateljem, in še to: Zaupajmo kot konzumenti tembolj našim zadrugam in ne pozabimo, da naš neprijatelj noče mirovati! Združimo se v najgostejše vrste okoli naših zadrug in zmaga je naša!

Sledilo je burno in dolgotrajno odobrovanje ter klici: Živel!

Na-to so bile sprejete soglasno tri zelo važne resolucije, naslovljene na merodajna mesta.

Splošno.

Stanje in poslovanje Saveza napreduje od leta do leta. O njem se že laskavo piše v večjih inozemskih združno-strokovnih listih.

Kakor smo iz gornjih podatkov posneli, je Savez krepko stal na braniku za naše interese. Če so neprijatelji deloma zmagali, ni to krivda Saveza, temveč so temu krive druge okoliščine, na primer današnji težki finančni položaj države itd. Kljub vsem nepravilnostim ne bode združništvo državnih uslužbencev samo držalo svojih dosedanjih postojank, ampak bode tudi napredovalo.

Do tega napredka nam je med drugim pripomogel naš Savez, ki bo zadruga podpiral in ščitil tudi v bodoče do skrajno dopustne meje.

Persil in Henko
brez teh dveh ni pranja!

Poslovanje Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev v Mariboru

od 1. januarja do 30. septembra 1934.

Poroča A. R.

To poslovno leto je 14. od ustanovitve zadruge. Trinajsti redni letni občni zbor se je vršil dne 22. aprila 1934 v veliki dvorani Narodnega doma v Mariboru. Ta občni zbor beleži dosedaj največji obisk, ker je bilo navzočih 539 članov. Ta impozanten poset je posledica vedno večjega zanimanja članov za zadrugo.

Občni zbor je s svojo navzočnostjo počastil tudi predsednik Saveza g. Miloš Štibler. Ni se vstrašil trudapolnega potovanja v Maribor, da gre med člane in vidi zanimanje članov za zadrugo. G. Štibler je pozdravil zborovalce v izbranih besedah in prisrčno častital upravi in članom na dosedanjem uspehu. Občni zbor sta posetila tudi gg. Dr. Josip Dolničar, predsednik, in F. Voglar, član upravnega odbora Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev v Celju.

Potek občnega zbora, najvažnejši sklepi ter zaključni računi za poslovno leto 1933. so že bili objavljeni v Ceniku št. 6 z dne 24. maja 1934.

Na prvi seji po občnem zboru se je konstituiral upravni odbor ter sta bila soglasno izvoljena za predsednika g. Anton Reher, za podpredsednika pa g. Franjo Pečnik. V poslovni odbor so izbrani gg. Anton Reher, Franjo Pečnik, Andrej Filipič in Anton Brandner.

Nadzorstveni odbor je izvolil za predsednika g. Franja Škofa in za podpredsednika g. Nika Vrabla.

(Na sliki obeh odborov manjka g. F. Pečnik, ki je bil takrat odsoten.)

Poslovanje se v letošnjem poslovnem letu povoljno razvija in tudi število članstva raste normalno.

Začetkom leta 1934. je bilo	3205 članov
do 30. septembra 1934 je pristopilo	497 članov
do 30. septembra 1934 je izstopilo	79 članov

Dne 30. septembra 1934 je bilo 3623 članov

Po številu članstva zavzema naša zadruga med zadrugami državnih uslužbencev drugo mesto v državi, po prometu pa je na prvem mestu. Med vsemi v Savezu včlanjenimi zadrugami (vštevši zadruge uslužbencev državnih železnic) pa je po članstvu na šestem mestu.

Člani so dolgovali zadrugi dne 1. januarja 1934 za blago	Din 1,936.328.65
novi nakupi do 30. septembra 1934 za	Din 7,479.416.40
skupaj	Din 9,415.745.05
odplačali so	Din 7,411.791.92
ostane dolg 30. septembra 1934	Din 2,003.953.13

Odplačevanje mesečnih računov in obrokov je povoljno. Vendar je še precejšnje število članov, ki ne izpolnjujejo redno svojih obveznosti. Člani morajo razumeti, da bo mogla zadruga ta način poslovanja obdržati le tedaj, če vsi člani točno izpolnjujejo svoje obveznosti.

Blagajniško poslovanje izkazuje v tej dobi prejemkov	Din 13,268.531.36
izdatkov	Din 13,182.132.37
saldo na dan 30. septembra 1934 v gotovini	Din 86.398.99

Poslovanje z denarnimi zavodi: naloženo	Din 5,528.390.73
dvignjeno	Din 4,526.539.98

saldo 30. septembra 1934 Din 1,001.850.75

Tekoči račun Saveza in dobaviteljev blaga, všteti prenos dolga zadruge z dnem 1. januarjem 1934	Din 17,817.667.03
odplačano	Din 13,846.400.59

dolg 30. septembra 1934 Din 3,971.266.44

Od tega zneska dolguje zadruga Savezu Din 2,788.398.—, dobaviteljem pa Din 1,182.868.44 za še nezapadle račune.

Čekovni račun pri poštni hranilnici: prejemki	Din 2,064.865.67
nakazila	Din 2,055.730.56
ostane	Din 9.135.11

Stanje skladov na dan 30. septembra 1934:

Rezervni	Din 3,091.711.10
penzijski	Din 88.397.35
za kulturno-humane namene	Din 6.704.35
za članske namene (posmrtninski)	Din 372.500.84
za obnovo nepremičnin	Din 562.789.20
za obnovo premičnin	Din 159.176.70
	<hr/>
	Din 4,281.379.54

Močan rezervni sklad je najboljše jamstvo za bodočnost zadruge. Od skupnih sredstev, s katerimi razpolaga zadruga, odpade na lastna sredstva približno 50%, kar se mora priznati kot izredno lep uspeh zadruge.

Stanje posmrtninskega sklada:	Din 372.500.84
na račun ristorna članov že izplačanih 38 smrt-	
nih slučajev po 3500 Din	Din 123.000.—
naložba pri Kreditni zadrugi držav. uslužbencev	Din 125.000.—
	<hr/>
skupaj	Din 620.500.84

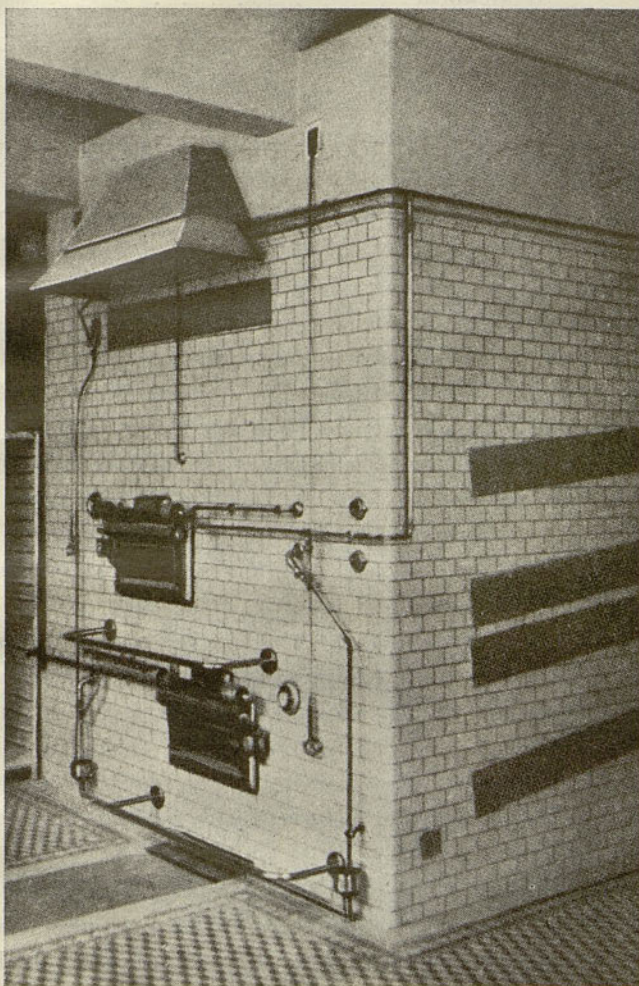
Pri tem stanju sklada so nadaljna izplačila posmrtnin izredno dobro fundirana. Od 1. aprila 1932 do 30. septembra 1934 je zadruga izplačala v 271 primerih iz tega sklada skupno že 655.059.— Din. Te podpore so marsikateri družini, ki je imela smrtni slučaj, olajšale največje gmotne skrbi. Če se še upošteva, da sta zavarovana mož in žena s prispevkom Din 2.— za vsak smrtni slučaj članov tega sklada, je to najcenejše zavarovanje, ki je sploh mogoče. Vrh tega krije zadruga članom, ki kupujejo pretežni del svojih potreščin v zadrugi, te prispevke z ristolnom.

Naša zadruga je bila prva, ki je uvedla ta način zavarovanja; danes so pomen in veliko korist takega zavarovanja izprevidele tudi druge zadruge državnih uslužbencev in že tudi uvajajo slična zavarovanja.

Promet v posameznih oddelkih zadruge, primerjaje z istim časom leta 1933., se je razvil sledeče:

špečerijska in manufaktura, porast za	Din 1,520.000
restavracija, porast za	Din 280.000
kurivo, nazadovanje za	Din 147.000
pekarna, porast za	Din 37.500
	<hr/>
torej skupen porast za	Din 1,690.500

Skupni upravni stroški znašajo do 30. septembra 1934 Din 1,199.290 in so za Din 289.938.— večji napram istemu razdobju leta 1933. Vzrok poviška upravnih stroškov je plačilo prometnega davka za pekarno, nabava četrtega tovornega avtomobila

Električna peč v zadružni pekarni.

za dostavo blaga članom do Dravograda, povečanje števila uslužbencev itd. Plače in nadure znašajo 4%, skupni režijski stroški 5%, celokupni stroški sploh pa 8% od prometa.

U s l u ž b e n c e v zaposluje zadruga:

v pisarni	8
v špecerijskem oddelku	22
v manufakturnem oddelku	5
v restavraciji	11
v pekarni	6
na skladišču kuriva	3
šoferji	4
hišnica	1
raznašalci kruha	3
skupaj	<u>63.</u>

Iz predstojećih kratkih podatkov je razviden ogromen obseg poslovanja.

Zadruga je v tem letu dobila pooblastilo za izvrševanje rokodelske obrtne pekarnice. V tozadavnem odloku kralj. banske uprave je glede naše pekarnice z električno pečjo med drugim navedeno dobesedno: »Naprava je izvršena točno po predloženih načrtih in tehničnem opisu. Zgrajena je vzorno, ima tla iz kamenitih plošč, je do višine 2.20 m obložena s keramičnimi ploščicami, ostalo zidovje je prepleskano z oljnato barvo. Delavnica je dostopna, solčni svetlobi ter je ventilirana po dveh električnih ventilatorjih. Poleg delavnice je urejena kopalnica in umivalnica ter stranišče na vodno izpiranje.«

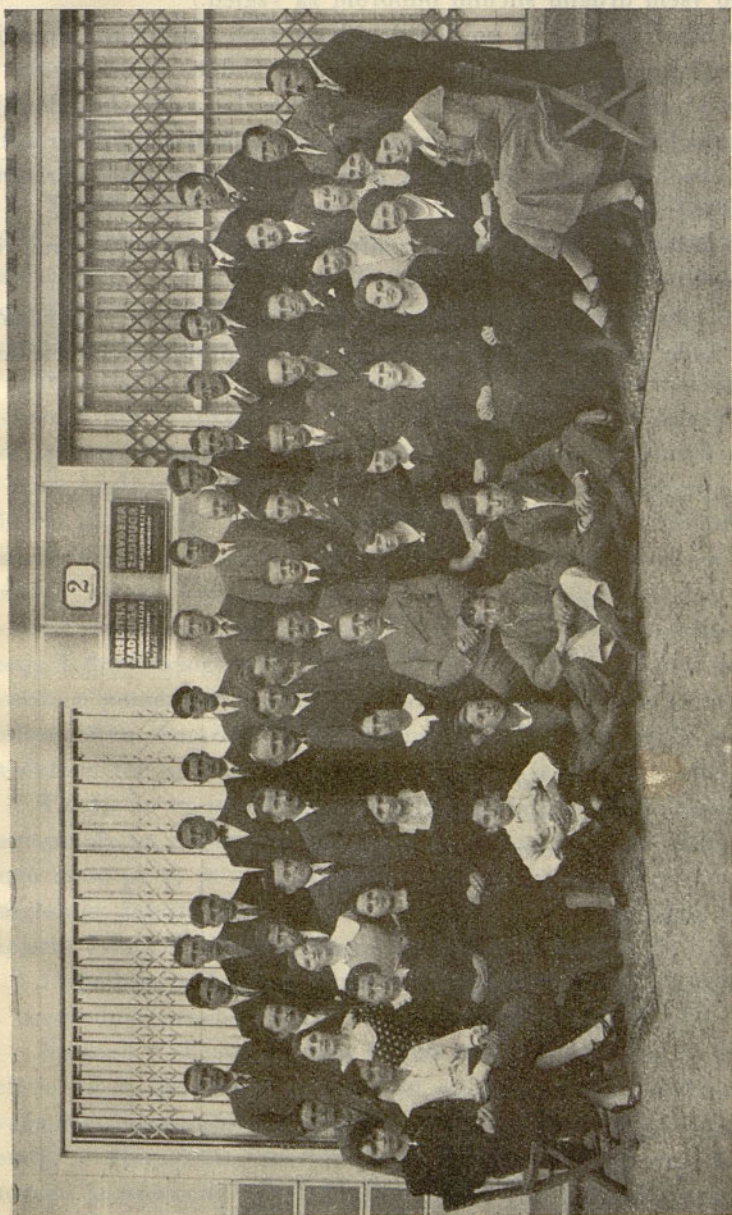
V letu 1933. je vpeljala zadruga knjižnico; v kateri se zbirajo strokovna dela tu- in inozemskih združnih pisateljev. Knjige si lahko izposojajo člani brezplačno proti vrnitvi v 14 dneh.

Sicer je zadrugo občutno zadela novela davčnega zakona z dne 20. februarja 1934. Po tej noveli mora plačati družbeni davek. Vendar tudi ta udarec ne bode našim neprijateljem prinesel zaželenega uspeha.

V času od 10. januarja do 3. aprila 1934 je bila izvršena obča, redna in nenapovedana revizija zadruge, peta po redu; pregledano je bilo vse poslovanje zadruge v letih 1931 do 1933.

Točno poročilo Saveza o tej reviziji se bo prečitalo članom na prihodnjem rednem občnem zboru. Sklep poslovnega odbora Saveza o tej reviziji pravi med drugim sledeče:

a) Delovanje upravnega odbora je bilo pravilno in je vse hvale vredno. Posebno pohvalo in priznanje zasluži poslovni odbor za svoje nesebično in res požrtvovalno delo.

Nameščenci Nabavljalne zadruge v Mariboru v letu 1934.

(Tukaj sicer ni omenjen nadzorstveni odbor, ki pa tudi vrši svojo nalogo vztrajno, vzorno in nesebično, tako, da ga lahko postavimo vsem drugim sličnim odborom za vzgled.)

b) Smatramo, da je po dosedanjih uspehih popolnoma upravičeno pričakovanje, da bo zadruga tudi v bodoče napredovala v pravcu, ki si ga je začrtala, in da bo pokazala vedno, kot doslej, vse zadovoljajoče uspehe. Zadruga ni samo najboljši regulator cen, temveč tudi eminentno socialna ustanova z dobro organiziranim zavarovanjem.

Najsolidnejši temelj ima v znatnem delu članstva, ki ima visoko razvito združno zavest. —

Ko bo nastopil čas, da bo zadnji odstavek veljal za vse člane, takrat bode zadruga trdnjava, katere ne bo premagal noben sovražnik.

Ples.

Anton Mohor.

*Opojno radio doni,
razliva žarka luč pramene,
veselo v peči plameni,
mladenko zalo fant oklene.*

*Drži jo nežno krog pasu
in vodi po dvorani širni,
iz kota v kot in brez glasu,
najrajši v gneči neprodorni.*

*Korak zdaj sem, korak zdaj tja,
za nogo noga gibčna drsa;
se v desno — levo sučeta,
drhtijo jima burno prsa.*

*Zategel glas — udarec še . . .
vrtenje mirno se ustavi,
še en pogled, stisk na srce —
nato šele zvrtil se . . . v glavi.*

V spomin blagopokojnega kralja.

Vesoljni svet se je zgrozil, ko se je po tragediji 9. oktobra 1934 v Marseilleu razširila črna vest, da je jugoslovanski kralj Aleksander I. postal žrtev podlega atentata. Še težje se je ta vest dojmila nas, Jugoslovanov, najtežje pa brez dvoma nas, jugoslovanskih zadrugarjev.

Nam vsem je bilo dobro znano, da smo imeli v našem ljubljenskem kralju visokega zaščitnika, ki je že od svojih mladih let s polnim razumevanjem in s simpatijami spremljal zadružni pokret v bivši kraljevini Srbiji in po svetovni vojni v osvobojeni in ujedinjeni Jugoslaviji. Znana je njegova izjava o pomenu kmetijskega zadružništva, katera pa velja v nič manjši meri tudi za ostale panoge našega zadružništva: »Danas više no ikada treba, da je svakom jasno, da je zadrugarstvo najzdraviji oblik privrednog održanja i društvenog napretka našega sela«. Važne so tudi njegove besede o pomenu štedenja, ki je podlaga tudi našemu kreditnemu zadružništvu, namreč, da je štedenje temelj sreče vsake rodbine in države ter njihove gospodarske svobode in samostojnosti.

Takoj, ko se je v Mariboru izvedelo o marseillski tragediji, je zaplapolala na našem Zadružnem domu črna zastava, veliko izložbeno okno pa se je izpremenilo v črn oltar, na katerem so ves čas najgloblje žalosti pred veliko kraljevo sliko, originalom našega mojstra Ivana Vavpotiča, gorele lučke.

Prihodnjo redno sejo upravnega odbora dne 10. oktobra je g. predsednik proglasil za žalno sejo ter je izvajal:

Njegovo Veličanstvo, naš viteški kralj Aleksander I. Ujedinitelj je bil 9. oktobra ob 16. uri 30 minut na svojem državniškem svečanem potovanju v Franciji, pri vstopu na prijateljsko nam zemljo v Marseilleu, zahrbtno umorjen. Zločinska roka najetega morilca je pretrgala nit življenja Onemu, ki je uresničil sanje največjih jugoslovanskih mož, našo **Jugoslavijo**, katero je konsolidiral in dvignil nad strasti ozkosrčnih politikov.

Bil je največja opora miru nele prej mirnega Balkana, ampak cele Evrope.

Legendaren junak na bojnem polju, moder državnik in skrben oče, je bil tudi največji zaščitnik zadrugarstva.

Naj ostane Njegov spomin trajen, kakor so trajna Njegova dela.

Oddolžili se bomo Njegovemu spominu s tem, da posvetimo vse naše moči zadrugarstvu in gospodarskemu napredku celokupnega jugoslovanskega naroda, s čimer bomo dokazali, da smo razumeli Njegove zadnje besede: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Večna Mu slava!

Po žalni seji nadzorstvenega odbora, ki se je vršila 16. oktobra, je bila v imenu zadruga poslana maršalatu dvora brzozavka:

»Klanjamo se manom velikega viteškega Kralja in izražamo najgloblje sožalje.

Zaobljublamo se, da bomo vedno in povsod izpolnjevali Njegovo zadnjo željo in zapoved.

Slava Mu!

Živel kralj Peter II.! Služiti mu hočemo z vso ljubeznijo in popolno vdanostjo.«

Na svoji seji dne 31. oktobra je upravni odbor sklenil počastiti spomin na blagopokojnega viteškega Kralja na ta način, da se na kraljev rojstni dan, dne 17. decembra 1934, nudi najrevnejšim članom naše zadruga božičnica v nakaznicah za nakup blaga v skupni vrednosti 30.000 dinarjev. Za obdaritev so prišli v poštev le najrevnejši med revnimi, to je oni člani zadruga, aktivni in upokojeni državni uslužbenci, ki po svojih močeh sicer vestno izpolnjujejo svoje dolžnosti napram zadrugi, ki pa se nahajajo radi nizkih prejemkov v zelo težkih življenskih razmerah in nimajo niti nepremičnega premoženja niti postranskih dohodkov, marveč so navezani zgolj na svojo nizko plačo odnosno pokojnino.

Nadalje je razpisala zadruga deset podpor po 600 dinarjev v gotovini za sinove in hčerke svojih revnih članov, ki redno in uspešno študirajo na univerzi.

S tem svojim sklepom je uprava Nabavljalne zadruga skušala na najbolj učinkovit in koristen način proslaviti spomin na ljubljene kralja Jugoslavije, našega prvega zadrugarja ter zaščitnika ubogih in trpečih.

Kreditna zadruga državnih uslužbencev v Mariboru.

N. V.

Ustanovni občni zbor Kreditne zadruge državnih uslužbencev v Mariboru se je vršil 6. januarja 1929. Ko je s 1. marcem tega leta začela poslovati, je bil njen začetek prav skromen ter so se ji, kakor običajno vsaki novi ustanovi, stavile težke ovire na pot. Ker pa so državni uslužbenci, katerim je bila in je namenjena, začeli uvidevati velik pomen lastnega denarnega zavoda, v katerem lahko plodonosno nalagajo svoje skromne prihranke, zato pa se v sili lahko tudi z zaupanjem obračajo nanj za posojilo, se je Kreditna zadruga prav lepo razvijala.

Za to so najboljša priča sledeče številke:

Število članov je znašalo koncem leta 1929. 60 s 65 deleži, 1930. 106 z 266 deleži, 1931. 195 s 560 deleži, 1932. 313 z 912 deleži, 1933. 496 s 1477 deleži in dne 1. novembra 1934 791 z 2093 deleži.

Denarni promet je znašal:

v letu 1929.	765.091 Din	v letu 1932.	7,405.315 Din
v letu 1930.	1,043.429 „	v letu 1933.	14,441.252 „
v letu 1931.	3,973.648 „	do 1. XI. 1934.	17,323.264 „

Stanje hranilnih vlog koncem

leta 1929.	24.760 Din	leta 1932.	428.108 Din
leta 1930.	104.538 „	leta 1933.	982.764 „
leta 1931.	262.085 „	dne 1. XI. 1934.	1,437.949 „

Stanje posojil koncem

leta 1929.	98.471 Din	leta 1932.	802.160 Din
leta 1930.	213.853 „	leta 1933.	1,695.335 „
leta 1931.	504.022 „	dne 1. XI. 1934.	2,198.900 „

Čisti dobiček je znašal

v letu 1929.	2.059 Din	v letu 1932.	31.429 Din
v letu 1930.	8.265 „	v letu 1933.	41.850 „
v letu 1931.	11.658 „		

Rezervni sklad je koncem leta 1933. znašal 47.239.22 Din.

Promet v letu 1934. do 1. novembra nam kažejo tile podatki:

hranilnih vlog, vloženi	777.827 Din
hranilnih vlog, dvignjenih	530.950 „
posojil, danih	1.182.147 „
posojil, vrnjenih	664.047 „

Ogromnega pomena za našo Kreditno zadrugo, pa tudi za državne uslužbence same bi bilo, če bi se v večjem obsegu izvedla stalna štednja na ta način, da bi se skozi daljšo dobo mesečno vlagali gotovi zneski, ker bi bili ti prihranki vlagateljem v slučaju nesreče ali druge nujne potrebe v neprecenljivo pomoč. Tozadevno je lep vzgled dalo nad 30 paznikov mariborske moške kaznilnice, ki že od lanskega novembra vlagajo vsak mesec gotove vsote ter znaša njih skupni prihranek že nad 14.000 dinarjev.

Hranilne vloge sprejema Kreditna zadruga od vsakogar ter jih obrestuje vezane na odpoved po 5½%, nevezane po 4½%, posojila pa daje samo svojim članom državnim uslužbencem proti letnim 7% obrestim in ½% letni proviziji, ki je določena za kritje upravnih stroškov.

Delež znaša 100 Din; jamstvo je po pravilih petkratno.

Hranilne vloge se lahko dvignejo vsak čas v vsaki višini, ker je Kreditna zadruga popolnoma likvidna, o čemur pričajo tudi zgoraj navedene številke.

V upravnem odboru so gg.: dr. Ivan Jančič, starešina drž. tožilstva v p., predsednik; dr. Josip Kronvogel, dvorni svetnik v p.; Hinko Karničnik, učitelj; Karol Juršič, preglednik finančne kontrole v p. in Anton Reher, davčni nadupravitelj v p.

V nadzorstvenem odboru so gg.: Franjo Cvirn, podpolkovnik v p., predsednik; Niko Vrabl, upravnik moške kaznilnice in Franjo Vidic, policijski pristav v p.

Ceres

Celó najobčutljivejši
želodec prenese
lahko prebavljivi
C E R E S

2 kg

Schicht

100%na čista rastlinska mast

V snu.

Anton Mohor.

*Nekoč objel mi sladek san
pretrudne je oči,
črez dol in grič, krasno ravan
mi duša pohiti.*

*Je preletela ves že svet
in sinja morja vsa,
a dalje, dalje gre polet
na kraj vsemirja tja.*

*Drhti vsa v sreči in kopni,
uzrl jo zdaj bo Bog,
ko v srčni nadi hrepeni . . .
zbudi zemljan se ubog.*

Novi plašč.

A. R.

Mož ji je padel na Doberdobo. Ostala je lepa mlada vdova Vera sama s petimi malimi otroki. Pokojnina je, čeprav oficirska, premala za šestčlansko družino. Še občutnejše so čutili pomanjkanje, ker je družina za življenje moža in očeta brezskrbno in prav dobro živela. Razen tega je Vera bila iz premožne hiše. Ker pa nesreča ne počiva, sta ji umrla še oče in kmalu zatem tudi mati, tako da je vdova ostala nenadoma brez bližnjih sorodnikov s petimi malimi, nepreskrbljenimi otroki.

Čeprav lepa in mlada, vendar se je vedla, da ji ni bilo ničesar prigovarjati. S svojo malo pokojnino je gospodarila tako, da ji je vedno ostal še kak kovač za prihodnji mesec. Osobito je pazila na prehrano otrok in na njih obleko. Dobro so izgledali, dostojno so bili oblečeni. Sosede so se čudile, kako neki more ona s tako malo pokojnino dobro izhajati. Seveda se je našel marsikateri strupen jezik in se obregnil ob njo. Dobra sosedka je tudi namignila: Kaj bi ne! Vdova, mlada, lepa . . . Kdo ji brani? Kdo jo nadzoruje?

Mnogokrat je slišala take neslanosti, vendar se je delala, kakor da jih ne sliši ali ne razume.

Šla je svojo pot in vzgajala skrbno svoje otročiče. Na svojo zunanost je pazila, kolikor so ji pač sredstva dopuščala. Njena obleka je bila sicer skromna, ali vendar vedno okusna. Eden klubuk ji je služil več let. Obračala ga je na levo, na desno, nekaj prišla, nekaj zopet odparala. Vedno po fazoni in lep, čeprav vedno isti. Eno črno mantiljo je nosila vse štiri letne dobe. Brez te črne mantilje si je okolica sploh ni mogla predstavljati.

Nekega popoldneva so se zbrale ženice pri gospe Olgi na kavo, da bi se malo pomenile, po stari navadi malo opravljale svojo bližnjo okolico in pretresale novice. Nepričakovano vstopi med nje vdova Vera v novem in lepem zimskem plašču s kožuhovinastim

ovratnikom. Kakšna senzacija! Gospa Vera in nov zimski plašč! Začelo se je častitanje in namigavanje.

Hudomušna Marica ni mogla molčati: A, naša vdova, zdravo! Zdravo! Kateri kavalir se Te je usmilil, da Te varuje zime?

Gospa Vera sleče plašč, zardi v obraz in reče: Sit se z lačnim lahko norčuje! Lahko je Vam vsem, norčevati se z vdovo! Kdo mi je kupil plašč? Tvoj mož, draga Marica!

Te besede so učinkovale kot grom in strela z jasnega neba. Gospe Marici ni več za šalo. Oči se ji zablistajo, a vdova Vera nadaljuje: Da, da, le vprašaj svojega Toneta! Znano Vam je vsem, da imam kopico otrok in so moji izdatki veliki, predvsem za špecerijo. Več let sem kupovala pri trgovcu Marku za gotovino in na kredit, kakor je pač šlo. Lepega dne me sreča Tvoj Tone, ko sem hitela od trgovca domov, in me vpraša: Zakaj Vi, gospa Vera, ne pristopite k naši zadrugi državnih uslužbencev? — Kaj naj Vam odgovorim? Navadila sem se pri trgovcu! On je uslužen in dober. Daje mi blago po potrebi tudi na kredit, ne pošilja računov in tudi ne zahteva, da plačam vse naenkrat. Poravnam, kadar in kakor pač morem. — Gospa! Mi našim članom tudi kreditiramo. Razen tega so nekatere stvari pri nas boljše ali pa cenejše. Glavno pa je to, mi vodimo o kupljenem in plačanem blagu točen račun ter na koncu leta dajemo procente od čistega prebitka. Vem, da dosti kupujete in da bi od teh nakupov pri zadrugi imeli na koncu leta sedem do osem sto dinarjev v blagu od čistega prebitka. To bi bil dobiček za Vas, sedaj ga pa spravi Vaš trgovec v žep. Zato on lahko kupi svoji ženi vsako leto nov plašč, Vi pa preživljate pomlad, jesen in zimo v isti mantilji.

Zamislila sem se in sklenila pristopiti takoj k zadrugi in kupovati vse pri njej. Vse leto nisem kupila drugje nobene malenkosti.

Zaključili so se letni računi zadruge ter sem dobila poročilo, da je na me odpadlo 965 dinarjev od čistega prebitka. Za ta znesek sem si kupila plašč. Vidiš, tako se imam Tvojemu Tonetu zahvaliti za novi plašč, ki me bo varoval hude zime! Toda ne tako, kakor si Ti mislila pri Tvojih besedah, kdo mi ga je kupil? Kako in kaj, to ve dobro Tvoj mož! — —

Po tem pojasnilu se je družba razvedrila ter so padale šale na desno in levo. Ostal pa je resen sklep, zanaprej kupovati vse v lastni uradniški nabavljalni zadrugi.

Društvo jugoslovanskih drž. upokojencev in upokojenk v Mariboru.

Anton Ogorelec.

Človek osamljen le v smrti je,
Življenje, stremljenje družji vse.

Dokler so drž. uslužbenci še aktivni, so po veliki večini organizirani po svojih strokah. Ko pa stopijo v pokoj, zapustijo svoje aktivne tovariše in se pridružijo upokojencem; ti pa se nikakor več ne ločijo, ne po strokah, pa tudi ne po rangi, marveč imajo vsi skupno vez — upokojenstvo — vez, ki nas vse žive dni več ne zapusti. Vsi občutimo težo časov, silo razmer, ki nam preti s pogubo, ako ostanemo osamljeni v gospodarski in moralni stiski današnjih dni.

Zato smo si osnovali društvo, da zberemo vse produktivne moči, kar jih je še v nas starih, v kot postavljenih grčah, v pomoč in podporo vseh nas in vsakogar izmed nas. Kajti, nikdo ne more reči: »Jaz ne rabim društva in ga tudi ne bom rabil.« Danes ga morda res ne rabiš. Ali pride nesreča in rabil ga boš sam, ali pa najnujnejše tvoji dragi. Takrat boš vedel ceniti tovarištvo — skupnost — naše društvo upokojencev, ki je bilo 12. februarja 1933 ustanovljeno z namenom in nalogo, varovati in pospeševati koristi in pravice članov in jim nuditi v slučaju potrebe moralno, po možnosti pa tudi gmotno pomoč.

Reden član društva more postati vsaka oseba, ki prejema od države pokojnino ali kako drugo preskrbnino pod katerimkoli imenom. Pristopnina je enkrat za vselej 1 Din, članarina pa mesečno 1 Din, ki je polletno vnaprej plačljiva.

Društvo šteje 1024 članov; odbor je sestavljen iz sledečih upokojencev:

predsednik: dvorni svetnik dr. Kronvogel Josip,

1. preds. namestnik: višji poštni svetnik Vrbnjak Matej,

2. preds. namestnik: profesor dr. Žmavc Jakob,

tajnik: nadučitelj Ogorelec Anton,

tajnikov namestnik: nadučitelj Mešiček Jože,
blagajnik: okrajni tajnik Koudelka Ivan,
blag. namestnik: šolski upravitelj Purkhart Jože,
odborniki: ravnatelj zemlj. knjige Vučetić Mihajlo,
učiteljica Unger Emica,
orožn. narednik Šinko Jakob,
višji sodni oficijal Lubec Janez,
polkovnik Razlag Jakob,
podpolkovnik Lopan Hinko,
višji žel. kontrolor Smerdu Jožef,
poštni ravnatelj Kramer Ivan,
preglednika: davčni kontrolor Masten Josip in
orožn. narednik Princ Josip.

V društvu ne moremo sicer doseči vsega, kar si vsi želimo, ne vsega, kar si vsak posebej želi in potrebuje. Vendar imamo priliko; v mnogih slučajih pomagati in lajšati stiske in zadrege tovarišev.

To delovanje na gospodarskem polju (ugodnosti pri zdravniških, odvetnikih, obrtnikih, trgovcih, v kopališčih in zdraviliščih i. t. d.), v najhujši sili tudi gmotna podpora, in pri oblasteh, bode tem lažje, čim več nas bo. Posamezniki smo skoraj ničle, zginemo v vrvenju življenja, združeni pa predstavljamo količino, katero se bode moralo povsod upoštevati. Zato pristopite vsi, ki še niste člani!

Enkratno pristopnino in mesečno članarino za pol leta vnaprej je poslati najenostavneje po položnici na št. ček. rač. 12.450. Poravna se pa lahko tudi osebno ob sobotah od 15. do 16. ure v Cankarjevi sobi Nabavljalne zadruge na Rotovškem trgu. Tukaj, pa tudi pri tajništvu v Vrbanovi ulici 59 se dajajo vsa potrebna pojasnila.

Vi znate gotovo dobro kuhati! Vendar se Vam ne posreči vselej dati jedilom popoln okus. Nekaj jim manjka kljub soli in raznovrstnim dišavam. V teh primerih bi bilo treba porabiti **MAGGI-jevo zabelo**. Z nekoliko kapljic se lahko doseže pri slabih juhah, omakah, prikuhah in solatah najboljši okus. Če ima gospodinja **MAGGI-jevo zabelo** v kuhinji, se bo čutila vedno sigurna. Mali izdatek se pogosto nepričakovano izplača.

Nega zob.

Nega zob je postala v naši kulturni dobi nad vse važna stvar. Današnji način življenja prinaša brezdvomno velike nevarnosti za ohranitev in podedovanje zdravega telesa. Osobito pa je ogroženo zobovje človeka od le prezgodnje propasti.

Eden od glavnih vzrokov propadanja zob je zobni kamen. On nastane tako, da ostanki jedil tvorijo lepljivo snov, katera obviija iz sline izločene kalcijeve soli ter se s časoma z istimi spoji v trde kepice. Zobni kamen tiči za zobmi navadno na notranji strani, kjer radi površnega čiščenja zob zaostanejo ostanki jedil. Naloga smotrenega negovanja zob je torej v prvi vrsti ta, da se odpravijo temeljni vzroki propadanja zob, kolikor je le mogoče; v drugi vrsti pa, da se z negovanjem zobovja iz ustne dupline odstranijo vsi škodljivi zunanji vplivi.

Da se odstrani ustna kislina in preobilica cepilnih glivic, ki se tvorijo na ostankih jedil, je potrebno, da se zobovje očisti s široko, toda ne preveč trdo zobno ščetko in pa z uporabo sredstva, ki tvori močno peno, katera prodre v vse razpoke in gube zobovja ter ustne dupline. To sredstvo mora korenito čistiti, ne da bi škodovalo sklenini zob, kakor to store kisline, tudi ne sme jedko vplivati na nežne sluznice v ustni duplini, kot se to le premnogokrat zgodi z raznimi desinfekcijskimi sredstvi.

Redna nega zob je neobhodno potrebna, ker bodo samo redno in pravilno negovani zobje ostali zdravi in trdni. Zobje se morajo čistiti vsaj dvakrat na dan, in sicer zjutraj, ko vstanete, in zvečer, predno greste spat. Najuspešnejše sredstvo za čiščenje zob je zobna pasta, ki ima ugoden okus, razvija obilno peno, prodre v vse dele ustne dupline in ima to dejstvo, da uničuje zaostale bakterije.

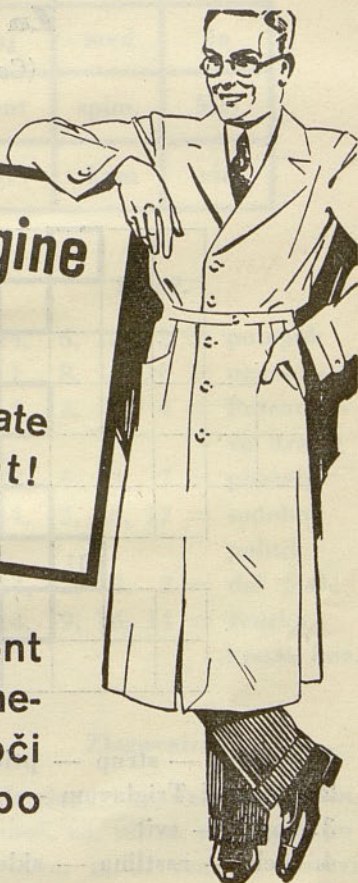
Od zdravih zob je odvisno tudi zdravje prebavnih organov, a večkrat tudi zdravje celega organizma. Zato je potrebno, da se razen rednega čiščenja da zobovje dvakrat na leto pregledati po vestnem zobozdravniškem strokovnjaku. Samo tisti, ki pazi na svoje zobe in polaga važnost na pravilno nego, bo v poznejših letih ponosen na zdravje in lepoto svojih zob.

SARGOV

Brez truda izgine
zobni kamen

če redno uporabljate
Sargov Kalodont!

Le Sargov Kalodont
vsebuje proti zobne-
mu kamnu delujoči
sulforicinoleat po
Dr. Bräunlichu.

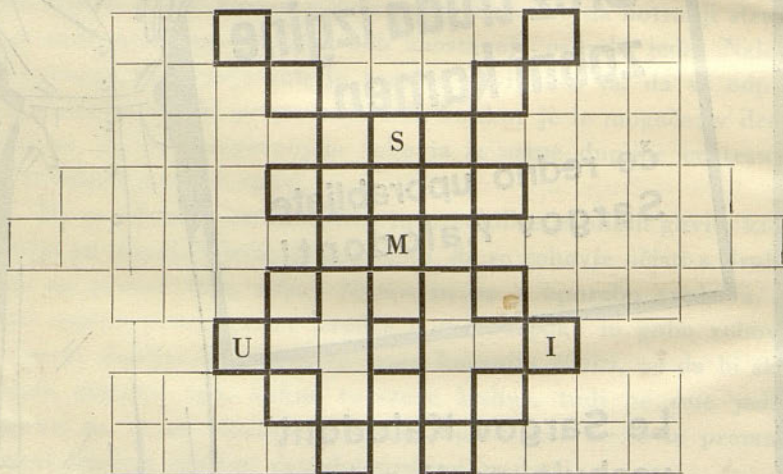
KALODONT

Proti zobnemu kamnu

Za kratek čas.

(Castor & Pollux.)

Črkovnica.

1. Bodica — strup — ptica,
2. kot pod Triglavom — grič pri Beogradu — bog ljubezni,
3. angel — svit
4. hleb — rastlina — sklenina,
5. napeljava — smrt hudodelca,
6. kem. prvina — termin — glasbilo,
7. mezda,
8. stil — zabavišče — letopis,
9. komponist — rastlina.

V debelo tiskanih kvadratih ime ustanove, in za koga je ta ustanova.

Konjiček.

ka.	lo	čas	te	jaz	Ru
mo	na	tr	pit	in	bra
Zi	kam	sku	O,	dolf	ne
paj	gre	šo	gaj	med	ča
ča	Mal	vas,	Šent	spim,	Mai
da	žez	le	ster:	kam	vid

Zlato naše hrane makaroni, spageti, rezanci itd

Proizvod tvornice
Pekatele

Ključ.

- 20, 14, 5, 12, 2 = potepuh
 7, 1, 8, 15, 10 = uganka
 17, 3, 13, 1, 4 = Petrovičeva drama
 14, 17, 6, 3, 7 = pisatelj
 18, 14, 2, 16, 12 = sodobni politik
 11, 14, 2, 3, 2 = del maše
 19, 14, 9, 16, 14 = žensko krstno ime.

Zlogovnica.

Iz zlogov: ca, da, dru, je, jem, lož, moč, na, ni, ni, nik, nost, po red, šstvo, u, u, vza, ži, sestavi šest besed nastopnega pomena:

1. sloga, 2. obitelj, 3. nakaznica, 4. redakcija, 5. roparica, 6. jed.

Če vzameš iz vsake besede tri zaporedne črke, dobiš znan rek!

Številčnica.

1, 2, 3—4, 1—5, 3, 6, 7, 1, 8, 2, 3—9, 1—10, 11, 7, 8, 12—13, 14, 10, 1—4, 9, 15, 8, 12—8, 7, 14, 6, 14—16, 17, 12, 18, 2, 12—18, 14—3, 16, 5, 7, 12—19, 15—17, 7, 14, 6, 14—8, 3, 16, 12—6, 12—10, 3, 16, 2, 12, 11—10, 7, 20, 1.

Posetnica.

STEVO C.

MARIBOR

Nagrade.

Za pravilno rešitev vseh ugank razpisujemo večje število nagrad, ki jih bo določil žreb.

Rešitev smejo poslati samo člani naše nabavljalne zadruge ali njihovi svojci: sin, hčerka, bližnji sorodnik, a samo eden na zadružno številko. Na rešitvi je treba navesti zadružno številko, ime in stanovanje.

Rešitve je treba poslati v zadružno pisarno najpozneje do 8. februarja 1935. Žrebanje se vrši v zadružni prodajalni dne 13. februarja 1935 ob štirih popoldne:

Fabrika trikotaže i rukavica „ŠUMADIJA“ A. D., Beograd

Miloša Velikog ulica 92. — Telefoni: Direkcija 25-1-72, kancelarija 23-3-58, odel. kožn. rukav. 26-4-30.

Spisak artikala, koji se izrađuju:

- I. Odeljenje trikotaže: Sve vrste muškog, ženskog i dečijeg rublja od pamuka, svile i vune, kako ljetnog tako zimskog (postavljenog).
- II. Odeljenje rukavica: Kompletan izbor sviju vrsta kožnih i triko rukavica, letnjih i zimskih, muških, ženskih i dečijih. — Naročito lep izbor ženskih modnih rukavica u najmodernijim fasonima, kožnih, glase i triko, rukavice za gg. oficire, vojnike i žandarne.
- III. Odeljenje ketenštul: Sve vrste ženskih svilenih gaćica, zvanih Milanez, i to običnih i šarmez, u najnovijim krojevima, raznovrsnim kvalitetima i bojama. Sve vrste ženskih svilenih kombinezona sa vezom, čipkama i bez ovih u raznovrsnim kvalitetima i bojama. — Milanez mako izrade u dečijim matroskim košuljicama, sokolskim majicama, kupaćim gaćicama i kostimima i ženskim reform gaćicama itd.
- IV. Odeljenje za izradu kapa: Fabrikuje francuske BERE, dečije, muške i ženske u velikom izboru boja i raznim kvalitetima.

Bojenje sviju artikala vrši se u sopstvenoj fabrici pod strogim nadzorom, tako, da je bojenje postojano i u vrlo lepim, svetlim niansama.

Kazalo.

	Stran
Rodovnik dinastije Karadjordjevićev. Kraljevski namestniki.	8
Razne takse in pristojbine.	9
Kalendarij.	10—32
Aleksander I. Ujeditelj.	35
Franjo Baš: Vladarji v Mariboru.	39
✓ Dr. Ivan Jančič: † General Maister.	56
Vinko Žitnik: Zaman! (Pesem.)	60
Ivan Vrhovnik: Maister-Gregorčič.	61
Makso Šnuderl: Pravica in resnica.	71
Janko Glaser: Pregled mariborskega časopisja po prevratu . .	77
Vinko Žitnik: Mimohod. — Beli nageljni.	105
Vinko Žitnik: Pomlad in dekle. — Pomladna tožba. (Pesem.)	106
Dr. France Veber: Zadrugištvo in sestav človeške družbe. .	107
V. T.: Epigram.	117
Miloš Štibler: O zadrugištvu državnih uslužbencev v drugih državah	119
A. B.: Proslava mednarodnega zadrugišnega dneva v Mariboru.	125
A. R.: Poslovanje Saveza nabavljalnih zadrug drž. usluž- bencev.	138
A. R.: Poslovanje Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev v Mariboru od 1. januarja do 30. septembra 1934. . . .	144
Anton Mohor: Ples. (Pesem.)	150
V spomin blagopokojnega kralja.	151
N. V.: Kreditna zadruga državnih uslužbencev v Mariboru. .	153
Anton Mohor: V snu. (Pesem.)	155
A. R.: Novi plašč.	156
Anton Ogorelec: Društvo jugoslovanskih drž. upokojencev in upokojenk v Mariboru.	158
Nega zob	160
Castor & Pollux: Za kratek čas. (Črkovnica. — Konjiček. — Zlogovnica. — Številčnica. — Posetnica.)	162
Nagrade.	164

Slike:

Kralj Peter II.	6
Viteški kralj Aleksander I. Ujeditelj.	37
Množice na Glavnem trgu pričakujejo regenta Aleksandra.	47
Predsednik razstavnega odbora pozdravlja kralja Aleksandra.	53
General Rudolf Maister.	57
Zadružni dom Nabavljalne zadruge drž. uslužbencev v Mariboru.	118
Zadružniki se zbirajo pred Zadružnim domom.	127
Pogled na povorko na Kralja Petra trgu.	131
Pogled na prosto zabavo po svečani proslavi zadružnega dneva.	133
Upravni in nadzorstveni odbor Nabavljalne zadruge v Mariboru v letu 1934.	137
Električna peč v zadružni pekarni.	147
Nameščenci Nabavljalne zadruge v Mariboru v letu 1934.	149

BIZJAK keksi

SO

prvovrstni!

Vaša denarnica

je skoraj vedno odprta, ako kupite po kvaliteti manjvredno blago. Izrek „dobro blago je najcenejše“ pridobiva na svoji veljavi. Prepričali se bode, izdatki bodo manjši, kupujte eno leto dobre usnjate čevlje solidnega domačega dela. ● Vaše zaupanje bo nam v ponos, Vam v finančno korist. ● Priporočamo se

Ind. „Karo“ = čevljev

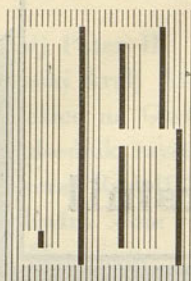
Člani zadruga dobivajo popust oziroma nakup na obroke z nakaznico Nabavljalne zadruga.

KARL THOMA

MEHANIČNA TVORNICA SVILENIH IZDELKOV

z lastno, moderno urejeno barvarno in apreturo. Izdelovanje vseh vrst svilenega blaga in sicer: Crepe de Chine, Crepe de Satin, Crepe Mongol, Crepe Marocaine, Crepe Imprime. Modna svila v različni izdelavi. Različne svilene podloge za dame in gospode. Svileni brokati, vse vrste jacquardnega blaga, brokati za odeje, svileni naglavni robci, charpes, shwals, svile za kravate.

Maribor, Mlinska ul. 23 ● Telef. 21-77 ● Telegr. Thoma, Maribor

Tovarka

Josip Bauman

veležanarna, izdelovalnica ruma, konjaka, likerjev in sadnih sokov v Št. Ilju pri Mariboru priporoča svoje izdelke kakor priznana domačo slivovko, raznovrstne likerje, pelinkovec, rum, pristno droženko, pravi naravni brinjevec, tropinovec in gorski malinovec.

Ceniki in vzorci na razpolago!

TOVARNA BUČNEGA OLJA

A. STIGIER

SLOVENSKA BISTRICA

Bučno olje, z jamčeno pristno, znamke „KRONA“, se dobavlja v popolnoma čisti kakovosti in brez vsedline

Glavno zastopstvo in skladišče:

JOSIP HOLZMANN, MARIBOR, MAISTROVA 14

Telefon interurban šte. 2484

PARIR EN GROS IN TOVARNA PAPIRNATIH VREČIC

A. Podliessnig, Maribor

POŠTNI ČEKOVNI RAČUN št. 13.268
POŠTNI PREDAL 48 - TELEF. 24-48
BRZOJAVI: PODLIESSNIG

„STORA“ D. D. - ŠT. VID NAD LJUBLJANO

tovarna za vezene zastore, bonfams in pregrinjala od preproste do najfinejše vrste v vseh slogih. - Zastori za hotele. - Svilene čipke na tulj organdi. - Vezeni etamin, robe, pajčolani. - Vezene za perilo. - Tekači iz jute. - Jutebrüssler. - Predposteljniki. - Odmerjene preproge. - Posteljne garniture. - Blago za pohištvo.

„Tretje obratovališče Tezno pri Mariboru izdeluje najmodernejša blaga za pohištvo, dekoracijska blaga in garniture.“

Prva in najstarejša renomir. tvrdka

M. URBAS

(Lastnik M. Urbas). Ustanovljeno 1823
LJUBLJANA, SLOMŠKOVA UL. 13
poleg mestne elektrarne.

Zaščitna znamka.

Utisnjena na vsaki leseni špili.

Priporoča pristne

kranjske klobase

priznane kot „specijaliteta“
lastnega izdelka. — Na malo in
veliko. — Po pošti in železnici —
Po najnižji dnevni ceni.

Brzjav: URBAS LJUBLJANA.

Telefon 33-22.

Domačice, ne zaboravite kupiti

Union

čokoladu za kuhanje.

Union
UMAK.

Radić i drug - Beli Manastir

tvornica sira i maslaca

ima stalno na skladištu svežeg putra,
Emmentalera, Ovarer sira, Trapista, Ei-
damera i kutija Emmentalera „ALPES“.

Sidal

Domači izdelek!

splošno priznано naj-
boljše sredstvo za či-
ščenje in poliranje vseh
vrst kovin.

Pivovarna in žganjarna

Fos. Tscheligi v Mariboru

Koroška cesta šte. 2

Tel. 2335-2586 · Ustanovljeno 1776

priporoča svojo izborno marčno in črno pivo ter
izvrstno slivovko, rum, pivsko in vinsko droženko itd.

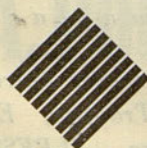
Albus=milo daje Albus=perilo!

ALBUS je belo in ime drži, kar obljublja. Razkrajajoča
moč terpentina, spojena s čistilnim učinkom močno se
penečega ALBUS-MILA daje idealno pralno sredstvo

ALBUS-terpentinovo milo!

SIEGEL & DRUG, LJUBLJANA

PLATNENI IN BOMBAŽEVI IZDELKI

LASTNE MEHANIČNE TKALNICE

SVITAVY ČSR, WIEN

ŽELEZNA
PINTER & LENARD
MARIBOR

Velika zaloga železa in kuhinjske posode.

J. HUTTER IN DRUG

PRVA DOMAČA TVORNICA KLOTOV
IN SILKOV IN TVORNICA HLAČEVINE

MARIBOR

»HAG«

TRGOVAČKO D. D., ZAGREB

Kratka roba
na veliko!!

Pri nakupu masti, slanine in ogrske sala-
me pazite na priznano najboljšo znamko

»Herz« ● Banatski Karlovac

Izdelovanje konzerv

JUGOSLOVANSKE TEKSTILNE TVORNICE

MAUTNER D. D.

ZAGREB, TRG KRALJA PETRA 7

TELEFON 66-95 in 95-36

PREDILNICA: **LITJA** — TKALNICA IN OD-
DELEK TISKARNE COSMANOS **ST. PAVEL**
PRI PREBOLDU

»**SIVA**« **OSIJEK**

MEHANIČKA TVORNICA KEFA I ČETAKA

Izrađuje sve vrsti četaka i kistova, zubne i brijačke kefice,
specijalne četke za tehn. svrhe, kefe za ribanje, metle itd.

A. Šarabon, Ljubljana

Ustanov. l. 1886

Uvoz kolonijalne robe ● Veletgovina s
špicerijo ● Velepražarna za kavo ● Mlini
za dišave ● Glavna zaloga rudninskih vodá

TOVARNA SEMENSKEGA OLJA

ARNOLD BAUER ♦ **PODRAVSKA SLATINA**

specijalna tovarna za izdelovanje bučnega olja, najboljše kvalitete. Tovarna je najmodernejše zgrajena s popolnoma novimi stroji. Izdeluje najboljše in najcenejše bučno olje, to pa iz razloga, ker se nahaja sredi pokrajine, kjer se največ bučnic pridelava, ter ji ni potrebno, od daleč bučnice dovažati. Ta prihranek gre v dobrobit odjemalca, ker dobi ceneje prvovrstno olje. — Ker se tovarna nahaja v centru pridelovanja bučnic, je organizirala pridelovanje bučnic, tako, da se s posebno pozornostjo spravljajo. Tovarna na ta način dobi samo prvovrstno blago ter je že s tem zasigurano prvovrstno olje. Iz vseh teh razlogov je dobro razvidno, da naj vsak odjemalec povsod zahteva samo olje od TOVARNE ARNOLD BAUER, PODRAVSKA SLATINA.

S. KOS, MARIBOR

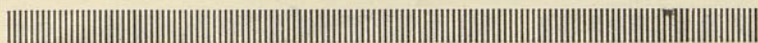
TRGOVINA Z JUŽNIM SADJEM IN SOČIVJEM

NA VELIKO: VETRINJSKA ULICA ŠTEV. 8

NA DROBNO: PRVA STOJNICA NA GLAVNEM TRGU

TOVARNA ZA KIS

PRODUKTA

DRUŽBA Z O. Z.

ILJUBLJANA

IZDELKI: NATURAL KIS 12% - VINAL KIS 9% - NATURAL ESTRAGON KIS ZA VLAGANJE KUMARC IN SOČIVJA 12% - TEHNIČNO IN HIGIJENIČNO NAJMODERNEJŠA KISARNA V DRŽAVI

MARIBORSKA MEHANIČNA
TKALNICA IN APRETURA

DOCTOR IN DRUG M A R I B O R

PREDILNICA / BARVARNA

Varaždinska industrija svile d. d.

Varaždin Telefon: 159 - Brzovari: VIS

NAŠI PROIZVODI:

Krepdešin, krepsaten, žoržet, modne svilene tkanine, svila za podstavu, šalovi, marame od naravne i umjetne svile.

K u p u j t e d o m a ć u r o b u !

B. NEUMANNA NASLJEDNIK

TVORNICI VRIJENOG ŠPIRITNOG
I I a NARAVNOG VINSKOG OCTA
TRGOVINA VINA NA VELIKO
TELEFON BROJ 53-88

ZAGREB, MARTIĆEVA UL. 21

Firnež, laneno olje, terpentin, oljnate barve, suhe barve, emajllake in vse druge vrste laka, kakor tudi prvovrstno parkeino pasto ter vse v stroko spadajoče blago kupite dobro, solidno in po zmernih cenah v podružnici

MIEDIČ & ZANKIL
MARIBOR - GLAVNI TRG ŠTEV. 20

HERMAN WÖGERER

Ustanovljeno 1872

MARIBOR

Ustanovljeno 1872

Telefon: Tovarna v Krčevini 20-25, prodajalna v Slovenski ulici 20-63

Telegram: Wögerer Maribor

Veleklavnica; tovarna klobas, mesnih izdelkov, masti in konzerv — Specijaliteti: Praške šunke in kranjske klobase

Zaletel Franc

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

PRIPOROČAVSE VRSTE
DOMAČEGA ŽGANJA
IN LIKERJEV PO
NAJNIŽJIH CENAH

GOSTILNIČARJI!

NUDITE GOSTOM NAJSIJAJNEJŠE JUGOSLOVENSKO

BERMIET-VINO

ČRNINO IZ FRUŠKE GORE

V SODČKIH OD 50 LITROV NAPREJ GA POŠILJA

B. MARINKOV
SREMSKI KARLOVCI, FRUŠKA GORA

NAJVEĆA JUGOSLAVENSKA TVOR-
NICA TJESTENINE — TVORNICA
KEKSA, BISKVITA I OBLATA

»CETINA« SPLIT — OMIŠ

PREPORUČUJE SVOJE PRODUKTE
VEOMA DOBRE KVALITETE
TRAŽITE CIJENE! KATALOZI GRATIS

MARIBORSKA TEKSTILNA TVORNICA

DRUŽBA Z O. Z.

TKALNICA, TISKARNA IN BARVARNA TKANIN,
BELILNICA, APRETURA - MARIBOR
TKALNICA VARAŽDIN

Našim članom priporočamo, da pri nakupu izrecno zahtevajo

*Kolinska
cikorijo*

ker je res okusna in zdrava!

INDUSTRIJA PLATNENIH IZDELKOV D.D.

Jarše, pošta Domžale

izdeluje vse vrste platna za krojače, prevlake za preproge, gradla za zastore, platno za žimnice, belo laneno platno, brisače, brisalke, namizno perilo, platno in bourett za obleke, za dame in gospode, platno za plahte, platno za slamnjače in vreče, sedlarsko platno, platno za nahrbtnike i. t. d. ● Vsi navedeni izdelki se dobijo v vsaki boljši manufakturni trgovini.

